

Bodleian Libraries

UNIVERSITY OF OXFORD

This book is part of the collection held by the Bodleian Libraries and scanned by Google, Inc. for the Google Books Library Project.

For more information see:

<http://www.bodleian.ox.ac.uk/dbooks>

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 2.0 UK: England & Wales (CC BY-NC-SA 2.0) licence.

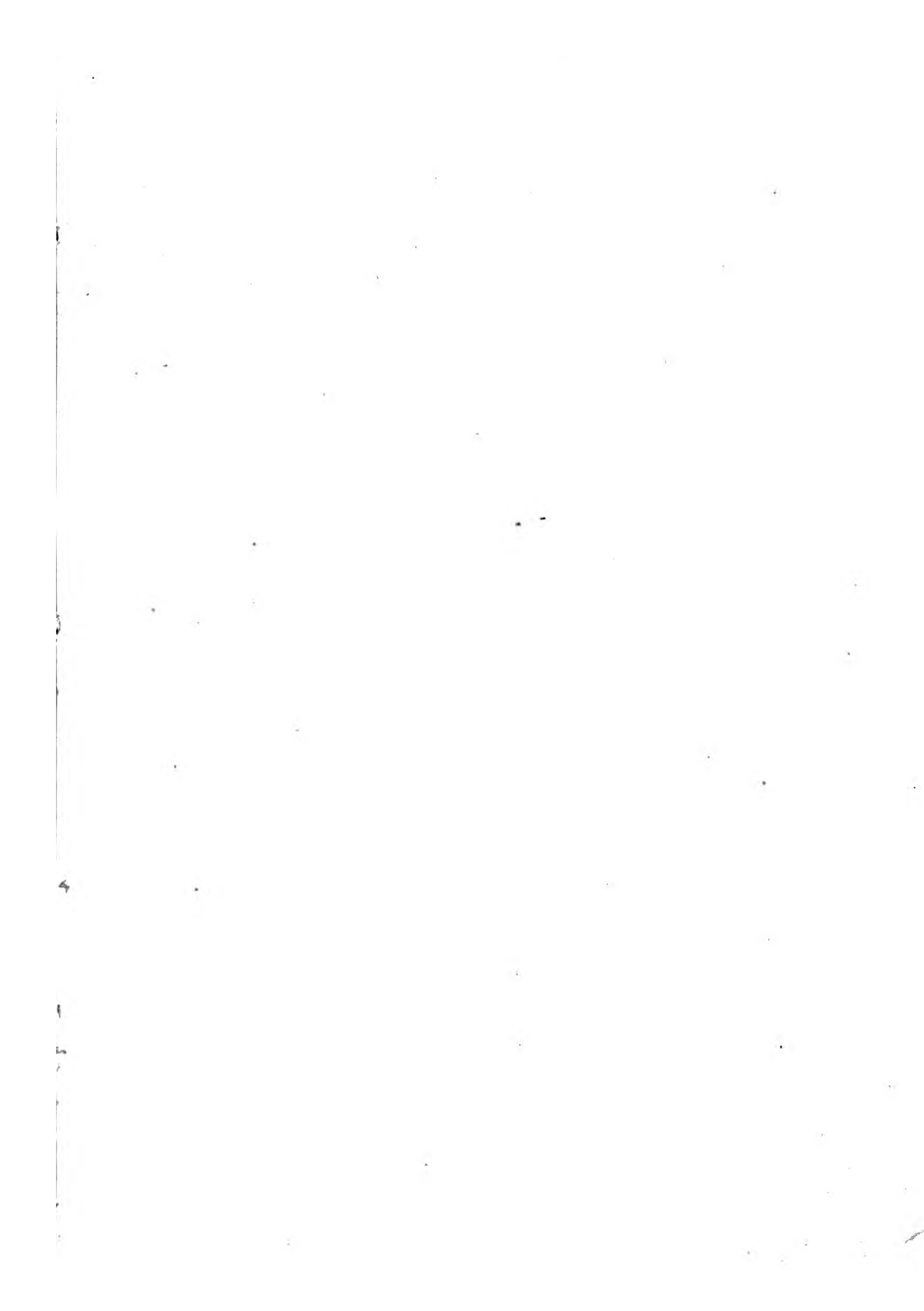
Hist. 12^a
1252

120 d
113

120 d. 113

DĚJINY
SVATÝCH
APOŠTOLŮ SLOVANSKÝCH
CYRILLA A METHODA.

K tisícileté jubilejní slavnosti pokřesťanění
MORAVY A ČECH.

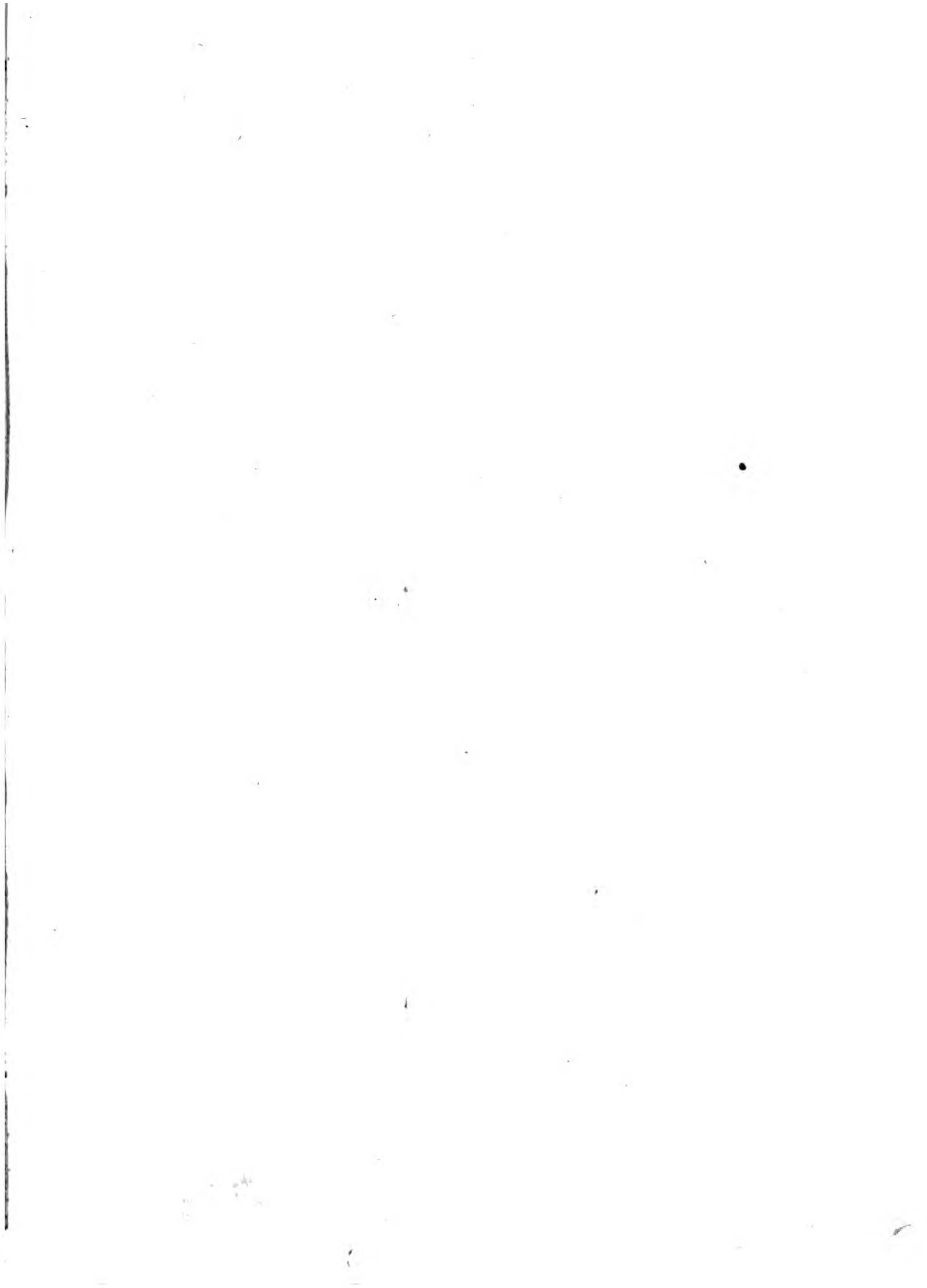
Z nejnovějších a nejlepších pramenů

sestavil

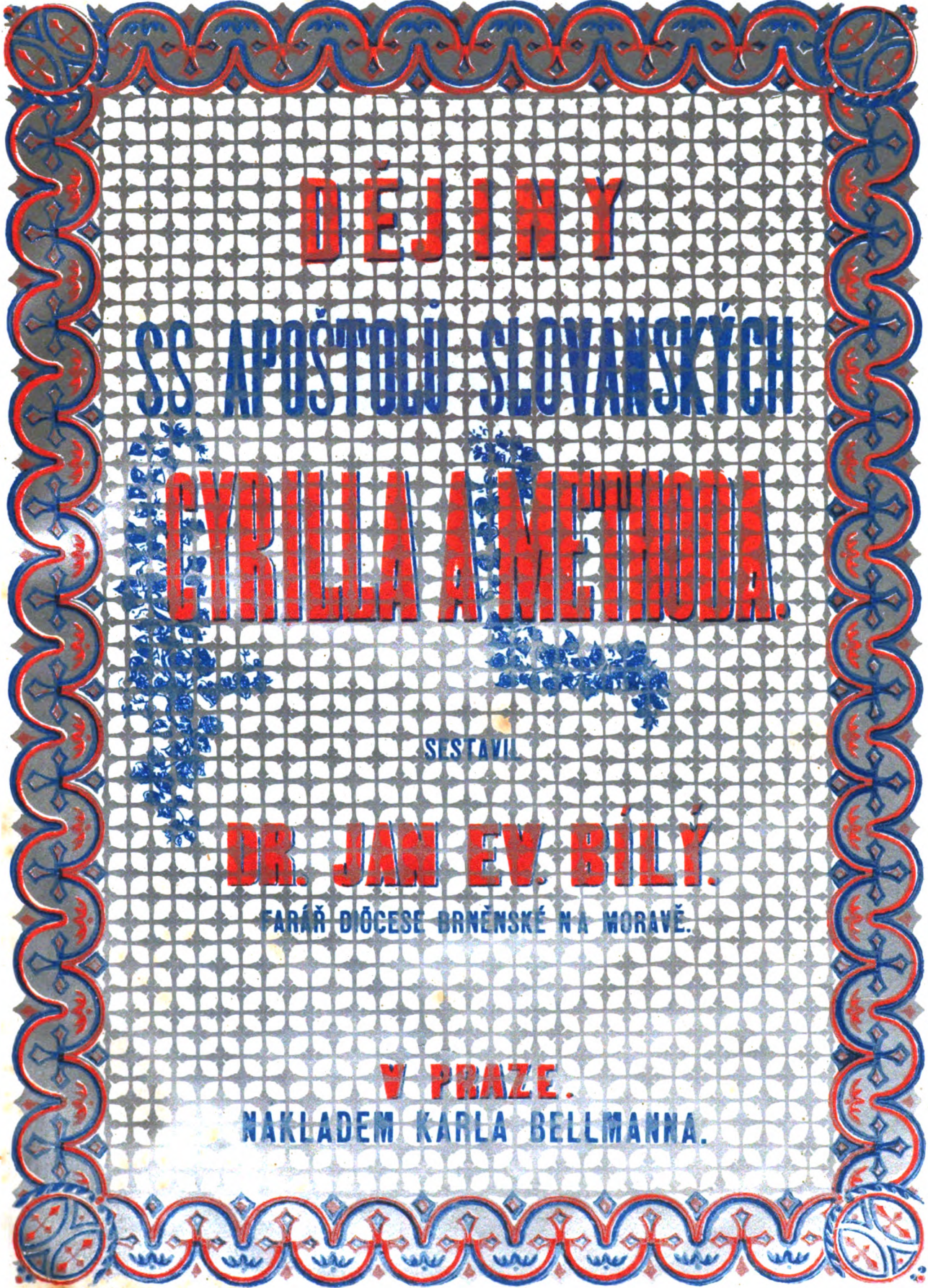
Dr. Jan Ev. Bílý.

farář diócese Brněnské na Moravě.

V PRAZE.
Sklad Karla Bellmanna.
1863.

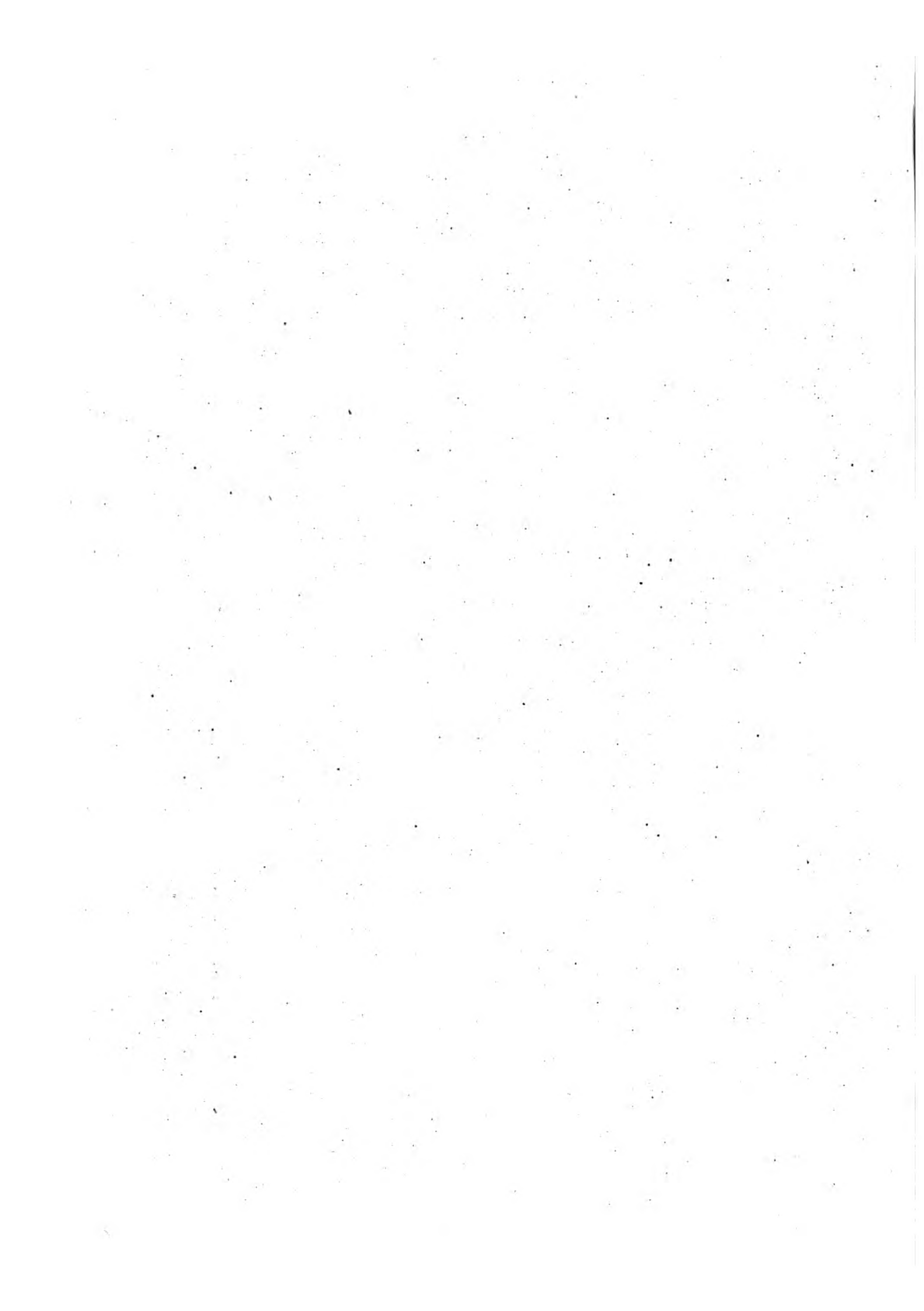
DĚJINY
SS APOŠTOLŮ SLOVANSKÝCH
CYRILLA A METHODA.

SESTAVIL

DR. JAN EV. BILÝ.

FARAŘ DIÓCESE BRNĚNSKÉ NA MORAVĚ.

V PRAZE.
NAKLADEM KARLA BELLMANNA.

ZBOŽNĚMU

NÁRODU SLOVANSKÉMU

věnuje

spisovatel.

h. a.

SV. APOŠTOLOVĚ SLOVANŠČÍ

ЦРКВІ

ЦЕРКВ

J. MULLER. zc.

Dřevor. ú. K. Bellmanna.

I.

Mladý věk ss. apoštolů Slovanských.

Křesťanské náboženství bylo dokázalo po všechny časy při odvážlivých podniknutích, jakovým jest bez pochyby každé obrácování nových národův, božskou vznešenost svou. Kde již zavedeny jsou ústavy, slávou, bohatstvím a mocí obdařené: tu se do nich rádi vtírávají piklokujci a ctižádostivi brichopáskové; kde však služba sv. Evangelia neslibuje nic, než obětí, rány a smrt mučednickou, tam se dostavují zsvěcení — nájemník se žádný nepřihlásí. A to jest hlavní příčinou, proč apoštolové národů: Vinfridové, Methodové. Anskarové náležejí rovněž k ozdobám člověčenstva, jako Cirkve.

čímto slovy proslulého německého dějepisce počínáme líčiti na skvělé činy bohatý život ss. apoštolů Slovanských, *Cyrilla a Methoda.*

Historia mládí těchto slavných mužů halí se v temnosti. Rodičové jejich přebývali v *Soluni*, slavném to námořním městě v krajině macedonské na břehu chobotu soluňského. Otec se jmenoval *Leo*, a byl vysokým důstojníkem u vojska císaře řeckého; jméno matčino není s jistotou známo. Museli býti oba výteční křesťané, protože vychovali syny tak zdárné, an přísloví dí: že jablko nezapadne daleko ode stromu. Měliť 7 dítek, z nichž nejmladší *Konstantin* (později *Cy-*

rill zvaný) narodil se r. 827. Bůh ho obdařil výtečnými vlohami rozumu i srdce, které se hned při dítěti počaly neobyčejně vyvíjeti. Již co sedmiletý mladík měl vidění, ve kterém se mu objevila Moudrost co kráska spanilá a vidina nebeská, jížto se zaslíbil s nadšením, že ji chce sloužiti po celý život svůj. I vypravoval rodičům o tomto vidění, i kterak zahorel láskou k moudrosti, a rodičové tuším s posvátnou hrdostí přemýšleli: Co asi z toho dítěte bude, ješto Bůh tak skvělými je omilostnil schopnostmi, a zalíbení Jeho tak patrně na něm spočívá? — I bylo patrné, že synáčka toho milostného Bůh sobě zvolil za vzácný nástroj a důstojnou nádobu ku provedení záměrů velikých.

Čím se obyčejně dovádívá mládež bavivá a kratochvíle sobě strojívá, k. p. honbami, plesy a t. d., to ho nic netěšilo: bylo ho vidět jen se modliti, v knihách ležeti a v křesťanských ctnostech se cvičiti. Byl dle let mladíkem, a však dle chování mužem dospělým hned v mládí nejtěšším.

Praví se, že nepatrná náhoda upevnila ho v tom směru, jen nebeským, věčným věcem sloužiti. Jednou si vyšel do pole, vzav sebou milého ptáka krahujce, aby jím ulovil jiné ptáky. Než jak mile pustil ptáka z ruky, zmohl se vítr a odnesl mu milého krahujce. Ztrátou milého zvířátka tak se zarmoutil útlocitný mládenec, že pro žalost po dva dny na jídlo nepomyslel, a to jej uzdravilo. Zpamatoвав se v hoří svém poznal, jak nebezpečno může býti člověku, kdyby nějakému stvoření celým srdcem se oddal, a kterak to, co člověka těší, na obrat může pomínouti a zhynouti. I ustanovil se na tom, na ničem vezdejším sobě zakládati, a jediné Bohu a věčným věcem se oddati; kochati se v radostech a statech, jichž pouhý větr nemůže odváti, jako to milé ptáče, nýbrž které trvají na věky. A tím bezděky vyplnil vůli mistra nebeského, kterýžto radí nám, abychom shromažďovali pokladů nebeských, jichž mol a rez nekazí, aniž zloději vykopávají a ukrásti mohou. Nebo kde poklad člověka, tam je i srdce jeho.

A Konstantin dostal svému předsevzetí. Již jeho pokojíček a veškerý života způsob svědčil o tom, čím se obírá, v čem se rozkochává duše jeho. Na stěně tu visel kříž, a pod tím křížem napsal si tato slova: „O Řehoři! (sv. Rehoř Nazianský totiž stal se jeho vzorem ve vědách a zbožnosti), tělem člověče a duchem an-

děli! Ty jsi tělem člověk, a zdáš se mi býti andělem, nebo ústa tvoje jako jeden ze Serafů oslavují Boha a vyučující pravé víře osvěcují veškeren svět. Přijmi pak i mne za učenníka; láskou zajisté i věrou oddán jsem tobě; ty buď mým osvětitelem, buď učitelem.“ — Tam před tím křížem se modlival, tam študoval, tam se připravoval na veliký úkol svůj, který mu Bůh vykázal na vinici své.

A však touha po vědách a umění, jakovou háralo srdce mladého *filosofa* (tak již záhy pro moudrost jmenován) nemohla naléztí dosti potravy v domě rodičů jeho; on se ohlížel po mužích, kteří by ho byli vyvésti mohli na vrch vzdělanosti, jakovou lze bylo čerpati za těch dob ze zdrojů řeckých a latinských. Byl prý — jak se vypravuje — v Soluni takový muž učený, a však byl při tom nepřístupný mrzouš. Konstantin ho dvakrát na kolenou prosil, aby k němu do učení choditi směl, a však učenec ten bez srdce a citu po obojíkrát tvrdě a nelidsky ho odbyl. Za to se postaral Bůh o něho sám, a přivedl ho po neobyčejných cestách na takové místo, kamby ho byla nedovedla ani nejbujnější jeho obrazotvornost, ani nejmělejší přání, kam by sobě ani očí svých povzvednouti byl netroufal; dostal se totiž k samému dvoru císařskému.

Cyrill — tak ho již nyní neustále chcem nazývati — ztratil otce svého v 14 roku věku svého. A však o sirotka postaral se jeden velkomožný Pán. Theoktist, opatrovník a poručník mladého císaře Michaela, který za času císařovny Theodory co nejvyšší kanclíř v čele vlády stál a bez pochyby přítelem byl otce Cyrillova, ten obrátil pozornost svou na výtečného mladíka v té míře, že ho do Cařihradu po-

volal, a za společníka budoucímu císaři obral. Cyrill požíval s carevičem stejného učení a vzdělání, maje za učitele ve filosofii slovutného *Lva*, dále pak Photia, budoucího patriarchu.

Příchodem Cyrillovým do Cařihradu nastala druhá důležitá doba v životě svatého mládence. Byl na dvoře císařském, společníci jeho byli budoucí nejvyšší hodnostáři státu, učitelé jeho nejvýtečnější vědcové v Cařihradě. Ovšem že bylo mezi soudruhy — jak to běh světa sebou přináší — i rozpustilců zkažených, a však Cyrill se držel jako druhdy Daniel v Babyloně jen výtečných a

varoval se zkažených. Čím více prospíval v moudrosti a učenosti: tím více se snažil, prospívati v milosti u Boha a u lidí. Ústa jeho, která směla si pochutnávat na strdi básní Homerových, nezdráhala se zároveň okoušeti z hořkého kalicha zapření sebe, jakové sv. Evangelium předkládá a ukládá. Nebo k čemu by byla všecka učenost bez ušlechtilosti srdce? K čemu by se byl cvičil v řečnictví, hudbě, počtářství, filosofii kdyby nebyl uměl vtláčiti vědám těmto rázu nadhvězdného, a použití jich k posvěcení sebe a jiných? U něho tedy kráčela vzdělanost rozumu vezdy stejným kro-

kem s posvěcením vůle, a proto se stal perlou jinošstva a okrasou školy císařské.

Theoktist sobě milostného mladíka obzvláště zamiloval; ano přízeň jeho k němu šla tak daleko, že jej se svou neteří zasnoubiti a za místopředsedu jedné krajiny povýšiti chtěl. A však Cyrill se za tak prospěšné nabídnutí slušně poděkoval, dávaje na srozuměnou, že chce zůstati paníkem pro království nebeské.

Theoktist nebyl tím uražen, nýbrž Cyrilla ještě více sobě vážil. Aby však takové světlo nezůstalo v úkrytu, ale postaveno bylo na svícen: radil mu, aby se na *kněžství* dal vysvětit. Než Cyrill pokorný, maje se za nehodného, pravil: že půjde za bratrem Methodem do *kláštera*, by tam zcela v tichosti Bohu sloužiti mohl. Aby jim tedy z Cařihradu neušel, požádali Ignáce patriarchu, aby ho k Církvi své nějakým úřadem připoutal. Bohabojný Ignác projevili mu svou vůli, aby ve městě zůstal a při chrámu sv. Žofie úřad *bibliothekáře* na sebe převzal. I stalo se tak.

Bylo pak Cyrillovi něco přes 20 let, když do stavu kněžského vstoupil, a nižší posvěcení obdržel. Bibliothekářem nezůstal leč krátký čas. Chtěje se na úřad kněžský jak náleží připraviti, odešel z města a ukryl se v tichém klášteře na břehu mořském. Stav se mnichem dle řehole sv. Otce Basilia připravoval se modlitbou a rozjímáním na *kněžské posvěcení*, kteréžto milosti i v těchto dobách účastným se stal.

A však příznivec jeho Theoktist a jiní přátelé u dvora vypátravše, kde se ukrývá, dolehali naň, aby se do města vrátil. Patriarcha totiž svěřil mu učitelskou stolič *filosofie*, v kterýžto nemálo důležitý

úřad milerád se uvázal. Jako professor filosofie zbudil na sebe velikou pozornost a přilákal z blízka i z daleka mnoho posluchačů; nebo nejen že slavná již o něm předcházela pověst, nýbrž on byl skutečně pravým křesťanským mudrcem, který, co bystrým rozumem pojal a v životě prožil, i jiným živou výmluvností sdíleti a jich jako kouzlem poutati uměl. Stav se ozdobou kathedry nenadýmal se pýchou učených, nýbrž pokory tím více ostříhal.

Čím slavnějším se stávalo jméno Cyrilla, tím více množily se práce; nebo kde bylo něco důležitějšího v Církvi k podniknutí, tam Cyrill radou a skutkem musel přispívati. V těchto dobách osvědčil se býti horlivým obhájcem pravé víry protinaukám kacířským. On porážel učení obrazoboreckého patriarchy Annia (Jana Grammatika), který v r. 842 od Theodory byl sesazen, a však ještě posud mnoho přivrženců čítal. Pod výborným patriarchou Ignáciem (846—857) bylo se mu potýkati s bludnými náhledy učeného *Photia*. Tento první tajemník a setník životní strážce císařské byl sice přítelem jeho, a však Cyrill byl toho domněni, jakého byl onen vědec, jenž řekl: „Plato jest mým přítelem, Plato jest mi milý, a však ještě milejší jest mi *pravda*.“ —

Photius jak ve světských, tak i v církevních vědách zběhlý, dílem z revnivosti proti patriarchovi u dvora málo oblíbenému, dílem, aby mu nesnázi přimnožil, rozšiřoval mezi lidem bludný náhled starých Manichaeův, že *člověk ma dvě duše*. Cyrill, který jak v opravdu mudrcké, tak i bohoslovní vědě nad Photia daleko vynikal, vystoupil proti němu a tak rázně ho porazil, že dosavadní svazek přátelský mezi oběma byl přeržen, a Photius z pří-

tele stal se jeho nepřitelem. A tato okolnost tuším mezi jinými byla též pohnutkou, že, když se r. 857 Photius po křivých cestách na stoliči patriarchální vešel, Cyrill každé příležitosti se chopil, by mohl z Cařihradu odejiti, a vně říše řecké království Boží rozšiřovati.

Když Cyrill 24 let byl star (851), byl poslán k *Saracenům*, aby s nimi hádku o víře podstoupil. Tito následovníci Muhamedovi, jsouce sousedy Řeků, vzácné spisy z řeckého jazyka překládali do arabštiny. Toto sousedství a častější stýkání se hrdých Saracenů s hrdými Řeky přivedlo z husta k hádkám o náboženství. I stalo se, že: za času císaře Michala III. vybidli učenci saracenští křesťany řecké k takovému hádání, jemuž se nedalo vyhnouti; nebo kdyby se byli křesťané k té hádce nedostavili, byli by hrdí Saracenové řekli: že buď nechťejí neb neumí hájiti víru svou. Ale koho k nim odeslati? Císař oznámiv to patriarchovi svolal k sobě výtečné kněze a učence z města, mezi nimiž ovšem byl i Cyrill. K němu se obrátil císař, pravě: „Slyšel-lis filosofe, kterak šerední Saracenové se rouhají víře naší? Ty jako Trojice svaté sluha jdi a opři se jim. Bůh ti dá milost a sílu ve slovech, a jako druhdy Davida, vítěze nad Goliášem, navrátí pak tebe nám.“ S odvahou posvátnou hned se hotovil na cestu, opatřen jsa listy od císaře a maje za průvodce dva muže slovutné: *Jiřího Askaritesa* a *Řehoře Polašu*.

Šťastně se dostali dotčení mužové do Meliteny, ke knížeti saracenskému, kde se učenci muhamedánskými sejíti měli. Melitena bývala druhdy město křesťanské; Saraceni, vydobývše je, proměnili chrámy v mešity, domy pak křesťanské po-

čárali ohavnými obrazy *ďáblův*; křesťané pak, slabšími jsouce, museli to trpěti. Hned při prvním setkání rouhačí s posměchem sami na to ukazovali; a však sv. Cyrill vtipně a pokojně jim řekl: „Kde jsou ďáblové na domech, tam jsou u vnitř křesťané; kde ale toho znamení není, tam přebývají ďáblové vnitř.“ —

Námítky proti víře křesťanské týkaly se hlavně trojí věci:

I. *vytýkáno křesťanům, že jsou mezi nimi roztržky u víře, a že život nesrovnává se s věrou jejich;*

II. *ukazováno na protivný smysl, který prý se naskýrá v učení o Trojici Boží;*

III. *Mimo to honosili se oni sami, že u nich je umění, bohatství a moc, čímž prý Bůh sám dokazuje své zalíbení nad věrou proroka Muhameda.*

ad I. Co se týče první námítky, vychloubali se a pravili: „Prorok náš Muhamed přinesl nám pravé učení od Boha, a obrátil mnohé národy; my všickni držíme se pevně zákona jeho; mezi Vámi však jsou roztržky; vy zákon Kristův ten tak, onen onak, jakož jest komu vhod, držíte a konáte.“ — K této námítce vážené ze života, zavdaly spravedlivou příčinu *sekty* mnohé, které se rojily mezi Řeky; nedalo se tolikéž popřítí, že Řekové hádajíce se mezi sebou o osobě Kristově, o poměru Božské a lidské přirozenosti, Božské a lidské vůle v osobnosti Jeho, při tom zanedbávali plniti zákon Jeho; a nepřátelům to přišlo vhod, takovou námítkou učiniti. Než sv. obrance Cyrill té námítky se neulekl, nýbrž vážně ji potřel, řka: Bůh náš je jako hlubina mořská; prorok zajisté praví o něm: Rod Jeho kdo vypoví? Mnozí, chtějce proskoumati bytost Jeho, vydávají se v tuto hlubinu.

Kteří mají veliký rozum, s pomocí milosti Jeho, poznavše Ho, dostanou se na břeh; kteří pak jsou rozumu slabého, neb se plaví na zpukřelých korábech, ti utonou, neb se viklají a sem tam zmitají. Vaše pak známost o Bohu je jako úzká a mělká voda, kterou každý buď malý neb velký, snadno přeskochí. Odtud se dá vysvětliti, proč mezi námi stává roztržek, jichž prý mezi vámi není.

Honosíte-li se ale, že zachováváte zákon Muhamedův, ani tomu nelze se diviti. Váš Muhamed nežádá od vás, leč k čemu se nese a kloní sama smyslná přirozenost člověčí; on vám nezapověděl oddávati se hněvu a žádostem tělesným, ale ovšem povolil. Jinak ovšem Kristus! On od země vyvádí věrou a milostí svou zhůru k nebesům. Stvořitel zajisté postavil člověka uprostřed mezi anděly a živočichy, řečí a rozumem oddělil jej od zvířat, vášněmi a žádostmi od andělův. Kdo se chce blížiti andělům: nemusí-li se vzdalovati chťiců zvířecích? Toho však nežádá od vás Muhamed, ale ovšem od nás Kristus. Co z toho plyne, sami se dovtipte. Žítí jako zvíře, dovede leckdo.“ —

ad II. Při druhé námítce čelící proti učení o *Nejsvětější Trojici*, počínali sobě učenci Saracenští netoliko uštěpačně, ale i *rouhavě*.

„Jeden jest Bůh“ tak pravili. „Vy ale slavíte tři, nebo Otce, Syna i Ducha nazýváte Bohem. Pokud tomu tak jest, tož mu i ženu dejte, ať se mnozí bohové rozplodí od něho.“ —

Rouhání toto zasluhovalo ostré důtky; aby jim jí nedaroval, odvětil sv. mudrc vážně: „My ovšem dobře a slušně dle sv. proroků, apoštolů a učitelů církve navykli

jsme oslavovati Boží Trojici: Otce, Slovo i Ducha, tři osoby v jedné bytosti. Slovo vtělilo se v životě Panny a narodilo se pro naše Spasení, jakož svědčí sám Muhamed, prorok váš. Napsal zajisté takto: *Poslali jsme ducha našeho k Panně, aby porodila (Krista)*, a z těchto slov vám vyložím víru naši o Trojici.“ I počal rozbírat slova Muhamedova, slova to, kteráž jsou vyňata z Pisma sv.; učinil to tak jasně, že slovy jeho poražení odpůrcové bezděky všickni se odmlčeli.

ad III. Když pak se mu vychloubali *uměním, vědomostmi, bohatstvím a mocí svou*, obzvláště ostře odslovil jim, an se mu hrdě svými vědomostmi honosili.

„Člověk nějaký“ — řekl, „nabral vody z moře a nose ji v pytlíku chlubil se u jiných rka: Vizte vodu, jakové nikdo nemá, než já. I přišel muž jiný, pomorník a řekl mu: Což se nestydiš, vychloubati se věcí, kteroužto máš toliko v zapuchlém tomto měšci? My toho máme celou hlubinu. A tak i Vy sobě počínáte, od nás ale všecka umění pošla.“

Když pak jej vedli do své mešity, okrášlené zlatem a stříbrem, kamením drahým a perlami, honosíce se bohatstvím a chlubíce se, jak veliká je síla a hojnost pokladů knížete saracenského, řekl jim: Já se tomu všemu nic nedivím. Bohu buď chvála a sláva Stvořiteli všech těchto věcí, kterýž je dává lidem ku potěšení a radosti, vy však dle své zlosti k neřestem užíváte jich.“

Sv. mudrc zahanbiv protivníky, co vítěz vyšel ze zápasu. Aby se pomstili, podali mu jedu. Sv. Cyrill vypil podaný jed, a však neumřel, nýbrž šťastně do Cařihradu se vrátil. Navrátil se, oddal se do celá životu rozjímavému, a odstranil se

na horu Olympus, kde již bratr jeho Method co poustevník (asketa) živ byl.

Než dlužno, abychom i o tomto sv. bratru něco předeslali, než začneme líčiti slavnou jejich činnost apoštolskou.

O mladém věku sv. *Methoda* nemáme ani tolik zpráv, kolik jsme jich o nejmladším bratru jeho posud uvedli. Co o něm poněkud víme, sahá do časů pozdějších. Method byv křesťansky vychován a náležitě vzdělán, měl dle příkladu otce svého sloužiti císaři a vlasti v úřadech občanských. Dráha ta vedla ku slávě a moci světské. Method dle vůle otcovy oddav se na ni vysokého dosáhl důstojenství. Slovanského jazyka mocen byl hned z domu otcovského; nebo Soluň, rodné jeho město, bylo tehdáž městem odpolu slovanským. Že pak slovansky mluvití uměl, stal se místodržitelem jedné krajiny slovanské, bez pochyby *strumské* (provincia Strymonia).

Není však divu, že šlechtného Methoda úrad ten, jinak vznešený a žádoucí, v krátce omrzal. Za tehdejších dob, kde říše řecká nádherou dvoru, prostopášností dvořanů, i celým způsobem vlády vždy více klesala, nebylo lze hrubě mnoho dobrého při nejlepší vůli působiti, aniž bývalo možné, trpícím lidu zjednati úlevy jaké vydatné k. p. v daních a. t. d. A to bolelo šlechtného Methoda; jemu zo-

šklivil se svět, v zkaženosti tonoucí, úrad stal se mu břemenem, a v srdci jeho zmohla se vřelá touha, cele oddati se službě Boží.

Touha ta posvátná přivedla ho do kláštera na horu Olympus, kdežto vynikaje učeností a cností mezi mnichy, též na kněžství posvěcen jest. Když se r. 857 Photius ošemetný vetřel na stolicí patriarchální v Cařihradě povstaly následkem toho dvě strany v duchovenstvu z nichž jedni bočili k Photiovi, jiní pak věrně stáli při straně výborného Ignácia, a není pochybnosti, že oba svatí bratři statečně stáli na straně práva utlačeného, a že oba, vidouce nezbytí, uchopili se milerádi každé příležitosti, vně Cařihradu a říše řecké království Boží rozšiřovati.

Mocní přátelé sv. Methoda chtěli ho povýšiti na biskupství, on však se lekal tohoto úradu těžkého, jako sv. Basilius, Jan Zlatoústý a jiní Svatí. Nadarmo jej měli tedy ku přijetí hodnosti biskupské. Sluha Boží zůstal v zamilované samotě, obíraje se modlitbou a rozjímáním Božské pravdy a cvičením se v ctnostech křesťanských. Mimo to bavil se v prázdných hodinách uměním maliřským i jinou prospěšnou prací, až pak po letech povolal Pán oba sluhy své na dráhu apoštolskou mezi národy slovanskými.

II.

**Činnost apoštolská ss. Cyrilla a Methoda mezi Kozary.
Nalezení ostatků sv. Klementa (r. 861).**

kvělou dráhu apoštolskou, jako blahozvěstové (missionáři) národů pohanských otevřeli jsou SS. Cyrill a Method u *Kozarů*. Pravili jsme, že se uchopili každé příležitosti milérádi, která jim poskytovala výhled, že budou moci daleko od ošemetného piklostrůjce Photia rozšiřovati království Boží. Taková vítaná příležitost naskytla se, když národ již pokřesťených *Kozarů* se obrátil ke dvoru do Cařihradu s prosbou, aby jim spolehlivý věrozvěst do země odtamtud vypraven byl, který by je vyučil ryze víře křesťanské.

Kozari byli polodivoký národ, jižto měli sídla svá mezi mořem černým a kaspickým. Oni byli vstoupili v užší spojení s *Řeky* od té doby, co jim ok. 839 Petronas na žádost jejich pohraniční pevnost

proti Pečenegům byl vystavěl, a jako první císařský místodržitel u nich byl působil. Nyní k tomu ještě přišla žádost o učitele křesťanské.

Příčinu k této žádosti národu *Kozarského* zavdali jsou z jedné strany *Židé* a z druhé *Saraceni*, usilující ten na tu, onen na onu víru obrátiti národ pohanský. Křesťanská víra *Kozarům* zajisté nebyla neznámou; a však, jak to častěji zhlédáme k. p. později u *Bulharů*, sbíhalo se k nim se všech stran nepovolaných missionářů, kteří se mezi sebou hádali, a na jichž nauku *Kozari* se spolehnouti nemohli. Žid tupil Saracena, tento pak na vzájem Žida, a oba tupili víru Kristovu, ano zuřili proti vyznavačům jejím. *Kozari* ač pohané, měli tolik zdravého rozumu, že se nedali másti nadávkami a haněním víry křesťanské, ale žádali nej-

dřív ji jak náleží poznati a potom porovnatí s tím, co jim Židé a Saraceni za pravé podávají.

A za tou příčinou vyslali jsou z prostředku svého posly k císaři do Cařihradu žádající, aby k nim vypraveni byli umělí a moudří mužové, od nichž by náboženství křesťanské dokonale poznati mohli. Oni zvláště udávali za příčinu prosby své tu okolnost, že Židé a Saraceni o závod se vynasnažují, získati jich na svou stranu; oni pak že nevědí, na kterou by se měli obrátiti; pročež že jsou uzavřeli, u nejvyššího a katolického císaře rady vyhledávati, na jehož věrnost a přátelství největší důvěru svou kladou.

Na to prý se radil císař s tehdejší patriarchou *Photiem*. Tento byl císaři radou, aby k této práci povolal Cyrilla. Snad ho chtěl zrádný *Photius* tímto způsobem odstraniti z říše; a však po pravdě nad něho nebylo k tomu úkolu kněze schopnějšího v celé Církvi řecké. Císař k sobě dal obeslati sv. mudrce, a když se z milé samoty na hoře Olympu dostavil do paláce císařského, tu Jemu císař žádost Kozarů a přání svoje zjevil. Žádost Kozarův a vyzvání císařovo bylo *Cyriilovi* jako pokynutí a hlas Boží.

Byl-li sv. *Method* společníkem bratrovým v této práci apoštolské, jest více než pravdě podobno; přísně však z dějin nedá se to dokázati. Vůbec pak se za to má, že tehdejší spolu na hoře Olympu žili, že poslanci Kozarů sami, aby *Method* bratra vyprovázel, vroucně žádali, a že tedy oba ti ss. bratři pospolu dalekou cestu nastoupili a práci apoštolskou slavně dokončili. My tedy při tomto náhledu zůstaneme. Vsedše na lodi přeplavili se po černém moři k městu *Chersonu*. Mě-

sto řecké *Cherson* leželo při moři, tu kde veliká řeka *Dněstr* do moře vtéká. Bylo to znamenité město obchodnické. Vedle *Řeků* bydleli zde vůkol Slované a za příčinou obchodu přicházeli sem Židé a jiní národové asiatské. Křesťanská víra se sem byla dostala — ne-li dříve, — jistě za císaře římského *Trajana*, který sem vypověděl sv. *Klementa*, papeže římského. V tomto městě umínili sobě Svatí naši poněkud čas se zdržeti a jazyku tuzemskému se naučiti. *Cyriil* zvláště měl *linguistický* veleum, a naučil se za krátký čas jazyku cizímu.

Do těchto dob padá nález nad míru pamětihodný. Mezi tím totiž, co sv. *Cyriil* s bratrem v *Chersoně* se zdržoval, aby se řeči toho lidu přiučil, dostalo se Jemu od *Boha* vzácné milosti: on totiž vypátral a nalezl ostatky sv. *Klementa*, mučedníka a papeže římského. *Cyriil* jako nábožný kněz byl i ctitelem Svatých a ostatků jejich; jako *katolický* kněz byl plný vroucí úcty k stoličce římské, a k Tomu, jenž na ní na místě *Kristově* seděl; jako *učený* kněz věděl, že zde na tomto památném otrovu (*Chersonesus taurica*) veliký nástupce sv. *Petra*, *Klement* římský, s kotvicí na krku do moře byl pohroužen a pochován na blízkém ostrůvku v moři. Nad hrobem jeho vystavěli jsou křesťané později chrámeček. Když ale za časů všeobecného putování národů bojovní obyvatelé severu i do těchto krajin vtrhli, přišlo i město *Korsun* ku zkáze; lidé buď pobiti jsou, buď se rozutíkali, hrob sv. *Klementa* zasypal se rumem, a než se město zase zmohlo, už téměř nebylo žádného pamětníka věcí bývalých. S. *Cyriil* pátral pilně s povolením biskupa; jemu na tom záleželo, aby

hrob, a pokud možno, i *ostatky* sv. Klementa vypátral. Od tuzemců však se toho dopátrati nemohl, neboť nebylo již pamětníků; když tedy přede *ostatky* sv. žádoucí vypátral, souditi musíme tudíž, že mu Bůh tuto milost udělil jako odměnu proseb horlivých, jež v této příčině k nebi vysílal. Pomocí pilného duchovenstva počestilo se Jemu zajisté, na tom ostrůvku naléztí nejprv rummy bývalého chrámu, a po delším pátrání i hrob, který *ostatky* sv. mučedníka i kotvic ukrýval. Díky vzdávaje a plesaje v duši své nesl sv. Cyrill *ostatky* nalezené, nad

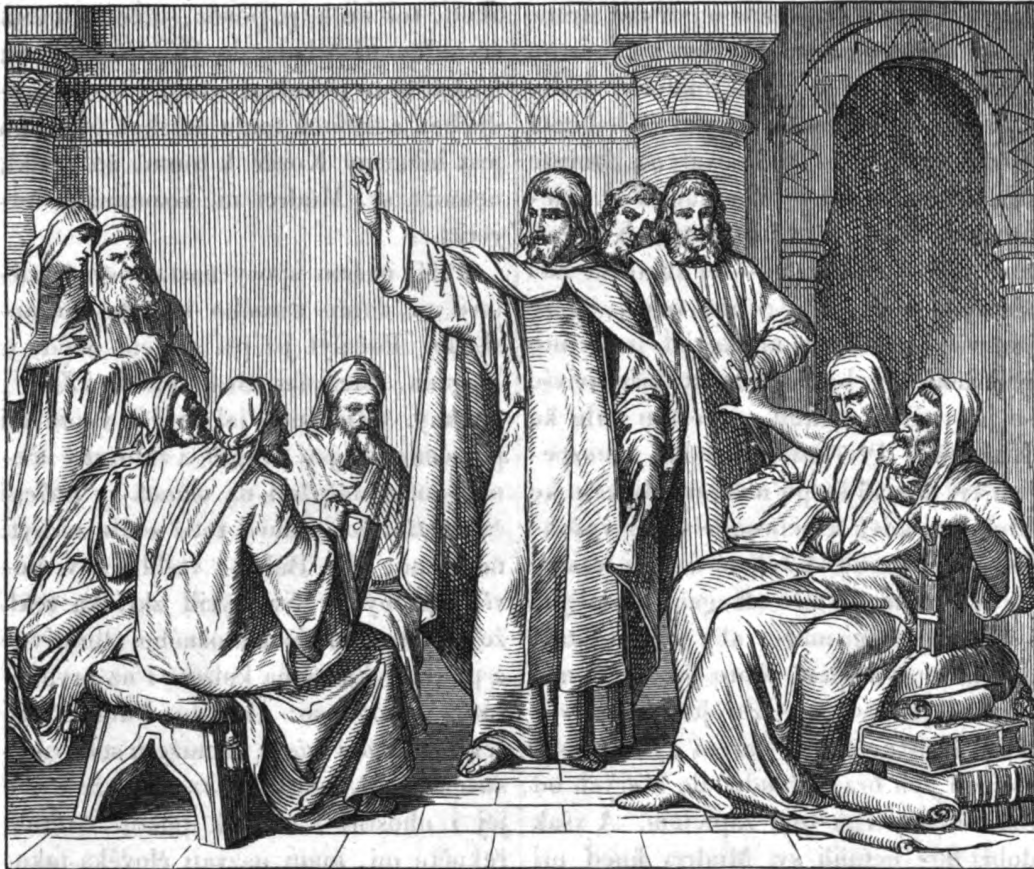
zlato a stříbro drahocennější, na své vlastní hlavě na *loď*, po které doneseny byly do hlavního města Georgie, kdež v čelním chrámě prozatím byly složeny. Toto nalezení stalo se 31. ledna r. 861.

Nalezení reliquií sv. Klementa stalo se jest udalostí, do kteréž Božská prozřetelnost vložila hluboký význam pro život a dráhu sv. bratří Soluňských; nebo jako z jedné strany Bůh sám touto udalostí světu patrné svědectví o tom vydal, že oni jsou věrní synové a kněží sv. Církve římsko-katolické, jejichž srdce hluboce jest proniknuto vřelou úctou k náměst-

kovi sv. Petra: tak zase na druhé straně touže udalostí naznačeny jsou sv. bratřím shůry směr a cíl jejich budoucí dráhy apoštolské; neboť ostatky sv. Klementa pořád jim mlčky domlouvaly: „Zaneste nás na to místo, kde náš majitel sv. Klement za živa úřad náměstka Kristova zastával — do Říma. — A skutečně následující dějiny nás o tom poučí, že se jest vše tím během událo, jak jsme tuto naznačili. Sv. bratři Solunští připravivše se jak náleží ubírali se cestou dále ke Kozarům. Překavše nejedno nebezpečení dostali se po moři meotickém ke břehům, kdež k nebesům strmí vysoké hory kaukáské. A tak se dostali šťastně ke Kozarům. Kníže (Kagan) poslal jim v oustrety čelní muže, aby jich přivítali. Jak mile se s lidem tímto potkali, hned ho P. Ježíši získali. Ozbrojeni jsouce výroků Kristovými a darem výmluvnosti vyvedli jich brzo z bludů, do kterých od Židů a Saracenů byli zapleteni. A však dobří lidé netajili sv. Mudrci hned při prvním setkání, co se jim u Řeků nelíbí. A sice předně jim neschvalovali, že nehledí zachovati vládu při jednom rodě, a potom že hledají všecku moudrost v knihách. Jedno i druhé hleděl jim sv. Mudrci náležitě vysvětliti. Obzvláště měl v tom velikou obratnost, předloženou nějakou otázkou *podobestvím* objasniti. Tak, když mu k. p. Kozari pravili: „My nepotřebujeme žádných knih, my všecku vědomost čerpáme rozumem“ — odvece jim sv. Cyrill: „Kdybys potkal muže nahého a on by se ti chlubil, jak mnoho má štěstí a zlata, zda-li bys mu věřil vida ho nahého? Ty mi řekneš, že nikoliv! A tak pravím tobě i já. Nebo jestli žes pohlítil rozumem svým bez knih moudrost vše-

likou, tož mi k. p. pověz, mnoho-li čítá se rodův od Adama do Mojžíše, a kolik let každé to pokolení trvalo?“ — Jednoduchou a trefnou touto otázkou přiveden jest honosný Kozar k tomu, že umlkl, nemoha sv. Mudrci nic rozumného odvěti.

Těžší ovšem spory nastaly sv. Cyrilovi na dvoře samého knížete Kozarského. Počalyť již při samém obědu u Kagana, kdež naši Svátí seděli s Židy i pohany. Sám kníže jal se jich vyptávati po učení o Nejsv. *Trojici*, a židovský učenec počal dorážeti na článek o *Vtělení Syna Božího*. Židovi totiž zdálo se býti nemožné, aby Bůh se vtělil, a v člověku přebýval. Sv. Cyrill zkrátka řekl, že u Boha není nic nemožného. Obrátiv se a prstem ukázav na knížete i na prvního rádce jeho vece: „Kdyby Vám někdo řekl, že *první rádce* nemůže u sebe uhostiti knížete, *poslední otrok* ale že může jej i uhostiti i všelijak poctiti, kterak, řekněte mi, mám nazvati člověka takového: moudrým, či bláznem?“ — I odpověděli jemu, že to by ovšem jen blázen tvrditi směl. „A kdo jest mezi viditelnými tvory nad všechny jiné slavnější?“ tázal se dále Cyrill. A odpověděli jemu: „Člověk, neboť k obrazu Božímu stvořen jest.“ — Více již sv. mudrci od nich nepotřeboval. I dí k nim: „Nejsou-li tedy nesmyslní, kdož říkají: Nemůže se vtěliti, v člověku přebývati Bůh? A on se předce vměstnal v keř a v oblak, bouří a kouřem zjevil se Mojžíšovi a Jobovi! A Bůh musel přijíti k nám, měl-li člověk spasen býti. Nebo od koho by člověk přijati měl obnovení podstaty své, ne-li od toho, kdo ho stvořil? Kdyby chtěl lékař přiložiti mast churavému, zdaž ji přiloží

na strom nebo-li kámen, aby uzdravil člověka? Mohl tedy, ba musil Bůh, chtěje spasiti člověka, ubytovati, vtěliti se v něm.“

Na druhý den počaly pak u přítomnosti knížete kozarského vážné spory. Byli tu rabími židovští a učenci saracenští; proti nim sám Cyrill vedl boj. Židé se vytasili s obrízkou, a vytýkali křesťanům obrazůctvu jako modlářství; avšak Cyrill všechny námitky zporázel a pravdu katolickou vítězně proti nim obhájil. Dokládal se zákona a proroků, a dokázal, že v Kristu vše na vlas zplněno, co ústy proroků o něm předpovídáno. Náčelníci lidu kozarského, proniknuti bleskem mi-

losti Boží, volali: Tys sem poslán pro spasení naše. Pověz nám, co máme činiti? — Přední velmož a rádce knížecí odřekl se bludův muhamedských a pravil veřejně učencům saracenským: „Host náš s pomocí Boží porazil k zemi pýchu židovskou, vaši saracenskou ale jako plevu za řeku odfoukl. Bůh dal Kristu vládu nade všemi národy. Kromě víry v Něho nikdo nemůže dojiti života věčného. Tot víra naše. Buď Bohu sláva na věky!“ Tak volali i kníže i lid.

Sv. Cyrill vida milost Boží radostí se rozplakal, a hned 200 přednějších Kozarů s knížetem přijali sv. křest rukou ss. bratří Soluňských.

Vévoda, maje lásku k víře křesťanské i k svému apoštolskému učiteli, neopomenul býti vděčným. Za takové dobrodiní poděkoval se předně císaři řeckému, jenž jim poslal tak výtečné učitele víry křesťanské. I zavazoval se císaři k stálému přátelství a ku všeliké službě a pomoci, kdyby jí zapotřebí bylo. I byl by rád prokázal vděčnost též sv. křesťitelům národa svého. Proto než-li jich ze země propustil, mnohé dary vzácné jim podával. A však Cyrill, co pravý mudrc, o zlato a poklady toho světa nestál a sám od vévody něco jiného dražšího sobě vyžádal. Věda totiž Cyrill, že jsou tu někteří Řekové drženi v zajetí, pravil Kaganovi: „Chceš-li mi již něco k libosti učiniti, dej mi toliko všechny zajaté Řeky, co jich zde jest, a toť je mi nejmilejší!“ Stalo se:

200 Řeků uvězněných líbali ruce osvoboditeli svému, krajanovi svatému. I ubírali se s ním do vlasti, provázeni jsouce plesáním lidu kozarského. V Chersoně se stávil, a zde vzali sebou klenot nad všechny skvosty drahocennější, totiž *tělo sv. Klementa*. Někteří kněží, kteří byli ke Kozarům se ss. bratřími přišli, zůstali u nich; ostatní přinesli do Cařihradu tělo sv. Klementa.

Po této slavné missii u Kozarův museli svatí naši žiti ještě nějaký čas v Cařihradě; Cyrill při chrámě ss. Apoštolů, kdežto Methoda nalezáme v klášteře Polychromském, který byl jeden z nejbohatších, čítaje víc než 70 řeholních bratří, jichž sv. Method byl *opatem*. V těchto dobách dozrála v nich velkotvárná idea: aby se *stali apoštolý národa slovanského*.

II.

Missie ss. Cyrilla a Methoda mezi Bulhary. Vynalezení azbuky (855).

ravili jsme, že v těchto dobách dozrálo v myslích ss. Cyrilla a Methoda velkolepná idea, aby se stali apoštoly národů slovanských.

Nastává otázka, *kterak a jakým chodem myšlenek a udalostí dozrála tato neocenitelná idea v myslích bratří Soluňských?*

Předně již jejich rodné místo Soluň mohlo a muselo probuditi v nich myšlenku takovou. Neboť v Soluni veliký blahověst Páně sv. Pavel podle skut. Ap. 17. nejprve po 3 neděle kázal a květuoci Církev shromáždil z Řeků nábožných a žen znamenitých. — K těmto novoobráceným křesťanům psal sv. Pavel i ony dvě pronikavé, novozákonní epístoly k Thesalonickým. Tedy ss. Cyrill a Method byli též duchovní synové a učenníci sv.

Pavla; oni posli z předků od sv. Pavla křtěných, byli údové Církve od sv. Pavla založené; oni epístolami sv. Pavla byli vychováni a vzděláni; oni byli též potomci těch předků, kteří byli *sláva a radost* Pavlova. Thess. (2, 20).

Jak snadno mohlo se ujmouti v šlechtné myslí jejich to předsevzetí: „*Jako sv. Pavel stal se blahověstem národů pohanských, tak i my se staňme blahověsty národů slovanských.*“ —

A však proč právě *slovanských*? Tenkrát bylo v císařství řeckém mnoho Slovanů. Již rodné město jejich Soluň bylo odpoly slovanské; dále nejen v hlavním městě Cařihradě, nýbrž po dalekých krajinách říše byzantinské ubytovali se Slované. Vidouce ss. bratří tyto národy, bujaré a statné, říkali sobě v myslí: *Lítost nám nad tímto zástupem. Předkové naši*

slovanští, rozprostřeni po dalekých krajinách severní, východní a střední Evropy — lid počtem v Evropě nejčetnější — měli do sebe nejedné dobré a krásné vlastnosti, pro kterouž prastarí spisovatelé s pochvalou se o nich zmiňují. Chválí se při nich, že byli pokojní, míru milovní, v tichu orby a hospodářství pilní, a nad míru hostinští. A však právě vzdělanosti nemohli dosíci před ss. Cyrilem a Methodem již proto předně, že neznali pravého Boha, ježto pravá vzdělanost teprv s pravým poznáním Boha zároveň kráčí. Lid, který se koří němým modlám, lid, který padá na tvář před hnusnými výtvory, jichžto ze špalku a kamene vytesal sobě, nemůže slouiti *vzdělaným, zvedeným, osvíceným*. Ubozí, politování hodni byli tito rodáci naši, neboť ještě neznali Krista jedinou spásu; neměli ani *kněží*, kteří by jim byli uměli zvěstovati Evangelium v řeči jejich. *Řekové, Římané* a jiní národové už byli na viru obráceni a — Slovan ještě úpěl v temnostech pohanských.

„Kdož jest ten služebník věrný a opatrný, kteréhož ustanovil Pán nad čeledí svou (slovanskou), aby jim dával pokrm (sv. evangelia)?“ — (Mat. 24, 46). Těmito sluhý národů slovanských učinil Pán ss. bratry Soluňské, neboť jim vštípl do srdce plamennou lásku a horlivost k úřadu apoštolskému mezi těmito národy.

Věrný a opatrný služebník, aby takovým byl, a náležitě konati mohl dílo Pána svého, *chystá a připravuje se pilně k povolání svému*, cviče a uče se s mnohou pilností. Svati naši připravovali se již dlouho; a však když viděli, kterak Pán poželal jejich práci apoštolské mezi Kozary: tu již neodolatelnou touhu

cítiti, vydati se na vinici Páně mezi Slovaný.

A však tu bylo zapotřebí, předně, aby *znali jazyk slovanský*, což již z domu otcovského uměli; a dále, protože veškeré vyšší vzdělání člověka bez *písma* není možné, tudíž nahlíželi ss. bratři, že jediné tehdaž se jim podaří dostáti úkolu svému, kdyby *se podařilo, naléztí příhodných znamének zvukům slovanským*. A hle veleum Cyrillův vynášel pro jazyk slovanský zvláštní *písmo* (abecedu). Dokavad Slované neměli písma svého, nemohli míti kněh poučných a vzdělávacích; věda posvátná i vědy světské ležely jsou ladem, a *litteratura* nebyla věcí mezi Slovaný ani známou ani možnou, dokud neměli *litter* (písmen). Řekové a Římané tehdaž co mysli, nejen mluvit, ale i napsati, zřetelně a ozdobně písmem vyjádřiti uměli; nikoliv ale ubohý Slovan. Tu se rozzelelo veliké srdce ss. bratři Soluňských. Cyrill mudrc vzýval Ducha sv., a pomocí Jeho sestavil Slovanům novou abecedu, jižto posud užívají Rusové, Srbové a j. Některé písmeny vzal z řeči řecké, a pro ty, pro které v jazyku řeckém čten se nedostává, vytvořil známky zcela nové.

Většího daru sotvy lze učiniti národu nevzdělanému, než-li abecedou položití základní kámen k jeho *litteratuře*.

Ti, kdož Cyrilla mají za jediného původce slovanské abecedy (azbuky), opírají se o listy papeže Jana VIII. a množství jiných věrohodných pramenů, jichž v knihách učených o této věci dočísti se jest; toto mínění má nejvíce důvodů pro sebe, proč slovanská abeceda vesměs „*cyrillicí*“ slula, slove a Bohdá slouiti bude. Kdy se tato pamětihodná věc

udála? — Starobylé podání klade tento neocenitelný vynález na rok 855, a ačkoliv se to přísně z dějin dokázati nedá, nicméně nemáme žádných důvodů, kterým by se toto udání přičilo, naopak výborně k poměrům časovým dopadá.

Když se tedy poštěstilo sv. Cyrillovi, vynalezti Slovanům abecedu: tu hned jal se překládati do řeči slovanské sv. *Evangelium*, t. j. ty částky, kteréž jsou ze sv. Písma vyňaty a podle církevního roku na neděle a svátky ke čtení rozděleny, a z nichž se od jakživa brávaly texty pro kázání a veřejné lidu křesťanského vyučování. V jakém asi nářečí (dialektu) slovanském sv. Cyrill překlad tento zhotovil? — Největší učencové a historikové našeho času se shodují v tom, že to bylo nářečí staroslovanské, jehož tehdaž užívali Slované vesměs. Teprv když v IX. století Maďari jako klín do říše slovanské vrazivše Slované grecké od panonských a korutanských oddělili: tenkrát teprv počaly se tyto nářečí přísněji od sebe různiti a vzdalovati.

První svou missií mezi národy slovanskými učinili ss. bratři Soluňští mezi sousedními *Bulhary*. Čteme v hodnověrných pramenech, totiž v životopisu bulharského arcibiskupa sv. Klementa, že sv. Method (ještě dříve, nežli do naší vlasti moravské vkročili) bulharského knížete Borisa ve víře křesťanské vyučil; a kronikáři byzantínští vypravují nám o umělém malíři téhož jména, kterýžto svým vyobrazením posledního soudu tohoto knížete ku přijetí víry křesťanské byl pohnul.

A však nastává sporná otázka:

1. *Byl-li pak tento malíř Method skutečně ten proslavený bratr sv. Cyrilla?*
2. *Zda-li vůbec tyto ss. bratři zavítali*

k Bulharům, aby jich získali Kristu, a víře katolické?

Obě otázky sobě zodpovíme, až odpovíme na otázku následující:

Co asi pohnulo knížete moravského k tomu, že hledal učitele víry katolické na východě, v Církvi řecké? —

K důležité otázce této nalezáme nejspíše odpověď v letopisech církevních národu bulharského. V bojovném tomto národě, který podmaniv sobě některé kmeny slovanské, *později sám slovanský jazyk přijal*, počalo se totiž poznenáhla rozšiřovati náboženství křesťanské. Dělo se to buď Řeky, buď Slované, již prvé z části na víru obrácenými. Než dlouho to trvalo, než-li víra pevných ujala zde kořenův. Panovníci bulharští zajisté až posud v pohanské slepotě setrvávajíce, poddané sobě křesťany všelijak, i ukrutně utiskovali. A mimo to bývá u všech národův příklad vrchnosti, panstva, knížat lidu vzorem, jehož následují v dobrém, i zlém. Jaký pán, taková čeládka; příkladný pán — poddaným právo. Pokud se tedy panstvo a král bulharský neobrátili ke Kristu: ký div, že víra nenacházela volného průchodu, ovšem ale potkávala se s nátisky?

Zatím ale z milosti Boží po dosti dlouhé noci vzešlo i těmto surovým knížatům světlo víry křesťanské. Pomohly k tomu trpké nehody, ježto je počaly stíhati. Vítězné štěstí ve válkách na západě i na východě je opouštělo. Král *Boris*, poděšen strastmi odevšad se valícími na krajiny jeho, sevřen všelikými nehodami a obměkčen slovy sestry své, již prvé na víru křesťanskou obrácené, počal křesťanům více náchylným býti.

A však prvé než se tento král k tomu

odhodlal víru křesťanskou přijíti, působili zde misijní křesťanští, kteří sem docházeli z obojí Církve, z grecké z Cařihradu, a z latinské z krajín římských. Vedle těchto misijnářů působili zde, ač jen krátký čas a jakoby mimochodem, však přede velmi zdařile ss. bratři Soluňští mezi Slovany, stojícími pod vládou řeckou i bulharskou. Znajíce přirozeným jazykem slovanským mluvíti k lidu, majíce též překlad čtení evangelických, našli klíč k srdcím tohoto četného národa. Víra pohromami válek a jinými osudy potlačená utěšeně vzkvétala mezi Bulhary a Slovany. Svatí bratři stojíce na vinici Páně v Bulhářích, dostali se až ke králi *Borisovi*, a tu se poštěstilo sv. Methodovi, že bojovného a divokého krále tohoto Kristu získal.

Rozhodné a důležité obrácení tohoto krále bulharského stalo se dle starobylých podání, jak následuje:

Při surové povaze krále Borisa nebylo naděje, žeby snadno k poznání a ku přijetí víry křesťanské přiveden býti mohl. Všecky pokusy, učiněné od sestry a řeckého kněze Kufara, nýbrž i od Methoda samého, byly posud marné. Kristus Pán zapovídá ukrutné krveprolévání; On učí pokoře, tichosti, trpělivosti a lásce: takovéto učení nemohlo srdci hrdého, pánovitého a bojovného krále zdáti se jinak leč odporne. Sv. Method prohlédl dobře velkou duši Borisovu, a bral se jinou cestou k srdci jeho. Poněvadž byl výborným malířem, jal se malovati obraz posledního soudu. Krále počalo zajímati dílo sv. malíře tak, že dychtivě očekával dokonání obrazu nevidaného. Pověst udává, že sám král vybědl Svatého, řka: „Namaluj mi obraz toho, co je na světě nej-

strašnějšího!“ — Duchem Božím nadšený Method vyličil na obraze živými barvami osud spravedlivých i bezbožných; on vyobrazil příchod velebný Božského soudece se zástupy anjelů nebeských, blaženou slávu spravedlivých do nebe se beroucích, a hrozné muky hříšníků do pekla odsouzených tak živě a mocně, že v hlubinách duše dojat byl každý, kdožkoli pohleděl na obraz ten.

Posléze když byl dokonán obraz, přišel se Boris podívat na výtečnou malbu. Než kterak se poděsil král, uzřev najednou velebný a strašný tento obraz? Co barvou nemohl, to doložil slovem výmluvným sv. malíř, a polekanému králi vyložil celý význam obrazu toho: milost Boží dokonala dílo, a ztvrdilo se, že jest začátkem moudrosti bázeň Boží.

Král chtěje ujíti žalostným mukám dne soudného a strašné věčnosti, požádal Methoda, aby ho křesťanské víře vyučil, a poznav ji, pokřtěn jest l. P. 862. Příkladu králova následovali velmožové, následoval na mnoze i lid dobrovolně. Zarytí pohané někteří pozdvihli se sice proti králi, a vojensky ve hradu jej oblehli; ale od něho s malým zástupem věrných poražení jsou. Vítězstvím tím zvítězila i víra křesťanská mezi Bulhary. Bulharský král, Boris, čili jak se po svém na víru obrácení nazýval „Michael“ potřeb zpouřu pohaných pánů některých, zjevnými skutky dokázal, že nebyl na víru obrácen *knězem*, náchylným *Photiovi* a rozkolnickým záměrům jeho. V prvním zápalu víry a lásky své ke Kristu vypravil dotčený král poslanství k papeži Mikulášovi, žádaje o kněze a zákony, o radu v rozličných věcech. Stalo se to právě té doby, když již ss. Cyrill a Method apoštolovati po-

čali v naší vlasti moravské, a v Cařihradě se zmáhati počala zpoura proti stolicí římské.

Utěšené správy a noviny o všech těchto věcech dostávaly se přes hranice do sousední Moravy, ke dvoru knížete Rostislava. My tedy již při tom zůstaneme, že ss. bratří Cyrill a Method apoštolovali i mezi Bulhary, a že sv. Method maloval obraz posledního soudu. A ačkoli jen omylem se stalo, že jméno jeho Methudius překládalo se v jazyku našem „Strachota,“ jakoby pocházelo od latinského metus: nicméně skutečně vyobrazením

posledního soudu strach na krále pustil, a strach z něho šel, když výmluvným slovem o posledním soudu kázal; a když nyní umělcové navykli, představovati sv. Methoda v rouchu arcibiskupa, an stojí vedle Cyrilla drží v ruce obraz posledního soudu: rádi bychom pod tento jeho obraz napsali, jak stojí vytesáno v kameni pod sochu jeho před chrámem sv. Michala v Brně: „Sancto Methudio, apostolico principum terrori dicatum, t. j. svatému Methodovi, apoštelskému knížat strachotovi věnováno.

IV.

Křesťanská víra na Moravě.

Nežli působení ss. Cyrilla a Methoda mezi Slovy na západě počneme líčiti, musíme sobě uvědomiti, jak to tenkrát mezi nimi zde vypadalo v ohledu náboženském a církevním, a jaké poměry oni zde našli, když na půdu naši vkročili.

První kmen z veliké rodiny slovanské, který víru v Krista přijal, byli Slované illyrští. Všickni *Karantani* (kteří zaujímali nynější Korutansko, Gorici, Pomorí, Krajínu, Štyrsko a příleité kraje uherké a chorvatské), jakož i větší část Chorvatův a Srbův byli již během VII. století získáni Kristu (viz Bílý-ho dějiny kat. Církve str. 409—417). První Slované tito byli obrázení na víru dílem od Řeků, dílem od kněží latinských.

Po Karantanech přijali víru v Krista Slované *pannonští*. Když Karel Velký, král

Frankův, dobyl Pannonie (r. 798): nařídil arcibiskupovi Arnovi, aby se o rozšíření víry v zemi té postaral, což tento i nástupcové jeho ochotně vykonali. Zvláště se tam zmáhala víra za panování slovanského knížete Priviny (830—861) a syna jeho Kocela. Kostelů stavěno mnoho k. p. v Nitře, kterýžto chrám posvětil solnohradský biskup Adalram. Vlastních či domácích biskupův ale Slované pannonští neměli: nýbrž v čas potřeby dojížděli sami k nim arcibiskupové ze Solnohradu, z čehož patrno, že u nich byla prvotně liturgie latinská.

Slovanský kmen *Moravanů* — jak se obyčejně udává, — zaujal okolo polovice VI. stol. stará sídla Quadů, a jméno přijal od řeky tuzemské Moravy. I tohoto kmenu prvotní dějiny zakrývá zvláštní temnota. Okolo 822 přichází tento kmen, co sousední Čechův, ponejprv se zvláštním

jmenem svým v dějinách. V politickém ohledu dostal se nejspíše v IX. století pod nadvládu *Němců*, kdežto ze *Solnohrádu* a *Pasova* již od konce VIII. století činěny kroky k jejich prokřesťanění. Nicméně poměry církevní byly zde velmi zmatené a nespořádané, a křesťanská víra nečinila zde valných pokrokův. Příčina toho byla předně ta, že první šířitelové křesťanské víry na Moravě, téměř výhradně němečtí kněží ze Solnohrádu a z Bavor, neuměli slovansky mluvit, aniž se chtěli tomuto jazyku přiučiti, pročez obeznámili sice předky naše s *obřady* křesťanskými, a desátky od nich vybírali, ale ducha právě křesťanského nemohli jim vštípit. — Druhou pak příčinou byly tehdaž panující nepřátelské poměry politické Slovanů moravských k německé říši. Slované moravští, sjednotivše se pod jedním knížetem, chtěli, stůj co stůj, uhájit svou samostatnost; a však mohutná říše německá ustavičně na ně dorážela, nechtějíc dokonce připustiti, aby Slované byli neodvislími. Odtud i také nechut tehdejších Moravanů k zvěstovatelům víry křesťanské, pocházejícím z Němec sousedních. Známati to věc, že dary od nepřitele, byť sebe lepší, nebývají vítané.

Teprv ss. bratřím Cyrillu a Methodovi bylo zůstaveno, Moravany trvale uvesti do lůna Církve svaté. To pak se událo, jak následuje: Mojmírova rostoucí moc znepokojovala panovníky francké; pročez Ludvík Němec, v Srpnu 846 s velikým vojskem do Moravy vtrhnul, Mojmíra sesadil a na místo jeho ustanovil za panovníka na Moravě jeho bratrovce *Rostislava*. A však v naději na jeho oddanost viděl se Ludvík brzo oklamána; neboť nebylo nebezpečnějšího odpůrce vlá-

dy německé nad Moravou, jako Rostislava. Dlouho kojené přání, učiniti Moravu od Němců zcela neodvislou, dozrálo brzy v pevný úmysl, a stalo se přední úlohou života jeho. K témuž účelu byl se spojil s Bulhary, mocnými sousedy svými, a když tito r. 862 od Ludvíka Němcům proti Moravanům získání byli: vstoupil do spolčení s dvorem byzantským, i Němcům i Bulharům nepřátelským, a snažil se také, *učiniti říši svou v ohledu církevním od německých biskupů neodvislou*.

Nic mu nemohlo ku provedení tohoto záměru vhodněji přijíti, než co slavná pověst přes hranice z Bulharska (nebo u Pěšti byly hranice říše velko-moravské a bulharské) do Moravy zvěstovala o velikých činech obou greckých blahověstův, o výsledku jejich missie u Kozarův, o slovanském písmě od Cyrilla nalezeném, o překladu sv. Evangelia od téhož uspořádaném; konečně kterak samého krále Borisa jsou obrátili na víru křesťanskou. *Tyto slavné učitele, slovanského jazyka znalé, uzavřel Rostislav získati též lidu svému moravskému*.

I vypravil jest k řeckému císaři Michaelovi III. poslance, aby jemu vyřídili: „že jeho lid sice přestal klaněti se modlám, a touží řídit se zákonem křesťanským; jelikož však se mu nedostává takového učitele, kterýžby lid ten uměl jak náleží, vyučiti ve čtení a v zákoně samém: tudíž že prosí o to, aby do tamějších krajin od císaře vypraven byl muž takový, který by byl s to, hlásati lidu dokonale víru, velení zákona Božího a cestu pravdy.“ Císař vyhověl prosbě jeho, a protože poslanci měli poručeno, poukázati zrovna na Cyrilla, oslavného to věrověsta

jako na muže žádoucího, tudíž císař hned filosofa k sobě obeslal. Legenda *pannonská* vyjádřuje na jevu ležící účel tohoto poslanství těmito příhodnými slovy: „Mnozí učitelové křesťanští přibyli jsou k nám z Vlach, z Grecie a z Němec, kteřížto nás vyučují, každý jináče; my pak Slované jsme lidé neuměli, a nemáme nikoho, kdož by nás vyučil pravdě, a otvíral nám smysl Písma. Pročež ty, o Pane! pošli nám muže takového, který by byl s to, vyučiti nás všeliké pravdě.“ — Na to pravil císař k Cyrillovi: „Slyšíš-li tuto řeč? Nikdo jiný toho nedovede, než ty. Pročež zaopatřím tebe bohatě. Vezmi sebou bratra opata Methoda za tovaryše, a vydej se na cestu; nebo Vy jste Soluňští, a Soluňští mluví nazvíce čistě slovensky.“ —

Cyrill od císaře předvolaný nemohl v žádosti Rostislava nepoznati volání nebes, jehož s radostí následovati byl tím ochotnějším, čím více jeho rozhodně církevní mysl na tom, jak Photius v Cařihradě rádl, pohoršení brala, a po západě s Římem spojeném práhla, kdežto mezi milými Slovany bohatá kynula žeň.

Tak se vydali naši Svatí na cestu na začátku r. 863 do říše velkomoravské vzavše sebou ostatky sv. Klementa. Ve průvodu poslanců Rostislavových přímo bez zastavení ubírali se k cíli svého povolání, a tak se octnuli v první polovici r. 863 šťastně v hlavním městě říše Rostislavovy — ve *Velehradě*. Když se blížili k městu, vyšli jim kníže a lid radostně v ústřety, přijali jich s ochotou a s náramným jásáním. Cyrill a Method octnuli se u cíle svého putování.

Slavný spisovatel německý Gfrörer píše o tom: „Oni (Cyrill a Method) tuším

nalezli tam půdu dosti panenskou; neboť římsko-katolické církevnictví, kteréž bylo Moravanům zbraní Frankův vnučené a vybíráním desátkův obtížným se bylo stalo břemenem, dojísta nebylo posud ujalo v zemi té kořenů hlubokých, a většina lidu, jak se podobá, klaněla se posud bohům domácím. Cyrill a Method vydobyli jsou sobě, jakožto apoštolé Moravanů, přehojné zásluhy; onit kráčeli po šlepějích Ulfilových, a počali s tím, co bylo nejpotřebnějšího“ —

Rostislav a lid jeho již byli víře křesťanské získáni, jenom nebyli v ní ještě jak náleží vycvičeni; pro daleké kraje říše velko-moravské nepostačovali duchovníci ze Solnohrad a Pasova sem přichozí. *Zda-li ostatně — jak se někdy pečeti — Morava tehdež v područí biskupa pasovského stála, jest na vahách;* pravdě se podobá, že poměry církevní v této zemi byly tehdež pomatené a nespořádané, jako touže dobou v Bulhářích. Cyrill a Method počali tedy jako *missionáři vedle jiných* — jenže ovšem větší přízně Rostislavovy požívající, než-li ostatní — horlivě slovo Boží hlásati, maličké dítky ve čtení a psaní vyučovati, modly ohavné káceti, služby Boží do pořádku uváděti, a v lidu obíhající bludy slovem přesvědčivým vyvracet. Onit byli zvláště přihlíželi k tomu, aby z lidu samého mladíky sobě vycvičili pro službu církevní, s nimižto nejen hodinky církevní se modlivali, nýbrž i společný život vedli.

Moravská legenda zevrubněji o tom vypravuje, jak Svatí naši po zemi otců našich chodili, dílo Páně konající:

Tam, kde ve Valašsku u Rožnova mohutný Radhost své pyšné týmě k nebi vypíná, tam ctili předkové naši boha po-

hostinstva—*Radhostě*. Právě se byli tam shromáždili, aby konali hřmotnou slavnost ku počtě jeho: aj! tu se octnul mezi divokým davem neohrožený apoštol Cyrill, a rozbořil před žasnoucíma jejich zrakoma modlu Radhosta. Od té chvíle skvěje se s temena hory znamení spásy lidské, sv. kříž, a tak mnohý Moravan a Slovan,

který sem na tato místa přichází, aby zde hledal uzdravení chorého těla svého, stanuv před křížem tímto pohrouží se vděčně v rozjímání oněch dnů, ve kterých ss. Cyrill a Method uléčili předky naše od slepoty pohanské, přivedše jich k poznání pravého Boha a Toho, jehož nám poslal, Ježíše Krista.

Tam kde hrad „Spielberg“ řečený vévodí nad hlavním městem Moravy a nad rovinou k jihu až k horám Palavským: tam se klaněli předkové naši modle boha *Peruna*, o němž věřili, že metá blesky a pere hromem na ubohé smrtelníky. Právě se tam byli shromáždili, aby jemu ke cti odbývali jarní slavnost „Hromice“ zvanou, při kteréžto rozžatými pochodněmi obskakovali modlu Peruna: — tu vkročili mezi ně, jako poslové nebes, ss. Cyrill a Method. Země zadúněla pod srážem modly; onať se rozpadla na kusy. Oni pak poučovali zaslepence, že nemá modla není bohem. Lid, ztrnulý poděšením čeká, že Perun strašnou pomstu vezme na opovážlivém bořiteli svém; když ale viděli, že sv. Cyrillovi ani vlas na hlavě nebyl skřiven: tu padaly šupiny s očí jejich, a oni poznávali, že není jiného Boha, leč v Trojici jediného, kteréhož jim ss. bratří zvěstovali. Slavnost pak Perunova proměnila se vryze křesťanskou.

Tam, kde na proti hradu dotčenému chrám biskupský sv. Petra korunuje týmě hory Františkovy: tam stála socha bohyně ne vždy cudné lásky — *Lady*. I tu sbořili ss. blahověstové naši, a naučili předky naše ctíti a vzývati matku pravé, nebeské lásky, Marii, matku Spasitele světa.

Tak byla činnost jejich v celé zemi Moravské pod ochranou knížete Rostislava rovně tak vynikající, jako požehnanou; neboť oni vynikali nade všemi duchovníky, jichž v zemi stávalo tím, že uměli s lidem v řeči tuzemské nejen dokonale mluvit, nýbrž že do této řeči pro lepší prospěch křesťanského vyučování přeložili částky Písma sv. St. a N. Z., které se čítávají při službách Božích. Do

téže řeči slovanské převedli tito učení mužové též knihy k Bohoslužbě potřebné (missál, breviář a ritual). Tak zde působili mezi lidem moravským 4 1/2 roku.

Při tak skvělých výsledcích, což divu, že duchovenstvo latinské v zemi této pohlíželo okem rovně tak žárlivým, jak podezřivým na tyto *slovanské* missionáře, od Rostislava z rozkolnického Cařihradu povolane; neboť již samo jejich povolání měloť do sebe patrně ráz — jak tomu nyní říkají — demonstrace proti duchovníkům německým namířené. A však Rostislav nepřestával na tom, aby ss. bratří v jeho zemích jenom kázáním a službou apoštolskou blaho křesťanské víry rozšířili a upevnili: nýbrž onť přihlížel i k tomu, aby *církev moravskou* učinil od německých biskupů zcela neodvislou, aby velkomoravská říše *politicky* i *církevně* osvobozená vzdorovati mohla zpupnému nadvládní sousedů německých. *Cyrilla a Method měli býti prvními a sice neodvislými biskupy jeho lidu slovanského*. Uskutečnění tohoto záměru nebylo možné, leč by se o to v *Římě* ucházel.

V Srpnu r. 866 byli mocní sousedé *Bulhaři* vypravili poslance k papeži, aby oznámili jemu, že odřeknuvše se církevního spojení s Cařihradem přilnuli jsou k Církvi římské, jakožto sídlu jednoty církevní. Tato výprava Bulharův nemožila se minouti s účinkem v mysli Rostislavově. V stolici apoštolské muselt poznávati Rostislav onu moc, která by byla s to, zemi jeho nejen církevní samostatnost propůjčiti, nýbrž, pakli by se (jak nepochyboval) poštětílo, z područí Němců se vymknouti, i tuto *politickou* neodvislost říše slovanské proti návalu Němcův uhájiti.

Z druhé strany přálit sobě i ss. bratři, ve vlastním jmenu svém též k sv. Otcí písemně se obrátiti, jemu vyličiti, jak byli s pomocí Boží posud působili na vinici Páně mezi Slovaňy; osvědčiti jemu, kterak jejich víra s vyznáním Církve římské zevrub se shoduje; osvědčiti jemu jejich úctu a oddanost k sv. stolici, podati správu o pokladu ostatků sv. Klementa, a konečně vyprositi sobě *přímo* od náměstka Kristova církevní poslanství na vinici milenou.

Toho času seděl v Římě na stolici sv. Petra jeden z největších papežů *Mikuláš I.* K tomuto se tedy obrátil Rostislav a ss.

Cyryl a Method písemně, a oslavený náměstek Kristův, velmi se zaradovav nad tím, co o působení bratří se byl dozvěděl, povolal a pozval jich listem apoštolským, aby k němu do Říma přišli. Když ss. bratří obdrželi toto čestné pozvání, radovali se z toho velice, a díky vzdávali Bohu, že se jim takové cti dostalo: před tváří náměstka Kristova se octnouti. I hned tuto obtížnou cestu nastoupili, vzavše sebou několik ze svých žákův, jichž měli za hodny úřadu biskupského (— oni sami, v pokoře své nemysleli na na to, státi se biskupy) a tak za krátký čas dorazili do města svatého.

V.

Cesta do Říma. — Smrt sv. Cyrilla (r. 869).

Bylo to r. 867, když jsou se ss. Cyrill a Method ponejprv ubírali do Říma. Cesta jich vedla samými krajinami slovanskými, které z větší části náležely k veliké říši moravské, dále pak až k samému moři dosahovaly. Kníže Rostislav dal jim důvěrné listy k sv. Otcí. I na této cestě nepřestali kázati lidu, který je ovšem radostně vítal, ochotně i srdce i příbytek svůj jim otvíraje.

V jižních končinách vlasti těchto, blíže hranic nynějšího království chorvatského, vládl onoho času syn Privinnův *Kocel*, sídle na hradě, kterému Němci přezdělí Moosburg. Již na hoře povědino jest, že v těchto krajinách kázali víru křesťanskou nejdříve kněží ze Solnohradska sem přišli; nezdá se však, že by znamenitých byli učinili prospěchův. Po smrti Privinnů ujal se vlády syn jeho *Kocel*.

Když pak ale ve veliké říši moravské nastalo ono podivu hodné hnutí, ss. Cyrillem a Methodem způsobené: tenkrát počali se v Solnohradě opravdu báti o duchovní svou pravomoc na dolní Moravě pod vládou Kocelovou.

Arcibiskup *Adalwin* vydal se r. 865 sám osobně ke Kocelovi na hrad Moosburg a slavil u něho Boží hod Vánoční. Můžeme si pomyslit, že to učinil jen proto, aby knížete tohoto před mocným vlivem slovanských apoštolů varoval a uchránil; a však nic platno! Čeho se obávali v Solnohradě, stalo se v Moravě panonské. Pověst o tom, co se bylo událo na Velehradě a podél Tater, přeletěla přes Dunaj a získala našim ss. apoštolům srdce lidu slovanského, tak že sobě přál: „Kéžby jen ti ss. mužové také k nám chtěli přijíti!“

Jak mile tedy přišli ss. bratři na své

cestě do Říma do vlasti Kocelovy: lid se všad hrnul se k nim, a žádostivě přijímal od nich slovo Boží. Kníže sám jich ochotně vítal na hradě svém. SS. Cyrill a Method konajíce služby Boží a kázajíce slovo Boží veliký dojem učinili na knížete a lid jeho, tak že jich nechtěli od sebe ani propustiti. Oni však se nemohli déle pozdržeti; nebo pospíchali do Říma, aby upokojili sv. Otce, a pojistili sobě práci svou na vinici Páně mezi Slovany. Praví se, že 50 učenníků provázelo odtud nové učitelé své do Říma.

Než-li došli do Říma, dozvěděli se na cestě, že v Římě nastala změna žalostná. Genialní papež Mikuláš I. umřel 13. Listopadu r. 867. Za nástupce zvolen jest právě na štědrý den *Hadrian II.* Když tento papež se dozvěděl, že ss. bratři k Římu se blíží, ostatky sv. Klementa sebou nesouce, zaradoval se velice. A měl k tomu ovšem i jiné slušné příčiny. Na východě v církvi grecké propukla divoká zpoua proti stolici sv. Petra, a Photius všemožně se zasazoval o to, aby pokud možno celý svět od Říma odvrátil. Než ss. mužové tito, kteří v tak krátkém čase tak velký národ Kristu získali a volání sv. Otce tak ochotně uposlechli, dali zřetelný důkaz, že nedrží s Photiem, nýbrž s Římem, a tudíž lásky a důvěry sv. Otce úplně zasluhují.

A protož uvítání jsou v Římě způsobem, jakovým zřídka kdy počtění bývají králové. Že přinášeli ostatky sv. Klementa, druhého římského biskupa po sv. Petrovi: sám sv. Otec vyšel jim se slavným průvodem v oustrety až za město; dav kněžstva a lidu všelikého se hrnul s ním se všelikou uctivostí ss. bratry vítajíce. Tu se počalo dít u přítom-

nosti ss. ostatků působením všemohoucího Boha zázračné uzdravování chorých a nemocných, tak že každý jakoukoli byl stížen neduživostí, počtiv ostatky slavného mučedníka Božího, hned ozdravěl. Po celém městě rozléhaly se velebné hlasy zvonů, nábožné zpěvy, radostné písňe. Celý Řím byl na nohách. Z toho se radoval nejvyšší pastýř a lid, že pán Bůh ráčil za dnů jejich navrátiti městu tak vzácný, dlouho postrádaný poklad; vzdávali díky Bohu za to, že tak svatý a apoštolský nástupce sv. Petra jim byl vrácen a nejen Řím, nýbrž celý římský obor jeho divy a zázraky že byl oslaven. I odevzdali ss. bratři ostatky sv. Klementa papeži. Byl pak v Římě chrám, již dávno před tím památce sv. Klementa zasvěcený. V tom chrámu uloženy byly kosti sv. Klementa, kdežto se chovají až po dnešní den. Cyrill a Method uhostili se v klášteře.

Tak sobě k nemalým díkům zavázali ss. bratři stolici svatou.

Než-li však papež podle přání knížete Rostislava jich za *biskupy* církve moravské vysvětil: muselit úplně osvědčiti svou pravověrnost a svou oddanost k stolici svaté. Nebo každý, kdo v dějinách církevních jen poněkud se ohlídnul, ví, že Řím nikdy někoho na důstojnost biskupskou nepovýšil, leč byl dříve buď ústně neb písemně vyznání víry římsko-katolické učinil a nezměnnou věrností ku stolici sv. se zavázal. Že taktéž učinili i ss. Cyrill a Method, toho se e později papež Jan VIII. v dopisech svých patrně dotýkal; a protože tehdaž zrádný Photius ohledem článku víry o Duchu sv. latinskou církev z bludu káral: tudíž ss. Cyrill a Method jistě zcela jasně a výslovně museli vyznávati

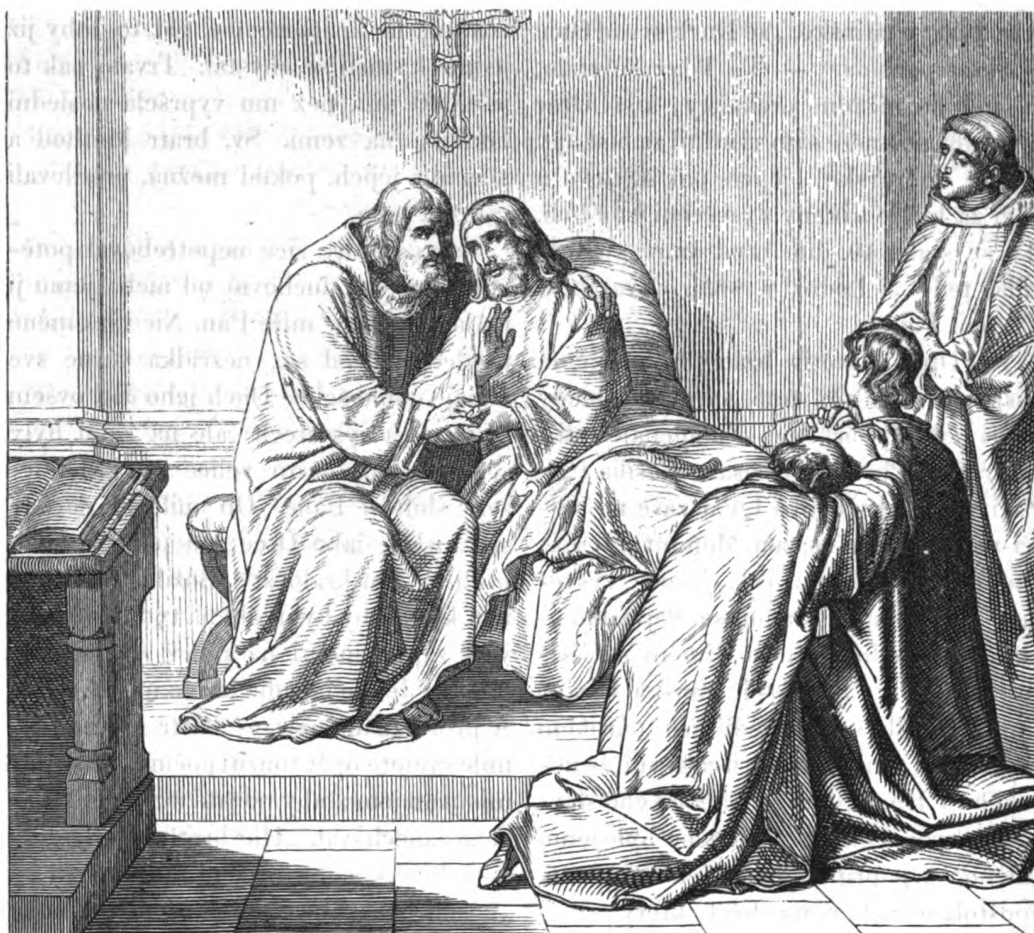
viru Církve latinské, „že Duch sv. od Otce i Syna pochází.“ — To když se stalo, již nebylo nižádné překážky, a sv. Otec tyto zdárné kněze sám vysvětil za biskupy církve moravské, jejich pak učnové a žáci za kněze a jáhny vysvěceni jsou byli. To se stalo 40. dne před smrtí sv. Cyrilla, tedy 5. Ledna r. 869, v svatvečer Zjevení Páně.

Sv. Otec vysvětiv bratry Soluňské za biskupy, měl při tom zároveň ohledy vyšší politiky církevní. Znamenaje totiž, že zrádný Photius od císaře Basilia (24. Zář 867) byl svržen a Ignác zase na stolec patriarchální usazen, domníval se, že tito dva slavní mužové, jsouce vysvěceni za biskupy, stanou se nejvhodnějšími prostředníky mezi Římem a Cařihradem, aby, možno-li, římská Církev tam prorazila se spravedlivým nárokem svým. — Čteme v historii církevní, že nejednou v Římě při svěcení nějakého slavného muže za biskupa změněno bylo jemu jméno; k. p. připomínáme jenom svěcení apoštola národů německých, který přišel do Němec jako missionář, sloul Vinfrid, vrátiv se z Říma co biskup, sloužil počal *Bonifacius*. Tak se i zde stalo při vysvěcení apoštolů slovanských. Jméno Konstantin zdálo se sv. Otcovi býti příliš světské, a proto změnil je za jméno „*Cyrill*“, jméno to, v obojí Církvi proslavené; neboť se jednalo o muže znamenitého, ve kterémž tenkrátě Řím spojený obojí Církve: latinské s řeckou živě uskutečněné před sebou viděl. Možná, že (jak to častěji v životech Svatých se naskýtá) právě při tomto vysvěcení zjevil Bůh sv. Cyrillovi, že za 40 dní povolán bude z jeviště světa tohoto.

Sotva se byly ukončily slavnosti: za-

chvátila ho krutá nemoc. Od té doby již jedině k smrti se chystal. Trvalo pak to ještě 40 dní, než mu vypršela poslední hodinka na zemi. Sv. bratr Method a učenníci jejich, pokud možná, prodlévali u lůžka jeho.

Svatý mudrc sice nepotřeboval potěchy a posily duchovní od nich: jemu jí podával v hojně míře Pán. Nic však méně předce radoval se, nezřídka věrné své mívaje okolo sebe. Duch jeho dlel ovšem již více na výsostech: ale na zemi byly věci všeliké, ježto velice na srdci ležely sluhovi Páně. On miloval národy slovanské, jako Otec: on po celý život horlil o zdar království Božího mezi lidmi: kterak by byl mohl na tyto dvě svaté věci zapomenouti na konci života svého? — Jedno i druhé leželo mu na srdci. A proto znamenaje, že bratr Method po milé samotě opět toužiti počíná, jal se domlouvati jemu, aby počaté u Slovanů práce nezanechával. „Hle bratře Methode!“ — mluvil k němu hlasem dojmavým — „posud jsme dva, jako spřežení od Boha zároveň k jednomu dílu, táhnuli brázdou na roli Jeho. Já nyní dokonávám na liše dny života svého. Vím to, že miluješ velmi Horu, a toužíš po samotě klášterní. Než prosím tě, k vůli té milé Hoře neodřekni se učení svého na Moravě. Zůstaň u toho dobrého lidu a vyučuj ho Boží pravdě.“ — Těmito a podobnými slovy podněcoval bratra sv. náš otec, pravý to apoštol. — A který Slovan a Moravan by ho za to nectil a nemiloval? Musel by býti člověk bez citu, kdožby uvažuje tento výjev a tato slova, nezaplakal a do nehlubší útroby pohnut nebyl! — A tak jako bratrovi, tak domlouval i učenníkům svým. On tyto své miláčky

zkormoucené potěšil, ale i k vytrvalosti v díle započatém napomínal. A když se přibližovala hodinka, vypravuje starověký spisovatel života jeho, pozdvíhl sv. Otec náš ruce své k nebi a v slzách modlil se za národ slovanský, a pomodliv se, políbil posléze bratra a všechny přítomné učenníky své a řekl: „Blahoslaven budiž Bůh, který nás nevydá za loupež na zuby nepřátelům našim, nýbrž sítě jejich potře a nás vysvobodí od záhuby jejich.“ — Toť bylo poslední slovo jeho. Tak v Bohu sesnul 14. Února 869. — Vůkol něho rozléhal se tichý pláč věrného bratra a vděč-

ných žákův. Na velebné tváři jeho rozložil se nebeský mír, a blahý úsměv zůstal na rtech, nebo duch jeho zaletěl do stanů nebeských.

Bylot sv. Cyrillovi teprv 42 let, když ho Pán ze světa povolal. Duchovní síla právě byla se nacházela při něm v čerstvé dospělosti mužské: duše jeho svatá každým dnem byla roztouženější po práci na vinici Páně. Co by byl tento svatý muž ještě spůsobil, kdyby nám ho byl Pán Bůh déle ponechal! Zatím ale musíme si mysliti, jak smýšlel sv. Method, když u mrtvoly drahého bratra klečel:

„Co Bůh činí, at již dává, nebo bere, všecko dobře činí.“ — Tak smýšleli i učenníci jeho, prolévající slzy hořkého bolu nad ztrátou milovaného učitele svého; oni přesvědčeni byli a my zajisté přesvědčeni jsme s nimi, že Bůh odnal Slovanům apoštola na zemi, aby měli přimluvyce a orodovníka v nebesích.

Sotva se roznesla v Římě pověst, že Cyrill zemřel: jevil se všude srdečný zármutek nad touto ztrátou velikou. Papež Hadrian sám staral se o to, aby tělo tak slavného a svatého muže s všelikou počtou pohřbeno bylo. I nařídil všem Řekům i římským duchovníkům v Římě, aby Cyrilla doprovodili ke hrobu. Kněžstvo i lid sešli se v množství nesčíslném. Všickni kněží, držíce svíce rozžaté v rukou, zpívali žalmy pohřební. Průvod byl tak slavný, jak jej onoho času sám toliko papež římský míval. Když se vykonaly posvátné obřady, a mrtvola již měla se uložiti do hrobky, tu nastal výjev zajímavý a dojemný. Method, který vedl průvod, pozvedá hlasu svého a vece:

„Laskavá stará matka naše v Soluni, když se loučila snáma synama svýma, an jsme se vydávali na cestu do země moravské, zavázala nás a řekla nám: „Jdě-

tež synové milí, kam vás volá Pán; a však to mi slibte, aby z vás ten, který druhého přečká, tělo mrtvého bratra svého v cizině nenechal, nýbrž na zpět do vlasti přinesl, a v klášteře mezi bratry pochoval.“

Této žádosti svědomitého bratra nechtěl sv. Otec odpor klásti: on svolil. A však ne tak povolni byli biskupové a kněží a lid římský. Ti všickni ozvali a opřeli se proti tomu. „Schodil mnohé země,“ — pravili jsou k papeži — „Bůh sám přivedl ho sem, zde duši jeho požádal, zde sluší pohřbeni býti jemu, jakožto muži ctihodnému.“

Takto mluvilo duchovenstvo, tak volal i lid, a sv. Otec nemoha oddolati řekl Methodovi: „Já sám bratra tvého pochovám ve svém hrobě, v chrámu sv. apoštola Petra;“ načež Method vida nezbytí, vyprosil si aspoň to, aby tělo milovaného bratra pochováno bylo v chrámě sv. Klementa. Tak se stalo. Tělo sv. Cyrilla vloženo jest do vzácné rakve, a pohřbeno jest po pravé straně oltáře v dotčeném chrámě sv. Klementa. Nad hrobem namalován jest jeho obraz a Římané počali se modliti u něho co Svatého.

VI.

Biskupství Methodovo.

ypisující život ss. apoštolů našich až potud hlavně a obzvláště s mladším Cyrillem jsme se obírali. Nestalo se to snad proto, jakoby sv. Method posud nečinný vedl život: ale že méně o něm jest povědomo.

Když s milým bratrem vystoupili před světem co misijnáři, tu obyčejně práce bývaly společné. Při půtkách a hádkách, jakové se vedly k. p. u Kozarů — ovšem míval výmluvný Cyrill slovo; a však proto Method nebyl nečinným.

Cyrill vynikal ohněm, Method důstojnou pováživostí; a proto mezi tím, co se Cyrill o správu a působení obou na Moravě proti nepřátelům zastával, Method s papežem v Římě o zřízení nové správy církevní jednal.

Sv. Method pochovav milého bratra v Římě, byl nyní sám; celé břímež prací apoštolských hlavně doléhalo naň, a tudíž také od té doby toliko se sv. Methodem bude nám se obírat. Maje na my-

šli dílo, jež mu uložil Bůh, a nemoha spustiti s paměti poslední slova umírajícího bratra svého, neměl v Římě již ani stání. Srdce jej táhlo na Moravu k stádcí milenému. Než bohužel! ve vlastech slovanských nastaly zatím jiné, smutné časy. Nová, krvavá vojna se sousedními Němci počala zuřiti na všech stranách, a k zlému schylovala se konci. Kníže Rostislav nechtěje býti poplatným *vazalem* králů německých, hned od mladosti své z celé duše zasazoval se o to, aby Moravanům a sousedním Slovanům ovšem i na budoucí věky pojistiti mohl neodvislost. Při takovém snažení vrazila nevyhnutelně kosa na kámen. V německé říši byli by rádi pokládali krajiny slovanské za příslušenství koruny císařské (nebo král německý byl spolu císařem římským), knížata za many a národ za podrobence své. Takovéto náhledy a snahy protivily se ale nanejvýš statečně myslí knížete moravského. Nechtěje zadati svého, po celý

život hájil samostatnost říše moravské. Za tou příčinou trvaly téměř ustavičně války mezi ním a Němci. Takováto vojna vypukla též r. 868, právě toho času, když se byli ss. bratři naši zdržovali v Římě. Tehdejší král Ludvík vtrhl sám do Moravy s nemalou mocí, avšak bez prospěchu bojoval s Rostislavem a udatným jeho lidem. Tak ušel téměř rok. Obě strany chystaly se na budoucí rok k boji tužšímu. Rostislav spojiv se s druhými sousedy slovanskými, *Čechy* totiž na západě a se *Srby* na půlnoci valně sebral vojsko. Větší však měl král a císař Ludvík. Rozděliv je na tři veliké zástupy se tři stran uderil na spojené Slovany. Moravané uhýbali se opatrně bitvě, ustupující před četnějším nepřítelem do krajin hornatých.

Rozdělení z počátku zástupové němečti nemohouce takto nic poříditi, shlukli se v jednu sílu a oblehli slavné město a velikou pevnost — *Velehrad*. Celá okolní krajina obrácena jest od nich v žalostnou poušť. Velehrad ale vzdoroval, i odolal šťastně moci jejich. U vojsťe německém nastal nedostatek potravy, mužstvo i koňstvo nemělo píce; krajina popleněná nemohla déle živiti takové zástupy lidstva. A tu Moravané vidouce svou dobu, počali ze všech stran udatně dorážeti na nepřítele, a ten nemoha je, na počet slabší, přivesti k veliké rozhodné bitvě, nemálo utrpěl. Tyto nehody přinutili Němce, že posléz s nepořizenu a velikou škodou domů se obrátili. Král Ludvík vida nezbytí, učinil s Rostislavem pokoj, a uznal *samostatnost* Moravy.

Mezi tím, co se tyto věci dály, nebylo ovšem možno sv. Methodovi, octnouti se na Velehradě. On se musel na čas obrá-

titi jinam, kde nezuřila válka. Takou krajinou byly vlasti knížete Kocela. Sv. Method octnul se v území Kocela jako novojmenovaný *arcibiskup* říše velkomoravské. — Musíme zde vetknouti před důležitě rozjímání. Není pochybnost, že Rostislava přiměly k tomu větším dilem pohnutky politické, aby sv. bratry povolal do Moravy. Nyní pak nahlížel Rostislav, že chce-li uhájiti samostatnost politickou, musí nevyhnutelně hledati i neodvislost církevní. A proto kníže tento přihlížel k tomu, aby říše velkomoravská stala se zvláštní církevní provincií, od německé církve nezávislou. Nový tento okres biskupský mohl se však státi jenom tím způsobem úplně svobodným a neodvislým, pakli by jemu představen byl v Methodovi, nově vysvěceném biskupu, metropolitě, jedině stoličce římské *přímo* podřízený.

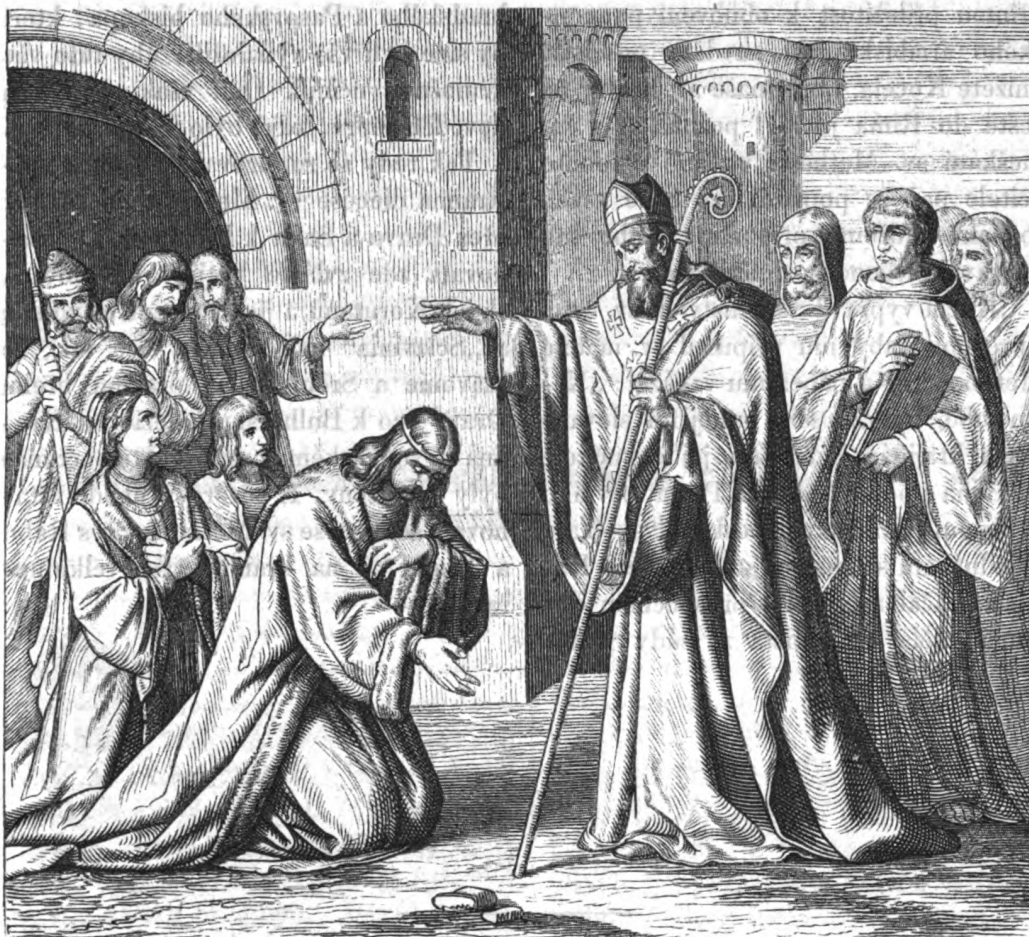
A tent byl účelní směr úmyslu a snah, jakových Rostislav u sv. Otce uskutečniti a provesti chtěl. Zřízení nové církevní provincie v krajinách východních, Němcům podrobených, čelilo sice patrně proti prospěchům německým: a však stejnou měrou prospěšným se býti vidělo zájmům církevním, a sice nejbliže ohledem na *Bulhary* slovanské. Neboť jelikož Bulhaři od nedávna znovu se dali získati Církvi římské: zdála se tudíž býti nově zamýšlená provincie církevní, moravsko-panonská, s Bulhary hranicí zcela příhodnou k tomu, šíření-se ducha rozkolnického z Cařihradu zde hráz položiti, a tyto národy od zrádných Řeků odvracovati. Hadrian II. snadno se odhodlal k tomu, Velkomoravskou říši za samostatnou *národní* církev prohlásiti a Methoda za metropolitu jejího povýšiti;

ont mohl tak jednati, aniž tím ukřivdil biskupům v Solnohradě a Pasově, kteří byli již dávno uvykli, počítati tyto slovanské krajiny k okresům svým biskupským; nebo Řím se odvolával na právo své, které bylo *starší a vydatnější*.

Slušno totiž věděti, že *stávalo již za starodávna diecése pannonské*, jejížto metropolita své sídlo míval ve starožitném a slavném městě *Srěmu (Sirmium)*, hlavním to městě západní Illyrie. Na celou Illyrii, jak vychodní, tak západní, měla pak stolice římská staré, od IV. století v listech papežských jasně se vyskytající, ve sporech s Cařihradem od Mikuláše I. důrazně hájené právo patriarchální; západní Illyrie bez toho náležela i v ohledu politickém již od IV. století k říši západní. Již pak legenda pannonská naznačuje Methoda co biskupa v Pannonii a nástupce sv. Andronika, učenníka Páně a přítele apoštola Pavla (k Řím 16); a právě tento Andronikus byl *prvním* biskupem v Srěmu. Toto město utrpělo napotom rozličných svízělů v bouřích stěhování-se národů. 582 konečně je vydobyl chakan *Avarův*; všickni obyvatelé museli se odtud kliditi, tedy i biskup. Panství tohoto pohanského lidu učinilo všem křesťanským ústavům tamtéž konec. Když *Karel Velký* Pannonii zbraní pro víru křesťanskou vydobyl: považována tato zem jako nemající žádného majitele, a tudy mohl ji výbojce odevzdati biskupům německým v područí. Tenkrátě — jak se praví — dostala se Pannonie pod Solnohrad a Morava pod Pasov. A však odtamtud se kněží němečtí o tuto novou osadu tak horlivě nestarali, aby všeliké požehnání víry Kristovy byli dovedli vpraviti v myslí Slovanův.

Byly to začátky *chatrné a nejisté*. — A proto Otec Hadrian II., jednak ve prospěch sousedních Bulharův, jednak přesvědčen jsa, že jest potřeba, o pokřesťanění Slovanův v těchto krajinách rázně se zasaditi, a jemu pevného středistě vytknouti, zároveň nedaje se nikterak mýliti úkazy císařskými, kterých v Římě, ač nikterak upíráno, nikdy podle práva nebylo uznáno: pokládal jest za povinnost svého úřadu velepastýřského, dějepisné zpomínky na stolec srěmský zase k životu vzkřísiti, starodávni biskupskou stolicí v Pannonii zase obnoviti a Methoda, (jehož nástupce Jan VIII. aspoň jedenkrátě „*arcibiskupem pannonským*“ zove) na tuto stolicí novou povýšiti.

Obnovením starého okresu biskupského v Pannonii odejmul Hadrian II. *Solnohradu a Pasovu* okres právomoci duchovní, který jim sice od Pipina, Karla a Ludvíka byl přidělen, který však posud od papeže nikdy nebyl rádně potvrzen. A proto když od té doby dotčení biskupové těchto jim ujmutých údělů církevních se dovolávají, dokládají se *jeдинé* toho, že oni tyto kraje tak dlouhá leta bez odporu jakéhokoli ke svým okresům čítali, a národy v nich usedlé na víru křesťanskou obrátili: kdežto Řím na proti tomuse potahuje na nepromlčitelnost svých práv, jak na svém místě z listin dokážeme. Již pak k tomuto okresu metropolitnímu náležela též *Morava*. Dolejší Pannonie byla jádrem diecése sv. Methoda; k ní se mělo připojiti od jihu Srbsko, kdežto k severu k novému biskupství přivtělena byla jest celá říše moravská, kterážto až posaváde nebyla stála v područí biskupa žádného. Hranice pannonské arcidiecése k severu

dají se tak málo určití, jako politické hranice říše velkomoravské, s kterými bez pochyby se stýkaly.*)

Když Method hned po svém návratu z Říma nikoliv na Moravě, nýbrž u Kocela působí: z toho ještě nenásleduje, že tenkrát Morava k jeho biskupství nepatřila, nýbrž to z toho následuje, že sv. Method pro válku, která 870—874 mezi Mora-

vany a Němci zuřila, do Moravy nemohl, a tudíž tam svou dřevní apoštolskou činnost rozvíjeti překažen byl; všecko ostatní však nás oprávnjuje k tomu, mysliti si sv. Methoda jako arcibiskupa *moravsko-panonského*. Stálého sídla, zdá se, tenkrát ještě sobě sv. Method nevyhlídnul, neboť neustále po vlastech slovanských kráčeti musel. Že nejbližší a

*) Jak dalece sahaly hranice říše velko-moravské, to až podnes spornou jesti otázkou. Tolik však je již jisto, že Velká Morava od polovice IX. století zaujímala v sobě nejen nynější Moravu a Slezko, nýbrž i uherské Slovensko, a vztahovala se až k řece Moravě, Dunaji a Hronu, na hoře pak zahrnovala Čechy až po Krakov v Polsku, a snad ještě dále.

přímou příležitostí k obnově panonského arcibiskupství zavládo poselství knížete Kocela, který naše sv. bratry na cestě do Říma již byl poznal, a v čas meškání sv. Methoda v Římě o tohoto učitele papeže poprosil, to beze všech rozpaků můžeme připustiti. Nebo tak vypravuje legenda panonská:

„Kocel vypravil vyslanství k sv. Otci s prosbou, aby mu připustil sv. učitele Methoda“ — a papež mu vzkázal: „Nejen tobě, nýbrž *všem* tamějším slovanským krajinám odesílám je, co učitele od Boha a od sv. apoštola Petra, prvního to biskupa a klíčnicka nebeského.“ — Tato vyjednávání s římskou stolicí, které Rostislav začal a Kocel s prospěchem dokončil, dělat se dojísta za zády Solno-

hradského a Pasovského biskupa; kteří by sice byli vše vynaložili, aby tuto věc nemožnou učinili. Oni však se o tom dověděli teprv, když bylo vše již hotovo.

Tak tedy se rozšiřovala daleká a prostranná diecése sv. Methoda na jihu až přes Dravu a Savu k Dalmacii, a obsahovala zde zvláště krajiny od slovanských Korutanů a jejich sousedů obydlené a „Sclavinia“ nazývané, a sice tak, že Slavonie a Srěmsko na pravém břehu Dravy (co k Bulharsku náležící) a Krajina (k voglejskému patriarchátu počtovaná) byly vyloučeny. K severo-východu vztahovala se diecése sv. Methoda přes Rábu a Dunaj až na hranice říše velkomoravské. —

VII.

Apoštolská činnost svatého Methoda v Pannonii. — Jeho protivenství a boje.

rofessor *Hergenröther* v Bavořích, kterýžto v r. 1857 vydal velmi kriticky vzdělaný životopis našich apoštolů, praví v úvodu takto: „Sotva nalezneš za dob našich předmětu, kterýž by tak mnohostranně byl se obádal a vzdělán byl, jako dějiny apoštolů slovanských Cyrilla a Methoda, jimž se připisuje obrácení Moravy a jiných zemí, jakož i nalezení abecedy slovanské. Vedle nekritických prací, jež byl v té příčině předsevzal farář *Středovský* a *Kohl*, prosluli jsou: *Henschen*, *Assemani*, *Salagius*, *Dobner*, *Schlözer*, *Dobrovský*, *Neander*, *Blumberger*, *Wattenbach* tím, že jsou se tomu oddali, dotyčné prameny probádati, rozmnožiti a vycídit. (*Šafařík* je sestavil). A však navzdor všem těmto studiím nemohlyt poměry životní těchto obou velikých mužů způsobem naskrz

uspokojícím vypátrány a sestaveny býti. Mezi tím množí se neustále počet pramenů, jmenovitě při čilé horlivosti, s jakovou Slované lnou ku své historii a literatuře; a budeť tuším zajímavo, ještě než listiny všelikou pochybnost na čisto odstraní, prozatím sestaviti to, co z nich jest nejdůležitějšího a nejvíce ztvrzeného.“ —

Jelikož tento učený Němec podle vrozené národu jeho v bádání vědeckém důkladnosti o dějiny našich apoštolů znamenitých sobě zásluh vydobyl: tudíž jsme se s radostí odhodlali na to, sledovati náhledy jeho v této kapitole, jakož i v následujících, pokud se nám s pravdou snášeti zdají. Již pak přikročme ku věci samé:

Zřízení nové provincie církevní, moravsko-pannonské, muselo, jak se samo rozumí, z Říma úředně oznámeno býti do Solnohradu a Pasova. Byla-li věc

sama v sobě zájmem německých biskupů protivnou: muselať ta okolnost, že jich při vyřízení této církevní záležitosti zcela pomínuto, pro ně býti rovně tak urážlivou, jako dostatečnou, aby se poznalo, kam vlastně politika Rostislava směřuje. Jak se všecko zdá, byla tato politika ouhlavní příčinou, proč král německý Ludvík již r. 868 a v následujících pole sebral proti Rostislavovi. Mezi tím tedy, co v zemi zuřila a pustošila vojna, nebylo sv. Methodovi možné, aby na pořádné utvoření moravské církve byl pomyslel.

Co se prozatimní činnosti sv. Methoda týče: tuď podle životopisu Klementa Bulharského sv. Method přičiňoval se o to, aby jak Rostislava, tak i Kocela, a svého dřívějšího učně bulharského knížete Bogorisa napomínal a poučoval. Z toho se zdá, že sv. Method svou působnost vzťahoval z Pannonie až do sousedního Bulharska. Jistě však bylo území Kocelovo střediskem činnosti jeho apoštolské. Tento Kocel byl syn dříve jmenovaného Priviny, kterýžto na řece Sále hrad Szalvár (Moosburg) vystavěl a celou tu krajinu kmeny slovanskými zalidnil.

Zde nebylo území v církevním ohledu ladem ležícího, jako u Rostislava; bylotě zajisté přičiňením Solnohradských na víru křesťanskou obrácené, a pilně navštěvované od arcibiskupů samých, kteříž tam přes 32 chrámů byli vysvětili. Ještě r. 865 za Kocela arcibiskup Adalvín na hradě Szalváru Vánoce slavil, a ještě později tam kázal a birmoval.

Arciknězi Richbaldovi byla tehdaž svěřena duchovní správa, čili střídnictví na místě arcibiskupově v krajinách těchto.

Zde tedy museloť přijíti co nejdřív k sražení mezi duchovníky okresu Sol-

nohradského a mezi vychovanci sv. Methoda, kterýžto sobě nyní počínal již nikoliv co jednoduchý missionář, nýbrž co arcibiskup celé Pannonie od papeže jmenovaný. Brzo pozdvíhl Solnohrad těžké žaloby v pamětní listině, posud nám zachované: „*O obrácení Bavorův a Korutanův*“, kterýžto spis byl v Solnohradě okolo r. 871 sestaven, a bez pochyby pro krále Ludvíka určen, jehož slavný předek druhdy zemi mezi Dunajem a Dravou okresu Solnohradskému byl přivtělil.

Že byl Method od papeže vysvěcen, to se ve spisu dotčeném zcela mlčením pomijí, Method se pokládá za vetřelce; na proti tomu však práva církve Solnohradské zevrub se dolíčuji. Ukazuje se, jakých zásluh si vydobyla stolice Solnohradská o obrácení Bavorů, Korutanů a Pannonska, jmenovitě krajiny Kocelovy. „Bez odporu zastával Richbald ouřad svůj, „až jistý Řek, jmenem Method, nově nalezennými slovanskými písmenami latinskou řeč a římské učení zároveň se starodávnými čtenami latinskými lichým „mudrlantstvím vypudil, a veškerému „obecenstvu se strany (obyvatelů slovanských) mši sv., Evangelia a bohoslužbu „těch, kdož jich latině odbývali, v lehkost „vedl. To nemoha Richbald sněsti, brzo „se do Solnohradu vrátil.“

Skladatel listiny této dolíčuje dále v souvislosti, kterak Adalvín otcovskou péčí se staral o tyto země, věrověstům ze Solnohradu svěřené, a končí takto: „Od té doby tedy, co darem a nařízením „císaře Karla Velkého lid východní Pannonie arcibiskupy Solnohradskými řízen „býti počal, až do této chvíle uplynulo „75 let, za kterých žádný odkudkoli přičoží biskup jakous církevní právomoc

„v těchto krajinách neprovdil, vyjmá biskupů Solnohradských; a žádný cizý kněz „neodvážil se přes tři měsíce zde konati „úřad svůj, leč by byl své propuštění z té „cizé diecése biskupovi doručil. Tak to „tam chodivalo, až vznikla nová nauka „mudrce Methoda.“

Vytýká se tudíž Methodovi trojí věc:

1. Jeho přehmat do pravomoci Solnohradských, jimž prý i Korutansko odloudil. Zde se nacházel spor mezi úkazy císařskými a nařízením sv. Otce; zdá se, jako by Solnohradským toto bylo bývalo zcela neznámé; možná, že oprávnělost Methodovu měli za podvrženou a vymyšlenou, nebo aspoň se tak tvářili. Method ovšem se strany své úplně oprávněn byl, držeti se přísně nařízení papežova. Biskupové bavorští, jak se zdá, měli práva papežská v této věci za dávno již promlčená.

2. Uvedení slovanské řeči při bohoslužbě, čímž, jak si ztěžují, obřad a jazyk latinský v opovržení vešel. O této věci, jak později se ukáže, nestalo se bylo až posud žádného dorozumění se sv. stolicí; jak se pravdě nejvíc podobá, sv. Method domníval se teprv nyní, co metropolita, míti právo, takovou novotu zavést, kdežto dříve on i bratr sv. Cyrill slovanského jazyka jen potud jsou užívali, pokud k vyučování lidu potřebným se býti vidělo.

3. Jeho nové učení. Co se pod tím vyzozumívá, to nám náš pramen neudává. Naproti tomu poskytují nám pannonská legenda, vita Clementis a z části i listy papeže Jana VIII. dostatečného vysvětlení. Jednalo se totiž o věronauku o vycházení Ducha svatého. O této věci dále širěji bude jednáno.

Když sv. Method na hrad Koceliv do-

šel, potěšil a zaradoval se šlechtnými kníže i celá rodina jeho, že se vyplnily touhy a žádosti jejich. Jediné, co jich při tom zarmoutilo bylo to, že podle ustanovení papežova Method nebude moci u nich sídliti ustavičně, a že umřel sv. bratr. Z tím ale muž Boží všecken lid sobě naklonil, a Církev okrášlil písněmi a zpěvy duchovními. Lid proto k němu lnul, poněvadž sv. Method nejen v řeči slovanské kázal, ale i mši sv. jazyku tom zpíval a sloužil, a všecken obřad v té řeči vykonával. Arcikněz Richbald nemoha to sněsti, odtud uhnul.

Když tedy žaloby Solnohradských předloženy byly králi Ludvíkovi, nemohl on při nich zůstati lhostejným a nečinným. Pannonie byla dílem v skutku díle m dle nároku jeho panství podrobena; Solnohradští měli právo, od něho všemožné podpory očekávati. I zdá se též, že sám král Ludvík vyzdvíhnul v Římě u Jana VIII. proti úřadování Methodově odpor a proti novotám jeho v obřadu žalobu. Jakkoli se nám nedostává o tom všech zpráv zevrubnějších: nicméně na to poukazují některé zlomky listů papežských. Avšak z těchže dopisů zároveň vysvítá, že nástupce Hadriana při nařízení od tohoto učiněného vzhledem Pannonie setrval, a arcibiskupskou důstojnost Methodovu hájil; naproti tomu však uvedení mše slovanské jako novotu, církevní jednotu rušící, zavrhnul.

Papež odeslal biskupa Ankonitánského Pavla v r. 874 jakožto vyslance svého do Němec a Pannonie s psaními pro Methoda, ve kterých jemu slovanskou liturgii zakázal; a však též s dopisy ku králi Ludvíkovi, ve kterých práva své stolice, jakož i Methodova v Pannonsku statečně

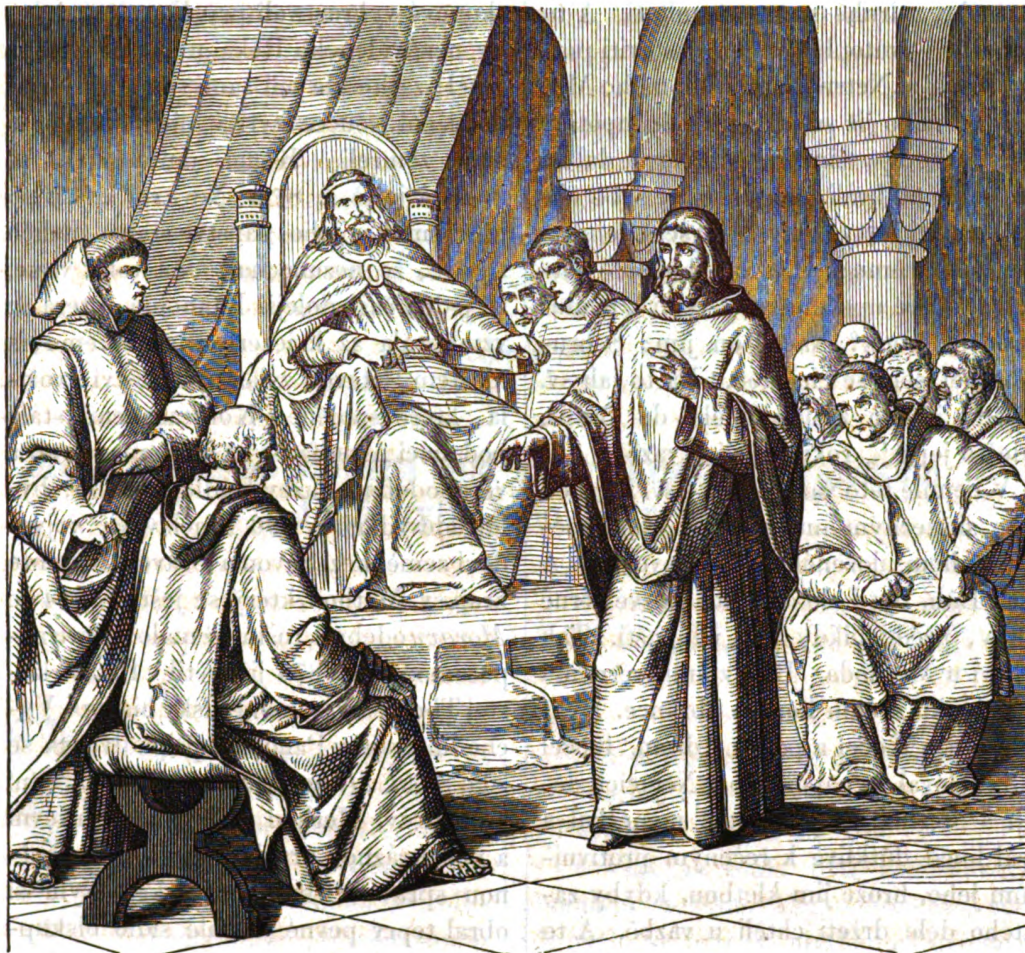
hájl. Bez obalu osvědčuje se papež v dopisu k Ludvíku německému (jehož zlo-
mek uveřejnil jesuita Timon): „Nejpa-
trnější důkazy“ — píšeť r. 874 králi —
„ležejí před námi o tom, že Pannonie bý-
vala již za starodávna provincií, stolicí
římské vyhrazenou. Jakkoli země tato
později od Němců byla vydobyta: tím
ještě výbojcům žádného práva k ní se
nedostává, aniž to může čeliti na ujmu
nárokům římským. Neboť výsady stolice
římské nemohou zmařeny býti; žádný
čas jich neumorí, žádné rozdělení říší
nemůž jim býti na ujmu.“ — A násled-
kem toho žádal na králi, aby krajiny slo-
vanské podřízeny byly pod vrchní dozor-
ství arcibiskupa *Methoda* v Římě jmeno-
vaného, a jedině stolici římské přímo pod-
řízeného. Tentýž papež píše ku konci r.
874, nebo s počátkem příštího roku sy-
novi něm. Ludvíka *Karlomannovi*, kterýž
od otce za vévodu slovanských hranic
jmenován byl: „Jelikož církevní provincie
„Pannonská nám vrácena jest byla: tudíž
„prosíme tebe, abysí bratrovi našemu
„Methodovi, jakožto v krajinách těch zří-
„zenému od sv. stolice biskupu náměst-
„kovi v ničem nepřekážel, by vedle sta-
„robylého obyčeje všecko jak sluší na
„biskupa, svobodně konati a vésti mohl.“

Německý slavný dějepisec *Gfrörer*
dovoluje sobě při těchto slovech pozna-
menati takto: „Vyvolení *Methoda* bylo
„chytré. Neboť *Method* jako nenáviděný
„cizinec, uprostřed mezi rozhořčené a pro
„něho zkrácené soky umístěný, nemohl
„se udržeti, leč nezvratnou věrností k sto-
„lici římské.“ Jsmeť pevně přesvědčeni
o tom, že sv. *Method* byl vždy věrným
sv. stolici, nikoli z politiky chytrácké,
nýbrž z církevního přesvědčení.

Ano sv. Otec vybízí i slavonského kní-
žete *Muntimíra*, aby se zase k diecési
pannonské navrátil, a sebe vrchní péči
biskupa od samé stolice sv. tam usaze-
ného svěřiti nemeškal. Z toho zdá se,
že diecése sv. *Methoda* se vztahovala i na
Chorvatsko, anebo raději na zemi *srbskou*.

Vším způsobem papež u krále Lud-
víka prorazil; tento se musel zajisté stříci,
aby onoho neurazil. Solnohradští již ne-
mohli na své nároky nastupovati dále.
V Listopadu 877 obdržel arcibiskup *Dět-
mar* arcibiskupské pallium za svou věr-
nost k stolici apoštolské; tím, zdá se, stalo
se aspoň mlčky odřeknutí-se dřívější prá-
vomoci. O žalobách z Pasova na tomto
místě ještě není zmínky. Snad i Solnohrad
se uspokojil tím, že dostali nazpět Ko-
rutansko.

Pro souvislost zde uvádíme konec, k ja-
kému dle pannonské legendy tento spor
dospěl. Co se nepodařilo sokům *Methodo-
vým* u papeže, to hodlaly nyní provésti
na Moravě bez papeže. Majíce volný pří-
stup u Svatopluka, který po Rostislavovi
vládnul, i všelikou podporou ubezpečení
jsouce u dvora císařského, obnovili útok
na sv. biskupa, ustanoveného papežem
pro všechny strany slovanské jižní i se-
verní v bývalém Pannonsku. Svatopluk
se jim propůjčoval ve všem, čeho si žá-
dali. On jim bez odporu všelikého vydal
do rukou sv. *Methoda* pod tou záminkou,
aby se společnou rozmluvou nastalé spory
nějak urovnaly. A takovou měrou drželi
biskupové bavorští synodu nad *Methodo-
dem* u přítomnosti Svatopluka, „morav-
ského krále.“ Doráželo se tu na *Methoda*,
jak obyčejně: „Ty učíš v krajích, které
nám podřízeny jsou“ (in nostro imperio
doces!). Než sv. *Method* směle a upřímně

jim odpověděl. „By tomu tak bylo, a já věděl, že krajina, ve které káží slovo Boží, právem náleží vám pod správu, minul bych ji, chodě a uče na jiných stranách. Než, doložil, vlast tato jest dědictví sv. Petra.“ — Dal pak' sv. biskup těmi slovy na srozuměnou, že pracuje na Moravě s vůlí papežovou, a tudíž že jest v úplném právu. Než co na plat! Pasovští a Solnohradští stáli na svém odvolávajíce se na své výsady od Karla Velkého. Sv. Method řekl: „Pakli ale z vládychtivosti a lakoty nastupujete na staré meze biskupských okresů svých, a

bez ohledu na zákony církevní učení Boží rozsévati mi zbraňujete, vizte, abyste železnou horu kostěným čelem probiti nechtěli, při čemž vám mozek vyteče!“ Na to mu řekli: „Budeš-li mluvit tak jizlivě, zakusíš toho zlým!“ Načež on odvece jim: „Pravdu mluvím před králi a neostýchám se. Vy však provodíte zvůli svou na mne. Čiňte si juž, co vám koli libo. Nejsem zajisté lepší těch, jižto mluvíce pravdu, mnohými mukami pozbyli života toho.“ — A takovým způsobem rostla rozepře, a hněv tím více se zmáhal, čím méně bylo možné, něco pod-

statného z druhé strany namítati. A tu konečně i Svatopluk chtěje zastaviti půtku, pravil: „Netrudte mi tolik mého Methoda, nebo již se jako při peci upotil.“ Sv. Method povšiml si těch slov a dal na srozuměnou králi, že, pak-li by sobě oblibil tropiti žerty, byly by ovšem nemístné. I dí k němu: „Hle vladyko! lidé potkali mudrce upoceného. I řekli k němu: Proč se potíš? Načež on jim: S hrubou přel jsem se cháskou.“ Na to jali sv. muže a jatého zaslali daleko do Bavor, kdežto jej 2 1/2 roku drželi u vazbě.

V nemilé této vazbě stal se sv. Method jako skutečným mučenníkem vznešeného, Bohem uloženého sobě povolání. A však Bůh, byt i zlé dopustil na své věrné sluhy, přede nikdy jich neopustí. Tak bylo i u Methoda. Bůh zbudil věrnému služebníku svému horlivé obránce. Byliť jimi kníže Kocel a papež Adrian. Kocel totiž žaloval to papeži, co v Němcích dělají s Methodem. Sv. Otec nemeškal a psal hned důtklivě k řečeným protivníkům jeho, hroze jim kletbou, kdyby zajatého déle držeti chtěli u vazbě. A to pomohlo. Vzдорovat papeži nemohli, a tak Methoda propustili. Německý dějepisec *Dümler* se domnívá, že propuštění sv. Methoda stalo se z jara r. 874 a zároveň se sběhlo s mírem, jež touž dobou uzavřel král německý ve Forchheimu se Svatoplukem moravským, měv krátký čas před tím schůzku s papežem ve Veroně, kterýžto mír, celkem pro německou říši neprospěšný, uzavíral v sobě — jak se zdá — též uznání arcibiskupství panonského se strany německé.

Method zdá se, vrátil se nyní do krajiny Kocelovy. Methodovi nepřiznivi bi-

skupové vyhrožovali prý Kocelovi, kdyby nenáviděného Řeka u sebe podržeti chtěl; zatím ale oni sami soudem Božím postiženi jsouce, čtyři z nich rychle po sobě zemřeli. Kocel umřel jak se podobá ještě r. 874. Neví se, co se po jeho smrti z jeho panství stalo; dědičů zdá se, že nezanechal. Jen tolik víme, že jedna část dolejší Pannonie, která se vztahovala až k jezeru Blatenskému, s městem Petavou zvláštní hrabství tvořila, které spojené s Korutanskem, stálo pod mocí Arnulfa, syna Karlomanna, a věropodobně název Dudlejpa mělo; byloť odevzdáno r. 896 Braclavovi, vojvodovi země mezi Savou a Dravou. V tomto kraji sv. Method, který se ještě r. 874 do *Moravy* odebral, tuším už málo vplyvu nápotom měl. R. 874 již světil v Petavě kostel Theotmar, solnohradský biskup. Východní krajiny Pannonie připadly, jak se zdá, 884 k *Moravě Svatoplukově*. A nyní se ujal sv. Method vesla vlády církevní a počal ráznou pravicí utvořovati pořádnou správu církve moravské. Nyní si obral teprv pevné a stálé sídlo biskupské, a stoličním chrámem jeho stal se *Velehradský chrám P. Marie*. Učená hádka, která se vedla právě v uplynulých letech u nás na Moravě mezi učenými dějepisci, dovedla až na nejvyšší stupeň pravděpodobnosti, že starodávňý Velehrad stál na tom samém místě, kde podnes převelebná basilika Velehradská své věže k nebi vypíná, aby z celé Moravy ctitele ss. apoštolů moravských uvítala do posvátných prostor svých. Tenkrát započala sláva a rozkvět říše velkomoravské! —

VIII.

Method začíná sloužiti mši sv. v jazyku slovanském. —
Jaká byla Jeho liturgie?

Hoc ergo nobile Graecorum par fratrum Moravis — sacra procurabant lingua ritumque nescias graecone (nec enim schisma extiterat), an, cui assueti erant, latino Moravi.
(Kopitar, proleg. hist.)

eden z nejzajímavějších a nejvýznamnějších výjevů v historii církevní IX. století ovijí se jako nehynoucí břechtan kolem jména sv. Methoda, totiž: „*Slavení služeb Božích v jazyku slovanském.*“ — Těmito asi slovy počíná tuto důležitou kapitolu prof. Dr. Ginzl ve svém neocenitelném díle „Geschichte der Slavenapostel Cyrill und Method und der slavischen Liturgie.“ Leitmeritz 1857. My díky vzdávajíc jemu za dílo toto chceme v jeho smysly vejít, a sobě dovoliti, tam kde se rozcházejí, svá mínění na proti nim postaviti.

Slavení služeb Božích mezi Slovany moravskými v řeči tuzemské zdálo se Rostislavovi býti prostředkem nejvhodnějším, aby odejmul německým kněžím v zemi své pole působivosti jejich, a aby

následkem této církevní neodvislosti říše své politickou samostatnost její tím snázejí utvrditi a uhájiti s to byl.

Co však se zdálo býti Rostislavovi vhodným ze stanoviska *politického*, totéž zdálo se býti sv. Methodovi neméně z *církevního* hlediště prostředkem nejlepším, aby Moravanům ducha katolického trvale vštípení mohl. Nemohl sice obezřetný a věhlasný kněz církevní toho sobě utajiti, že tím uvádí novotu, posud neslychanou: a však on se tou kojil naději, že až se sv. Otec dozví, jak nesmírně to napomáhá ku zvelebení ducha křesťanského mezi Slovany, toto odchýlení od latinského řádu ráčí prominouti. Jakkoli štípení církevní apoštolů Slovanských na luhách moravských a pannonských ne dlouho po úmrtí Methodově jest zaniklo, a počátkem X. století poslední zbytky jeho podkovami ořů magy-

arských byly zašlapány: nieméně vlastní jejich výtvor, *slovanská liturgie*, zachovala se nejen přes X. století dále, nýbrž zachovala se i na západě sem tam až do dnešního dne.

Avšak jako jednohlasně tato liturgie slovanská se nazpět uvádí na Cyrilla a Methoda, jako na původce její: tak málo se učenci shodují o tom: *kteřou liturgii tito apoštolští mužové převedli do jazyka slovanského?*

1. Jedni tvrdí (Stránský, Dobrovský, Kohl, Dümmler, Kössing), že to byla liturgie řecká, církve cařihradské, ze které Svati naši pocházeli.

2. Jiní (Asseman, Dobner, Ginzel) na proti tomu zastávají to, že obřad Methodův nebyl jiný, než onen církve římské.

3. Konečně ještě jiní (Bartoš Kopitar) jsou na váhách, a nemohou se pro žádný z těch náhledů rozhodnouti.

Uvedeme zde důvody pro obojí náhled, zůstávající čtenému čtenáři na vůli, aby se po uvážení obapolných důvodů pro ten nebo onen náhled ráčil rozhodnouti.

I.

Důvody pro náhled první.

a) Mínení to, že obřad od Cyrilla a Methoda do slovanského jazyka přeložený byl jest obřad církve řecké, cařihradské, spočívá jedině na okolnosti sice ovšem pravdivé, avšak nedostatečné, totiž té, že ss. apoštolé tito i národně i církevně Řekové byli.

Ovšemf byli oni kněžimi církve řecké; avšak jen až do r. 863, kdežto vstoupili ve službu církve západní, latinské, aby v ní setrvali až do svého konce; a není zholo žádné o tom pochybnosti, že tito

šlechetni bratři, kteří více byli Slované, než Řekové, a nanejvýš oddáni papeži římskému, že pravím tito bratři jako služebníci církve římské podrobili jsou se zákonu a obyčejí této církve, jako ve všech věcech, tak zvláště v obřadu posvátném.

b) Cyrill a Method octnuli se v zemi, ve kteréž ode dvou pokolení byla zdomácněla víra Kristova a sice ve formě církevnictví římského. Osvíceným těmto, jak známostí tak úctou církevních zákonu proniknutým kněžím nemohlo na mysl přijíti, aby se odchýlili od způsobu obřadu, jakový právem mezi Moravany zaveden byl, a v ní tedy *sloužili mši sv. podle obřadu církve římské*. Byli-li tito již co knězi v službě církve latinské vázání na její missal a ritual: tudíž byli, pokud možno, ještě více vázání k nim od té doby, co v r. 868 byli vysvěceni za biskupy církve římské. Po vysvěcení a po vyzdvižení svém za arcibiskupa byl Method i přísahou se zavázal, držeti se *liturgie latinské*.

c) Že sv. Method jako arcibiskup konal obřad liturgie latinské, toho svědky jsou němečtí žalobníci Methodovi sami. Neboť oni jen vždy žalují naň to, že sobě Method dovoluje, měniti liturgickou řeč, nikoliv však samý obřad mešní. Nikdy nebyla jest pronešena žaloba naň skrze to, že by byl řeckou liturgii zavedl. A úsudek od papeže Jana VIII. pronešený zní v ten smysl, že se jemu dovoluje, aby užíval při sloužení mše sv. jazyka slovanského, nikoli však obřadu řeckého. Avšak i dva pozitivní důvody uvádějí přátelé prvního náhledu pro mínení svoje, a sice jak nasleduje:

a) Sv. Method užíval při mši sv. *Credo*.

Že v tom *Credo* slovo: *Filioque* vynecával, proto jej sokové obviňovali z kacířství. Pokud ale vůbec *Credo* zpíval: jesti důkazem, že sloužil po latinsku. Nebo tím způsobem (totiž s *Credem*) uvedli němečtí biskupové z té strany ze západu (od dob sněmu v Toledě 589) mši sv. ve svých krajích a okresích biskupských. (Dr. Ginzl, str. 110).

β) Papež Jan VIII. (jak později o tom se dovíme) povolil slovanský rítus *jedine* pod tou výminkou, aby při mši sv. *Evangelium* se čítávalo nejprv po *latinsku*, a potom teprva po slovansku. Kdyby prý byli sloužili po řecko-slovansku: tu by prý zníti musel rozkaz papežův: „nejprv po *řecku*, a potom po *slovansku*.“ (Dr. Ginzl, str. 111.)

Konečně se odvolávají též na důkaz *filologický* pro své mínění, že totiž Cyrill a Method žádnou jinou liturgii nepřeložili do řeči slovanské, leč onu Církve římské. To prý je nad všelikou pochybnost a nevyvratně dokázáno *latinmostí* t. j. zcela podle textu latinského znějícím překladem do slovanské církevní řeči, jak to veleučený Slavista Bartoš *Kopitar* na vždy vítězně dokázal.

Nyní vyslyšme, co povídají hájitelové náhledu *druhého*.

II.

Důvody pro náhled druhý.

Ušlechtilá snaha, naše sv. apoštoly ohledem jejich orthodoxy tak představití, aby se jich nikdo ani zdaleka doctknouti nemohl, svedla mnohého k tomu, že všelijak snaží se dokazovati, kterak prý liturgie, v níž Svati naši sloužili na Moravě, byla liturgie *Církve latinské*. My

ačkoli stejnou hoříme oddaností a úctou, jak ku Stolicy sv., středu to jednoty, tak i ku Svatým našim: nic méně máme za to, že neubude jich pravověrnosti, ani naši vroucí k nim úctivosti, osmělíme-li se, proti důmnění jinak smýšlejících tvrditi: že liturgie, v nížto Svati naši u nás sloužili, *byla slovansko-řecká*. Ohražujeme se ale proti tomu, že toho nečiníme z nechuti k Římu, jako starý *Stránský*, nýbrž z lásky ku pravdě, jako *Dobrovský* a učený liturgista německý *Kössing*.

1. První důkaz, že sv. Cyrill a Method sloužili v obřadu slovansko-řeckém, podávají nám *zlomky glagolitické*, které učenému světu objevil Dr. Höfler a vysvětil Dr. Šafařík. Tento nejvýtečnější znatel starých památek slovanských po delším učeném zpytování dotčených zlomků vydal úsudek v ten smysl: že neváhá nikterak, původ jejich položití do *prvního* století po působení ss. Cyrilla a Methoda na Moravě (r. 862—950). Dotčené 2 zlomky jsou částky liturgických kněh dle *řeckého* obřadu.

První zlomek obsahuje 10 *svetlilen* (exapostolarů) t. j. krátkých chvalozpěvů pro neděle a svátky. — Druhým zlomkem zachovala se nám částka hodiněk na den pašiový (3 antifony, 1 kathisma a 3 makarismy). Tyto zlomky jsou patrný důkaz, že Svati naši sloužili u nás dle ritu řeckého. Dr. Ginzl teprv tenkrát chce uvěřiti zlomkům, až by se dokázalo, že jsou to vyňaté částky z *rukopisů ss. Cyrilla a Methoda*. My pak bez tohoto důkazu máme je za pozůstalost jejich obřadování dle liturgie slovansko-řecké, i kdyby zlomky ty od mnichů z Uher do Čech přineseny byly: konec všeho toho bude vždycky ten, že původ

takových rukopisů slovansko-řeckých pochází od ss. Cyrilla a Methoda. Nebo kdoby se byl *po nich* opovážil, takového cosi v Čechách, Uhřích nebo na Moravě začínati a uváděti? — Dále pak Dr. Ginzl připouští, že ss. Cyrill a Method evangelia a žaltář překládali *přímo* z textu řeckého (str. 120). Jelikož ale, jak víme, knihy liturgické *obsah* svůj dle *větší části* z Pisma sv. čerpají: kterak obtož onen *latinský* nádech slovanské svatořeči, kterouž prý Kopitar navždy vítězně dokázal? (str. 112). Dle náhledu p. Dr. Ginzla musel by převládati nádech řecký (t. j. mluvnické spůsoby jazyka řeckého) v knihách těchto. Ano Kopitar sám se v této otázce nemohl na něčem jistém ustanoviti, ano zdá se nám, že byl více pro obřad řecký; neboť píše: „Tito tedy „dva uslechtili bratří řečtí Moravanům „konali obřady svaté, avšak není možno „udati, zda-li v řeči a dle ritu církve „řecké (nebo tehdaž ještě nestávalo roz- „tržky) anebo dle ritu latinského, jemuž „byli Moravané navykli.“ — Z toho, že tehdaž prý ještě nestávalo „roztržky,“ Kopitar za možné pokládá, že Svatí naši u nás sloužili po slovansko-řecku.

Dr. Ginzl byl již s dílem svým vzácným hotov, když Höfler se svým náleženem se vytyasil. Tu ovšem bylo těžko, stavení s takou náramnou pilí zbudované rozhoditi, a v nové se uvázati.

Odtud nejslabší argument celé knížky této překrásné jeho jest *poslední stat proti zlomkům glagolítickým*.

2. Mimo jiné vydatný důvod, že byla u nás liturgie řecká, máme v naší *moravské agendě*, minim totíž *obřad svěcení vody* v svatvečer *ss. 3 králův*. Obřad ten i v Čechách se vykonává. Jestli to

zlomek a zbytek liturgie řecké pocházející od ss. Cyrilla a Methoda. Žádná diecése sousední: v Slezsku, v Polsku ani v Rakousích, ani v Uhřích nekoná tohoto obřadu, jehož dlouhé modlitby, často opakované exorcismy a křížem zažehnávání svědčí o původu řeckém. — Tento obřad jest drahocenný literární pomník působnosti ss. Cyrilla a Methoda v našem kraji moravském; on jest zřejmý důkaz a hlasitý svědek toho, že obřad, v němž Svatí naši mši sv. sloužili, byl obřadem církve jejich t. řecké. Jinak komu by to bylo napadlo, vstaviti zlomek řecké liturgie do agendy latinské? Kdoby se na cosi takového byl opovážil? A nač by to byl udělal? Jaký to mohlo míti účel? — Jinak ovšem všechno vypadá, pakli, jak tvrdíme, ss. Cyrill a Method u nás sloužili po řecku. Tenkrát ovšem mohlo napadnouti některému z biskupů olomúckých, aby z vděčnosti na *památku* těchto slavných předků svojich, a slavného jejich v řeckém ritu apoštolování, vložil do agendy diecesální alespoň jeden a sice přední obřad Církve t. j. obřad svěcení vody. Snad to byl biskup Jan VII., který stanovou diecesální od r. 1349 zasvěcený svátek patronů moravských na 9. Březen položil, a officium na svátek jejich sestaviti dal. Či nám někdo podá nějaké vhodnější tohoto výjevu vysvětlení?

3. Nyní ale přikročme k vyvrácení důvodů, proti našemu náhledu postavených.

Namítá se: „*Sv. Method při svěcení svém v Římě zavázal se přísahou, že se chce držeti nejen dogmat, nýbrž i obřadu Církve římské; jinak by ho tam nebyli ani vysvětili.*“

Na to odpovídáme. — Dejme tomu, že

Method a bratr jeho Cyrill, prvé než se stali biskupy, slovanským jazykem jenom *kázali*: tudíž i Dr. *Ginzel* se domnívá i *Hergenröther*, že Method stav se arcibiskupem, *oprávněným* se býti mněl, v slovanské řeči i *mši sv. sloužiti*. To předce musel věděti osvícený Method, že k udržení jednoty napomáhá, při obřadu jednom podržeti i jazyk jeden. — Pakli se Method oprávněna měl zavésti novotu v latinských krajinách posud neslýchanou: bez pochyby tím méně se obával nedostáti povinnosti své, pokud nepřestával konati služby Boží obřadem, *jemuž až potud od vysvěcení navykl*: sv. obřadem církve řecké; a když Papež napotom schválil a potvrdil to, co bylo posud neslýcháno: tudíž samo sebou se rozumí, že nemohl nic míti proti tomu, co bylo v Církvi od vždy *stejně oprávněno*, totiž obřad řecký. Pišet pak Jan VIII. zřetelně, když ponejprv zapovídal Methodovi sloužiti po slovansku: „*Vel in latina, vel graeca lingua, sicut Ecclesia Dei toto orbe diffusa cantat*“ — jako by řekl: „V řeči slovanské smíš jenom *kázati*, ale mši sv. máš sloužiti buď jazykem latinským anebo řeckým.“ — Když ale později i *řeč slovanskou* do obřadu připustil: tím méně listem svým obřad řecký v Církvi katolické vždy schválený zapovídati jemu mohl, anebo chtěl.

Známo, že Církev ohledem věci, které se týkají *obřadu* a *kázně*, není neustupnou, nýbrž pokud to vymáhá větší prospěch křesťanského lidu, mnoho promíjí, mnoho dovoluje. Tak posaváde, jen aby jich sobě neodcizila, chová Církev v lůně svém Řeky sjednocené i na západě, ačkoli zcela dle ritu svého služby Boží konají.

V této shovívavosti jeví se veliká moudrost a věhlasná opatrnost Stolice sv. za časů tehdejších; nebo pravda jest, co píše *Asseman* (*Calend.* III. 170): „Za jisté „tvrdíme, že papež Jan VIII. pohnut byl „k tomu, aby povolil pro služby Boží jazyk slovanský, prosbami krále a lidu „moravského; kdyby jim to byl odepřel, „oni by se byli obrátili k církvi řecké, „od nížto, jako Bulhaři, snadno by to byli „si vymohli.“ — Zrádný *Photius* byl tehdaž Bulharsko odtrhl zase od Říma; na stoličici císařské seděl *Basilius*, který mezi všemi slovanskými kmeny činil propagandu pro Cařihrad, jakož skutečně *Srby* (pod *Muntimírem*), *Chorvaty* a *illyrské Slované* na čas odvrátil od Stolice svaté. — V těchto hrozivých okolnostech, kdežto schismatický *graecismus* takým hrkem se tisknul do srdce latinského západu, musela raditi moudrost politická papeži především, aby církev velko-moravskou uhájil a sice tím, že povolil v ní ritus slávo-řecký; by touto moudrou shovívavostí nejen odtržené již sv. Stoličici kraje katolicko-slovanské zase sobě naklonil a získal (jako skutečně hned za Jan VIII. *Chorvaté* a *Illyrové* k matce Církvi římské jsou se navrátili): nýbrž i tyto krajiny před svůdnictvím zrádného *graecismu* na vždy ubezpečil. Odtud bezpochyby šetrnost k slovansko-řeckému ritu.

Za druhý důkaz v příčině této uvádí *Ginzel* (str. 108, 109) *odpárce Methodovy*. Žaloby jejich týkají se prý vždy jen řeči liturgické a nikdy obřadu, na svědectví, že se Method držel obřadu latinského. Totéž platí prý o *zápovědi*.

Takové rozumování není nutné, nýbrž více — nucené. Čeho mnedle jiného mo-

hly se žaloby a zápovědi týkati, než — řeči? Či snad obrádu řeckého? Vždyť zřejmě stojí v listu papeže Jana, že smí Method sloužiti „buď v latinské nebo v řeči řecké;“ ale *řeč* a *ritus* řecký děliti se nedají! Kdyby se byli sokové pozdvíhli proti obrádu řeckému, byli by tehdaž nepřímo kaceřovali všechny svaté učitele církve řecké: Basilia, Zlatouštího, Řehoře a ty ostatní sv. otce, kteréž ovšem Církev latinská v úctivosti chová, třeba řeckým obrádem mši sv. sloužívávali. Mše sv. dle podstaty jest v oboji Církví *jedna*; formy ritualní, jichž se při ní užívá, nebyly pak onoho času ještě tak vyvinuty a ustáleny, jako je to za dob našich. V církvi řecké bylo to něco zcela obyčejného, že i jiné řeči, krom řecké, připouštěly se v obrád (syrská, koptická, arabská). A proto též sv. Method neváhal uvést v obrád jazyk velikého národu slovanského.

Jako *positivní* důkaz svého domnění uvádí Ginzl (str. 110) tento: „Sv. Method užíval při mši sv. Credo. Že v Credo tom vynechával slovo „Filioque,“ proto jej sokové obviňovali z kacířství. Pokud ale vůbec „Credo“ zpíval, jest důkazem, že sloužil po latinsku. Nebo tímto způsobem (totiž s Credem) uvedli jsou němečtí biskupové od západu (od sněmu v Toledě 589) mši sv. ve krajích, jim podřízených.“

Na to odpovídáme: Method byl knězem církve řecké. Ani v Římě tehdaž se ještě neodříkávalo Credo při mši sv. Podle příkladu synody v Toledě r. 589 bylo od biskupů na západě do mši sv. uvedeno; a biskupové ze Solnohradu a z Pasova též na Moravě to zavedli, aby se při mši sv. zpívalo Credo. A nyní

soudíme takto: Mohli-li sobě dovoliti metropolita církve solnohradské, ačkoli v Římě o tom ještě posud vědět nechtěli, do mše sv. uvést Credo: proč by si byl nesměl dovoliti metropolita církve slovanské, obohatiti mši sv. tak krásným obyčejem totiž: říkáním nebo zpíváním Credo, jelikož pozoroval, že v Římě, ač tam posud toho nestává, nicméně proti tomu ničeho nenamítají. Pokud ale vynechával „Filioque,“ i proto měl důvod podstatný, a sice ten, že posud tomu tak byl uvyknul, co řecký kněz říkati Credo bez Filioque a synoda v Toledě že mu nebyla posud autoritou neomylnou! Za další pozitivní důkaz udává Ginzl: „že papež povolil slovanský *ritus jediné* pod tou výminkou, aby při mši sv. Evangelium se čítávalo nejprve po *latinsku* a potom teprv po *slovansku*. Kdyby prý byli sloužili po řecko-slovansku: tu by prý zníti musel rozkaz papežův: „nejprv po *řecku*, a potom po *slovansku*.“

Na to odpovídáme: Moudrý papež poručil, čítavati sv. Evangelium nejprv po *latinsku*, aby se tím projevila úctivost k *té řeči*, ve které západní Církev koná služby Boží, a ve které Stolice římská, střed jednoty, své rozkazy a nařízení dává. Posluchačstvo v těchto krajinách mohlo býti takové, které rozumělo i jazyku latinskému; a však nikoho tu nebylo, kdoby byl rozuměl jazyku řeckému (vyjma kněží řeckých), a tudíž bylo by nařízení papežovo bývalo zcela zbytečné, ano nemoudré, dáti sv. Evangelium mezi lidem slovanským čítati po *řecku*. Latina tu zastupovala jednotu *Církve*, jako řeč mrtvá; řeč řecká, co řeč ještě živá, zastupovala *národnost*, která však v těchto krajích musela ustou-

piti panující řeči slovanské. Bylat tedy v diecési sv. Methoda dle našeho mínění *liturgie dvoji*: v osadách německých latinská, v slovanských slávořecká. Pokud se ale Dr. Ginzl domýšlí, že cos takového stanoviti, bylo by moudrému apoštolu Slovanů připisovati převrácenost, která *nemá rovně*: tož my mu tu hned poukážeme na výjev onomu zcela podobný za našich dob, ve kterých ústavy církevní nenalézají se teprve v povzniku, ano téměř v naději, jako za dob sv. Methoda, nýbrž v úplné vyvinutosti a ukončenosti svojí; ukazujeme na metropoli země haličské, ve které *tri arcibiskupové*, co representanti trojiho ritu, který v zemi panuje, vedle sebe přebývají.

Že by tím byl sv. Method Moravany posud ritu latinskému uvyklé pomátl, — nemyslíme; Moravané, jak vůbec známo, neměli rádi duchovníky německé, jimž nerozuměli, a jimž jen *dávati* musili. Za to, když sv. Method v Pannonsku se objevil, stal se div divoucí: všecken *lid* hrnul se k němu, a kněží němečtí stáli bez oveček, až i sám arcikněz Richbald do Solnohradu se vrátil. Když tedy sám lid po tomto obřadu prahnul, tedy ho sv. Method *schválně nemátl*.

A po těchto úvahách budiž každému volno, ku kterému náhledu by bylo libo, přistoupiti a se nakloniti. My pak pokračovati budeme dále v osudech sv. Methoda.

IX.

**Sv. Method v Moravě na dvoře krále Svatopluka.
Křest Bořivoje.**

oku 870 stál Rostislav na vrcholi své moci a neodvislosti od Němců. A však bohužel! znamenitý tento panovník, věrný Slovan a katolík, na konci života svého zakusil změnu štěstí způsobem nad míru žalostným! Jeho vlastní bratrovec — Svatopluk, byl zrádcem jeho, a vydal jej v ruce nepřátel jeho; zajisté to strašná a bolestná okolnost pro moudrého a dobrého panovníka.

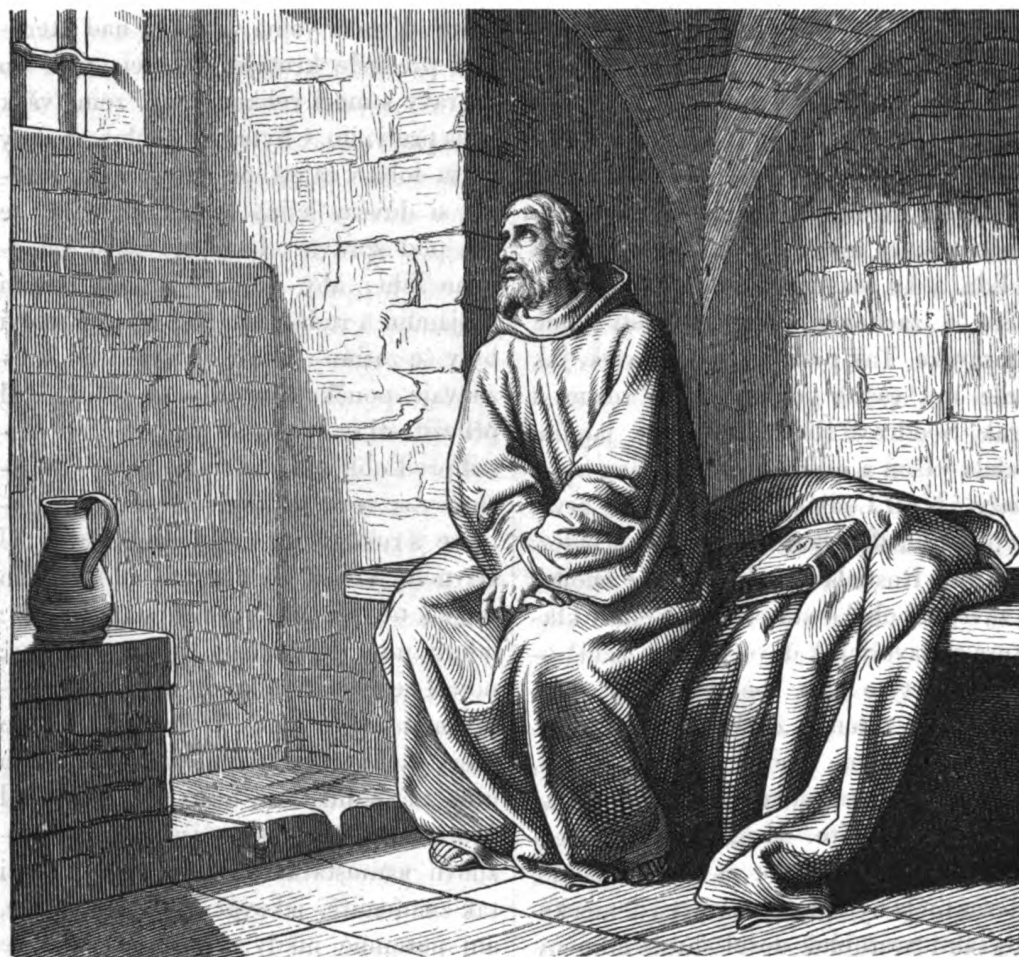
Ctižádostivý Svatopluk byl od některého času knížetem v *Nitře* v Uhřích pod vrchní moci strýce svého. Nadvládu tuto chtěl se sebe svrcti, ano přál si vlády nad celou říší moravskou dosíci. To znamenal králevic Karlomann, jenž v pohraničních stranách říše německé, i v nynější zemi rakouské vládnul a této vítané

příležitosti ochotně se uchopil. I počali jsou mladému knížeti nadcházeti dotčený Karlomann i náhončí jeho, slibující dopomoci mu ku vládě, po které toužil. Svatopluk jim uvěřil a počínal se přáteliti s nepřátely strýce svého. Rostislav prohlédaje zámysly obou stran, hleděl nejprv po dobrém Svatopluka odvrátiti od záhubných spolků s Karlomannem. A však nadarmo. Svatopluk uváznuv v síti naličené: on se odtrhl dokonce od jednoty slovanské, založené Rostislavem, a s knížectvím svým Nitranským poddal se pod ochranu císařovu. Rostislav bolestí a hněvem nad zradou takovou rozpálen, umínil sobě nevděčného bratrovce jak náleží potrestati. Než chytrý Svatopluk přelstil Rostislava. Zajav úkladně ctihodného strýce dovršil míru zločinu svého tím, že vydal nešťastného úhlavním jeho nepřá-

telům. Radost nepřátel, že dostali do rukou největšího svého protivníka, byla nesmírná. I hned sevřeli jsou ho řetězy a v okovech zavezli do Řezna. A tu — těžko určití jakým právem — nad Rostislavem držán jest soud. Za vinu, hodnou pokuty krvavé, kladla se mu láska k lidu a ku vlasti; za hřích počítala se péče o zachování samostatnosti země moravské. Tak podivně soudí člověk, jak mile mu vašeň pokalí zdravý rozum a zrak! Soudcové Řezenští soudili, jak jim velela vašeň a odsoudili Rostislava — k smrti! Král Ludvík, lekaje se této krve, nepotvrdil, ale proměnil hrozný ten nález. Dal totiž Rostislavovi obě oči vypíchnouti, a zavřel ubohého starce do jakéhosi kláštera v Bavorích k dověčnému vězení! — Žalostné tyto věci zběhly se l. P. 870.

Němci, vidouce že Moravané již nemají Rostislava, hleděli opanovati zemi, prvé než by se zpamatoval národ po žalostné ztrátě této. Hrabata Engelšalk a Vilém ustanoveni jsou za správce země, kteráž měla býti připojena k říši německé. A však i Svatopluk došel slušné odměny za nešlechtný skutek svůj. Nešťastný kníže tento, jemuž se zdála býti zrada mostem a cestou ku vládě nad celou Moravou, octnul se z nenadání — u vazbě. Němci totiž majíce jej v podezření, jali a zavezli jej do Bavor. Takové jednání minulo se s očekávaným účinkem. Stateční Moravané vidouce, kterak se nakládá s knížaty domácími, prudkým rozpálili se hněvem proti cizému násilí. Všecken národ uchopil se zbraně. Slavomír, z knížecí krve pošlý odchovanec sv. Methoda a jeden z prvních Moravanů vysvěcených na kněžství, přinucen jest, postaviti se v čelo rozhořčeného, povstalého národu.

Nová, krvavá vojna vypukla, nad kterékoli předešlé krutější. Němci vtrhli do Moravy s mocí velikou: celá země však stála proti nim. Chytrý Svatopluk, držaný po tu dobu v zajetí, přelstil Němce. I dobyl si důvěry jejich, a tak se stalo, že mu pod správu odevzdáno něco válečného lidu, aby bojoval proti vlastním krajanům a rodákům. Než Svatoplukovi byly se zatím v žaláři oči otevřely. Poznávaje poněkud hrozný svůj čin, užil příležitosti této, aby se aspoň z části očistil před obličejem národu svého. Usrozuměv se tedy podtají s Moravany, spojil se s rodáky na osvobození vlasti. U slavného města Velehradu, obleženého tehdáž od Němců, provedl záměr svůj: uderiv mimo nadání na tábor německý, potřel neslýchanou ranou nepřátely. Porážka u vojště jejich byla veliká: málo který zachoval život, a to jenom rychlým útekem. Jediná tato bitva rozhodla osud Moravanů. Moravská říše dosáhla znovu samostatnosti a v krátkce i moci tak znamenité, jakověž neměla ani prvé, ani potomně nikdy. Svatopluk stal se panovníkem obnovené této říše velkomoravské. Předvídaje však dobře, že mu nastanou kruté boje s poraženými a zahnanými podmaniteli, ohlížel se po žádoucích spojencích. A tu hleděl především spojití se s vojvodou českým Bořivojem, jako i s jinými Slovaný severními, a takto sesiluje moc svou, s všelikou opatrností k statečnému odporu se chystal. Svatopluk pojav za manželku sestru Bořivoje, sňatkem tím utužil spolek, ku kterémuž obapolná potřeba nutila Čechy i Moravany. Mimo to podali jsou ruce i jiní Slované k *sjednocení* proti nepříteli společnému.

A tak stoje v čele těchto sjednocených národů neměl se co báti ani krále německého, který sebrav opět pole, vtrhl do Moravy. Roku 872 přišlo k nejedné tuhé bitvě. Svatopluk ale konečně zvítězil nad Karlomannem a vojsky jeho. Roku 873 sám Svatopluk započal boj, vtrhna s četným vojském do krajin německých. Šťěstí válečné mu přálo; Karlomann, sevšad sevřený, musel žádati otce svého, císaře Ludvíka, aby mu rychle přispěl na pomoc; a však otec sám byl zaneprázdněn, nezbývalo tudíž Karlomannovi, leč *pokoj uzavřítí* s vítěznými Slovy. Svatopluk

uznán za *panovníka samostatného*, a milá Morava stala se důstojnou jména *velkomoravská říše*. A tyto její širodálné krajiny, totiž mimo Čechy a nynější Moravu kraje Srbské až po Děvín, krajiny polské až po Krakov a řeku Stryji; na východ k Tatrám uherským, k jihu až k Dunaji a ještě dále: tyto pravím kraje rozsáhlé, spojené smlouvami knížat a potřebami národů otevřely se nyní apoštolskému působení sv. Methoda, který, co se toto vše dalo, držán byl v zajetí v Německu, a o těchto dobách právě z vazby propuštěn, uchýlil se nejprv k svému milému Kocelovi.

Nelze udati, jak dlouho se tu asi pozdržel. Někteří praví, že hned po smrti Kocelově téhož roku 874 opustil jeho území; jiní pak tvrdí, že Kocel ještě r. 877 živ byl, jelikož papež Jan VIII. téhož roku listem ho žádal, aby ve své krajině mnohoženství netrpěl. Buď jak buď, sv. Method opustil krajinu pannonskou, jak mile čas svůj a příhodnou chvíli vyhlídnul, a octnul se u Svatopluka na dvoře královském ve slavném *Velehradě*.

Péče o národ moravský byla drahým odkazem bratra v Římě umírajícího. Moravané sami volali svého sv. učitele zpět, hluk válečný přestal, pokoj sv. se rozhodl, a tudíž nebylo překážek octnouti se tam, kam srdce táhlo apoštola našeho. Zdá se též, že sv. Method šel, aby vyhledal a napravil, co bylo zahynulo. I přiblížil se jako otec k Svatoplukovi, a vytýkal mu otcovskou přísností šerednou zradu jeho, které se byl dopustil na slavném druhdy strýci svém Rostislavovi. A pokud nás neklame domnění, nezůstala snaha jeho na ten čas bez prospěchu: Svatopluk šel do sebe. Co nás k tomuto domnění přivádí, jest ovšem okolnost, že se právě v těchto letech se sv. Methodem potkáváme na dvoře královském ve *Velehradě*. Sv. Method, tento neohrožený milovník pravdy, maje v nenávisti pochlebnictví, s tíží byl by prodlévati chtěl u dvora krále, který by byl se zpěchoval smýti s duše své krev a klatbu oslepeného, v žaláři zahynulého dobrodince z krve vlastní. Že však sv. Method na dvoře setrval, zdá se býti důkazem, že se Svatopluk polepšil a sv. Methoda si vážil. Či snad nenávisť, kterou měl k strýci, na muže sv. přenesl, a tajně ji v sobě ukrýval? — „Kdož zná

srdce lidské? *jesti ono jako moře nevyzpytatelné*,“ jak dí prorok Jeremiáš! —

V těchto dobách stalo se též *pokřesťení českého vévody Bořivoje* na Velehradě rukou sv. Methoda; a tím se stala církev moravská matkou církve české. Mezi *Čechy* a *Moravany* nastalo krásné, bratrské srozumění. Vojvoda český tenkrát, když se jednalo nejprv o zápas a potom o pokoj s Němci, často jezdival na Moravu; sv. Method měl příležitost víře křesťanské ho získati.

Prvé však než o tomto důležitém ději šířeji promluvíme, sluší nadejiti otázce: „*Zda-li počátkové víry křesťanské ve vlasti české nepadají do starších dob?*“

Již tehdaž měli Čechové na jihu i západu *křesťany* za sousedy; jen hory stály na rozhraní mezi pohanskými Čechy a křesťanskými Bavy a jinými Němci. Rovněž známo z historie, kterak tito národové usilovali obraceti národy jiné na víru křesťanskou, a na jaký odpor právě proto narazili u Slovanů. Viděli jsme již s vrchu na *Moravě*, kterak se tu sv. Evangelia štítily jediné proto, že je přinášel dosavadní protivník na bojišti. Za knězem Franckým a bavorským přicházivala vojska; kde onen zatknul kříž do země: tu zarazili vévodové císařští meč, osobující sobě právo ku vládě, k ukládání služebnosti, daní, desátku a jiných poplatkův. (Gfrörer.)

Což divu, že nastal strach před kazateli víry křesťanské, jižto přicházeli z krajin německých; a odtud i nechť k víře samé. Slované počínali si v té věci nejinak, než o sto let dříve Sasíci. Bojíce se, aby snad stanouce se křesťany, nestali se many a otroky sousedů svých, odvraceli sluchu od kazatelů německých odvraceli myslí a

srdce od víry jimi zvěstované. Staré návyky pohanské, láska k samostatnosti a svobodě, nenávisť proti sousedům, s kterými se vedly od věků války krvavé: toť byly hlavní příčiny žalostného a záhubného patrného při Slovanech odporu proti víře křesťanské.

Čechové odporovali ještě déle než Moravané; v tom napomáhala jim přirozená povaha země jejich, vůkol ohražené horami a statečnost slovanská. Nicméně přicházeli Češi do Němec a Němci do Čech, a za obapolným obchodem následovalo — přátelství. Tak se dostalo i zboží nebeské, víra Kristova z Němec do Čech.

Leckterý nábožný nezištný kněz německý předce působil i na Čechy. A však všechen zisk, kterého se tou měrou dosáhlo, záležel bezpochyby jedině v tom, že nanejvýš jednotlivci víru a křest podtají přijali. Působení to se strany západní byloť podobno toliko červánkům na nebi ranním; zora *nebeského* slunce vzešla *Čechům* na východě a sice *příchodem sv. bratří Soluňských na Moravu, a den spasení nastal, když sv. Method Bořivoje na Velehradě pokřestil* (r. 874.)

A tam nyní po krátké této zacházce opět zřetel obratme.

Svatopluk pojal za manželku Ludo-

míru, sestru Bořivojovu. Vznešená tato dcera vévody Hostivíta, jsoucí chotí krále křesťanského, zajisté stala se také křesťankou. Sv. Method byl učitelem jejím, a které srdce jemné mohlo by se uzavíratí slovům mistra takového? — I Svatopluk a tím více sv. Method museli sobě přátí, aby spojenec Moravanů byl též spojencem ve víře křesťanské. Bořivoj prodlévaje na dvoře křesťanského krále, a obcuje s věřícími Slovany, poznával víru z jiné strany, než by se to bylo jinde stalo. Velebné služby Boží křesťanské, ušlechtilé mravy a obcování křesťanů musely veliký dojem učiniti na srdce jeho. O samostatnost nebylo se co báti, nebo Morava byla slovanská a pevná; kynula naděje, že svazek přátelství přijetím křesťanské víry stane se pevnějším; přičiňovala se sestra, královna moravská, přičiňoval se sv. Method mohutnou výmluvností; konečně osvitila milost Boží Bořivoje a on žádal o křest sv. Byla to veliká slavnost a radost na Velehradě.

Stará legenda vypravuje, že musel Bořivoj u dvoru Svatoplukova při obědě na podlaze seděti a nesměl mezi křesťany stolovati, začož se zastyděl a žádal o křest sv. A však to jest báječné toho památného zjevu doličení, jakové starý tehdejší věk v zálibě míval.

Zároveň s Bořivojem pokřesťeni jsou, neli všickni, tož zajisté mnozí z družiny jeho. Sám Svatopluk byl českému knížeti kmotrem a sv. Method duchem pro rockým připovídal vévodovi pokřesťěnému i potomstvo slavné i moc a slávu velikou země české.

Když Bořivoj se loučil, dal mu sebou sv. Method jednoho z nejlepších žáků svých. Na slovo vzatý, ve starých pa-

mátkách země české připomínaný kněz Pavel *Kajik* nově pokřesťěné Čechy doprovázel do jejich vlasti. Bořivoj cítě jaké to štěstí je býti křesťanem, přál si, by i choť jeho Ludmila a celý národ český podobného štěstí dosáhnul. A za tou příčinou přišel *Kajik* a s ním snad i jiní žákové Methodovi do Prahy. I počali tu kázati sv. Evangelium. Příklad knížete a dvořanů jim pomáhal k docílení žádoucího účele a národ český celým srdcem za nedlouho lnul k těmto chovancům sv. Methoda.

Mezi novými učenníky Kristovými v Čechách ovšem vynikala, jako dennice mezi hvězdami, sama kněžna — sv. *Ludmila*. Práví se, že i sv. Method za nimi přišel do Prahy. *Ginzel* sice praví, že to nemůže býti, nebo prý Čechy patřily tehdáž do Řezna, a sv. Method byl by cizému biskupovi do diecése se nevtíral: a však my víme, že Čechie tehdáž náležela k říši velko-moravské, a tudíž i k diecési sv. Methoda. Teprv po pádu Velkomoravy (r. 907) připadla Čechie pod *Řezno*.

Tedy dost možná, že, jak jsme pravili, sám sv. Method do Prahy zavítal, ač o tom písemných pamětí zcela ztvrzených nemáme.

Zároveň s ušlechtilou kněžnou čekali zástupové obráceného lidu na příchod sv. *apoštola*, aby z jeho rukou křest sv. dosáhli. Na *Levém Hradci* pod Prahou, oblíbené to tvrzi tehdejších knížat českých, vystavěl se na rychlo chrámek křesťanský. Chrám tento byl v Čechách první, který bezpochyby posvěcen jest od sv. Methoda. Sv. Klement zvolen byl za patrona chrámu toho.

Touž dobou, jak se zdá, stavěl se též

i druhý chrámec k uctění sv. Klementa na knížecím *Vyšehradě*, z něhož podnes ač jen už skrovné zbytky viděti na zdi hřbitovní před kostelem.

Ano *Bořivoj* z vděčnosti sám postavil první chrám ke cti Rodičky P. Marie na témž místě, kdež nyní překrásný chrám Týnský stojí. Ve všech těchto chrámech, které Method sám, nebo některý z žáků jeho vysvětil, konal apoštol náš sv. *první* obět nejsvětější a žehnal národu českému.

Na důkaz, že Čechové přijali víru katolickou od východu, a nikoli ze západu, budiž zde mimochodem podotknuto, že

první *biskupský* chrám v Čechách byl zasvěcen sv. *Jiří* v Praze, který nápotom v klášter panenský jest proměněn, a posaváde pozornost nábožného katolíka a zvlášt milovníka staveb církevních mocně zajímá. Již pak ústa sv. mučenníka *Jiřího* přešla z východu na západ.

Z toho se posud raduje nemálo každý upřímný Čech, že *jest se stala církev moravská matkou církve české za dob sv. Methoda*, a proto opominouce jiných příčin, lne celým srdcem Čech k Moravanovi, a tento k bratru Čechovi!

X.

Postavení sv. Methoda na Moravě. — Řím zapovídá mši sv. v řeči slovanské. — Žaloba na Methoda v Římě. — Cesta do Říma.

ovýšení a vysvěcení sv. Methoda na biskupství bylo mu počátkem těžkých nehod a strastí. Však od r. 874 až 880 byly doby poněkud proň pokojné, ač i za trvání jich se po všech stranách úkladně jednalo proti arcibiskupu svatému. Byla to doba požehnaného působení apoštolského v širodálných končinách církve moravské. Vztahovala se pak činnost sv. Methoda k dvěma obzvláště věcem. Především pečoval o to, aby Moravané, Čechové, Chorvaté a Poláci poznali a zamílovali si viru křestanskou a stali se syny věrnými Církve sv. A však zároveň usiloval o to, aby nové církvi moravské odchoval dobrých *kněží*. V tom i onom žehnal mu Bůh. —

Kterak se rozmáhal počet věřících na

Moravě, v Čechách i jinde, o tom již praveno. Než přibývalo i kněží rázných, celou duší oddaných biskupovi. Byliť pak to kněží tuzemci, domácího slovanského jazyka cele mocní. Při smrti sv. Methoda 200 se jich počítalo. Byl mezi nimi výše jmenovaný králevic Slavomír, a bez pochyby též synové jiných vládyk moravských. Přední a nad jiné výteční ve sboru tom kněžském byli *Klement* (Bulhar) *Naum*, *Angelar*, *Sáva* a *Gorazd*, všickni v Římě na kněžství vysvěcení.

K živému slovu připojil sv. Method též ruku pilného spisovatele na vinici moravské a dokonal o těchto dobách začatý již Cyrillem *překlad celého Pisma sv.* do řeči slovanské, o kteréžto vedlejší události šireji zmíniti se zamýšlíme v závěrečné kapitole díla tohoto, kde tyto

dva dobrodince národů slovanských hodláme ličiti co *spisovatele* a zakladatele *slovanské literatury*.

A však velice bychom se mýlili domnívajíce se, že dříve naznačená lhůta požehnaného apoštolování sv. Methoda u nás prošla bez všelikých nesnáz a strastí. Již mezi tím časem stahovaly se hrozivé chmury nad hlavou sv. Methoda, a nejedna předběžná bouře vychrlila zhoubný svůj vztek na něj.

Podotkli jsme již z části, kterak papež Hadrian II. protest, zadaný od stolice Solnohradské proti obnovení biskupství pannonského, zamítnul. Na ten způsob nedalo se v Římě ničeho dosíci.

Vítaná tudy byla arcibiskupovi Solnohradskému co vydatný důvod k žalobě proti Methodovi právě okolnost ta, že apoštol Slovanů při službách Božích slovanského jazyka užívá. Ano i smrt Papeže sv. Hadriana ku konci r. 872 byla nepřátelům Methodovým vhod, neboť domnívali se, že, čeho od tohoto Papeže dosáhnouti nemohli, zajisté nástupce jeho učiní. A proto jak mile Jan VIII. 14. prosince 872 na stoličce sv. dosedl: hned se vytasili nepřátelé Methodovi s prosbou, by jim vrácena byla Pannonie, při čemž neopomenuli za základ a příčinu takové žádosti udati novoty Methodem v Bohoslužbě zavedené a v krajinách jemu svěřených konané. Jan VIII. nyní, chtěj nechtěj záležitost tuto vyříditi musel; nebo jak mile žaloba taková na sv. stoličce se vzněla, musel papež co nejvyšší soudce soud svůj pronésti. Jelikož byl ale Jan za dřívějšího papeže arcijahnem sv. stolice, nebylo mu vyjednávání stran pannonsko - moravské církve neznámé. Byltě též cele přesvědčen tím, že předek

jeho zřídív tuto provincii, zcela ve prospěch sv. Církve byl jednal; nahlížel následovně, že jeho první úlohou jest duchovní a politické protivníky v německé říši s tímto zřízením římské stolice smířiti. K tomu cíli vypravil do Němec poslance svého Pavla, biskupa Jakynského (Ankona), jehož obezřetnosti konečně se podařilo, k všestranné spokojenosti úkol tento poříditi. Uspořádat v Německu biskup záležitosti odporučené, odebral se, jak mu nařizeno, do Pannonie, by Methoda o tom, co a jak pořídil zpravil, očitě se předsvědčil jak se věci v jeho diecési mají, a konečně, by mu vlastnoruční dopis sv. Otce doručil, *v němž mu tento zapovídá, služby Boží v jazyku slovanském konati*. Pišet jemu sv. Otec, že mu volno, sloužiti mši sv. buď v řeči latinské, nebo řecké, nikoliv však v řeči *slovanské*, kterou nazývá v dopise *barbarskou*, t. j. surovou, ještě nevzdělanou, pro takováto svatá tajemství ještě neschopnou, a tudíž ze Svatyně vyloučenou, jížto jedině smí užiti při křesťanském vyučování.

Že papež mši sv. v řeči slovanské sloužiti zapověděl, k tomu ho přiměl jednak obyčej posud v Církvi zavedený, jednak i opatrný ohled na německé odpůrce Methodovy; neboť tímto zákazem domníval se jich poněkud s ustanovením stolice sv. ohledem moravské církve smířiti.

A jak se choval Method přečta tuto r. 873 papežem vyřknutou záповěd? Tolik jisto je, že pokračoval dále, mši sv. v řeči slovanské sloužiti. Snad to činil ze vzdorovité neposlušnosti? Budiž daleko od nás, cos takového se o knězi právě apoštolském domýšleti? — Zajisté že nemeškal na místě hned před poslancem

papežským ano i písemně v listu jemu sebou daném se ospravedlniti, že neopomenul vytknouti, *jak mnohonásobný užitek z tohoto zavedení jak pro Slováky, tak i pro sv. stolici vyplývá.* Následkem takovéhoho úcty plného ospravedlnění mohl sv. Method tak dlouho zase ve svém obyčejí setrvati, až by sv. Otec toto ospravedlnění odmítnul. Avšak pokojného úřadování neměl se sv. Method dočkati; s jiné strany a jiným způsobem počalo se proti němu brojiti.

Oznámili jsme již, že sv. Method — neví se právě, od kterého roku — octnul se na dvoře Svatopluka krále na Velehradě, a svou apoštolskou činnost v severovýchodní části vládě Svatoplukově podřízené vyvíjel.

Duchovenstvo německo-latinské bylo na Moravě (na větším díle z diecése Pasovské) a v Pannonii (zde ze Solnohradu) četnější, než duchovenstvo slovanské, a vplyv jeho na Svatopluka byl veliký. Oni prý ho poznenáhla zcela Methodovi odcizili a na svou stranu přilákali, a to zvláště tím, že hověli jeho náruživostem, (z nichžto jedna, a sice mnohoženství tehdaž tak vloudila se mezi lid a velmože, že sv. Otec sám proti ní u knížat zakročiti musel), a že vylíčili Methoda Svatoplukovi co *kacíře*. Nic lehčího také nebylo, než-li sv. Methoda u Svatopluka v podezření uvést, za *kacíře* vyhlásiti, a tomuto namluviti, že spasení duše jeho v nebezpečí se nachází, pakli déle propůjčovati bude ucha svého arcibiskupovi.

Svatopluk *byl na rozpacích, komu by věřiti měl: zda-li svému, od sv. stolice ustanovenému arcibiskupovi, čili žalobníkům jeho?* Tito strojili také již žalobu

na Methoda do Říma, a přiměli Svatopluka k tomu, že jejich stížnost podporovati slíbil.

Co obsahovala tato žaloba v sobě?

Jelikož žaloba stranu novoty v Bohoslužbě se žádoucím minula se účinkem: vystoupili proti Methodovi jako *žalobníci* na jeho pravověrnost, dobře toho povědomi jsouce, jak závažná taková žaloba v Římě jest. Vinili jsou ho jmenovitě z bludu, Řekům vlastního, totiž: že *Duch sv. jenom od Otce, a nikoli též od Syna vychází.* K tomuto obviňování připojili jsou přívěsek: „že *Method nepřestává služby Boží konati v surové řeči slovan-ské,*“ dávající tím patrně na srozuměnou, že jen proto cizé řeči v Bohoslužbě užívá, by tím snadněji své bludy před Němci ukryti mohl. Podpírajíce se o tuto žalobu tlačili na to, *aby Method s úřadu biskupského shozen byl.*

Svatopluk vypravil svého vyjednáva-tele, vindického kněze Jana z Benátek, do Říma, kterýžto papeži ústně sděliti měl: „Kterak Svatopluk ve víře jest na váhách, co by za pravdu držeti měl, a pochybnostem o víře tím více vystaven jest, jelikož sám arcibiskup jeho věsměs za *kacíře* jmní jest.“ Tyto zlomyslné kroky činěné se strany německé proti sv. Methodovi, udávají se na jaro r. 879.

Kterak přijal Jan VIII. tuto žalobu proti Methodově pravověrnosti?

Odpovídáme, že nejináče, leč *s polívením.* Domýšlel se asi takto: Method, který s bratrem Cyrilem rozkolnického Cařihradu byl se zcela odřekl, který před přijetím svěcení biskupského ústně a písemně ve všech věcech svou s Církví římskou srovnávající se víru byl osvědčil: — ten že by nyní dokonce bludům

vyučovati měl? — Všim právem naplniti musela žaloba tato Jana VIII., který slavného apoštola Slovanů před 10 lety v Římě osobně byl poznal, *podivením*. Že pak žaloba, tak patrně proti němu svědčící, v rukou jeho se nacházela: nemohl ji pominouti, nýbrž musel tuto věc jak náleží vyšetřiti a pak spravedlivý soud pronésti.

Proto vydal 14. června 879 Jan VIII. papežské *breve*, na *Methoda* arcibiskupa pannonského svědčící, mocí jehož veleno jemu, aby bez meškání na cestu do Říma se vydal, a tam ústně před papežem o víře své a učení svém počerl vydal.

Pod tímž datum zřídil sv. Otec též psaní ku králi *Svatoplukovi* moravskému, ve kterémžto pochybnostmi zmítanému poukazoval na nezvratné pravidlo víry, t. učení Církvě římské, jehožto se má dr-

žeti, byt by kdo buď, biskup nebo kněz, něco zcestného hlásal. U *Svatopluka* se také jen právě o to jednalo zvěděti, která strana u něho to právě učení římsko-katolické hlásá. Proto že však ze zadané žaloby se dozvěděl, že arcibiskup *Method* jinak učí, než před 10 lety ústně a písemně sv. stolici se byl přiznával: tudíž že, jakkoli se tomu podivil, a nad tím téměř ani k víře nepodobným se pozastavil, arcibiskupovi zároveň ukládá, aby beze všeliké omluvy a všeho odkládání hned k němu do Říma se dostavil, aby se z jeho úst dozvěděti mohl, jaká by byla víra jeho.

Kněz Jan *Benátský*, který žalobu na *Methoda* do Říma přinesl, doručil i papežské listy z Říma těm, na něž zněly, jimž patřily.

XI.

Methodovo ospravedlnění-se v Římě. — Papež ho v úřadě potvrzuje, a obřad slovanský povoluje.

 chotně uposlechl sv. Method papežskému předvolání; svědomí jeho bylo čisté; jako to milé slunéčko na obloze nebeské, neměť se čeho báti, ano pevně doufal v Boha, že i v Římě zahánbí nepřátely své. V průvodu Zemizizna, vazala a důvěrníka Svatoplukova, bez prodlení nastoupil cestu do Říma. I měť jest též zvláštních poselství a vzkázání sv. Otcí vyříditi se strany Svatoplukovy. Kníže moravský zajisté dal papeži vzkázati svou a celého lidu svého upřímnou oddanost ku stoličce sv. Petra, a to nejen ve věcech církevních, nýbrž i politických. Nebo aby

svou od Němců neodvislost zachoval, k tomu nebylo nic potřebnějšího, než přízeň a pomoc papežova, o nížto se tedy obezřelý panovník při této vhodné příležitosti ucházel. Jedině Methodovi, od něhož se neměl co báti, že to Němcům vyzraženo bude, jedině jemu mohl Svatopluk cos takého svěřiti.

Method byl v Římě jako biskup o blaho celé Církve velice zasloužilý přívětivě přijat, a když byl nejprv zbožností biskupovi slušnou hroby ss. apoštolů uctil, papeži svou úctu složil a v rozmluvě s ním soukromní předběžně, čeho by mu věděti bylo zapotřebí, sdělil: pokročeno již k vyřízení jeho záležitosti,

zdlouha a s velikou rozvážlivostí, jak to od jakživa v Římě chodívá. Že také strana německá v Římě v smyslu svém byla činná, toho netřeba zmiňovati. Jakkoliv želeťi musíme toho, že se nám podrobných a zevrubných zpráv nedostává o tom, jak v Římě tato pře byla jest líčena: nic méně, *co* bylo vyjednáno, o tom nám svědčí list papeže Jana VIII., ježž co výsledek vyšetřování pře Methodovy v červnu r. 880 k Svatoplukovi moravskému zřídil. (Codex. dipl. Boček ep. 247, str. 42).

I. Žaloba Němců, vinících Methoda z *bludného učení*, bylat čelním předmětem těchto vyšetřování. Podle zákonů církevních muselyt se všechny proti biskupovi zdvižené žaloby vyšetřovati a rozhodnouti *synodou*. K tomu cíli shromáždil Jan VIII., pod jehož právomocí Method co arcibiskup stál, biskupy kolem sebe, aby podle přísného práva proti Methodovi zakročil. Na základě žaloby vztahovalo se vyšetřování na věronáuku o *vycházení Ducha sv.* Tu již Method vyznal, že ovšem, jak ho žaloba viní, Credo bez slova Filioque i sám říká i od svého duchovenstva říkati nechává; pakli ale tak sobě počíná, že se dokonale srovnává v tom s Církví římskou, hlavou a matkou všech církví, kteráž tento přídavek, jelikož se mu schválení všeobecného církevního sboru nedostává, také do svého Creda posud nepřijala.

P. Jan VIII. držel se obyčeje římského, a vyjádření-se Methodovo za dostatečné měl: že on *Věřím v Boha* (Credo) čili *Vyznání víry zcela tak přijímá, jako je přijímají: římská Církev, 6 sněmů a ss. Otcové*. Tolik povídají slova papežova

zcela zřetelně. Zda-li však papež ještě dále pravověrnost Methodovu zkoušel, o tom není nic povědomo. Že pak Jan VIII. tak učinil, dá se ovšem domýšleti jak z *okolností časových*, tak i z ostatních *výpovědí* tohoto papeže: z okolností toho času, jelikož učení Photiovo, že Duch sv. jen od Otce a nikoli též od Syna vychází, ačkoli papež Photia právě tenkrát za patriarchu uznal, a on sám spojiv se na čas s římskou Církví toho bludu — jak se zdá — se byl odřekl, předce bylo ještě v čerstvé paměti u všech křesťanů; — z *jiných výroků* toho papeže, jelikož tento papež i jindy, jako k. p. v listech ke králi bulharskému od r. 878 „*před bludy a kacířstvím Řeků*“ co nejdůrazněji varuje. Také když papež píše: „*že Methoda ve všech věcech církevních shledal pravověrného*, ovšem z toho se domyslíti lze, že Method v této náuce nehlásal nic závadného, a že i o tom zcela zvláště a zejména tázán byl. Častěji se sice o tomto papeži píše, že ve věcech náboženských byl příliš povolným, a že byl velikým politikárem, který světské opatrnosti i náuku církevní obětovati neváhal. Takový úsudek k. p. si o něm dovolil *Gfrörer* (arci ještě co protestant), ať píše: „*Tak se stalo, že tentýž římský „velekněz, který s Photiem pro přidání „slov „i ze Syna“ nejuživější půtky pod- „niknul, tataž slova na Moravě za zcela „lhostejné považoval. Kde se nejednalo „o to, aby rozmnožili moc svou, tam „někteří papežové zacházeli s náukami „církevními téměř asi tak, jako my no- „vější s nimi činiti se opovažujeme.*“

A však tak dalece papež se nikdy nezapomněl; psaní, které se mu připisuje proti Filioque, není přesné; a zajisté zá-

dný papež po Mikuláši I. dogma západní církve jejím nepřátelům zraditi nemohl, aby se byl před nimi nebyl uvedl v lehkost a zahanbení; nebera ohled na vyšší zájmy a pohnůtky; již proto cos takového učiniti nemohl, an by tou měrou svým protivníkům nejlepší zbraň sám do rukou byl vložil.

Německý episcopát, jak jmenovitě dokazuje synoda 16. máje 878 ve Vormsu slavená, držel se pevně víry, že Duch sv. od Otce *i Syna* vychází; tat byla i víra stolice římské; německé duchovenstvo rovně tak pevně se drželo právě proto i přidavku do Creda vloženého (*Filioque*) a jeho slavného říkání. Římská Církev ale tenkrát přidavku toho do svého Creda ještě nebyla přijala.

Buď tedy byl Method *zvláště* zejména tázán, jak věří o této náuce církevní, a tenkrát Method dokázal se býti pravověrným, jak papež o něm svědčí; a nebo se jednalo jediné o tom, že říká a zpívá *Credo bez Filioque*: a v tom pádu Method, který se v tom obyčeje řecké a římské Církvě držel, nemohl nikterak pokárán býti. Že však papež tak důrazně jeho s Církví římskou ve víře srovnalost schvaluje, pochází odtud, že vyznání víry jako Církev římská *nején* odřikával — (nebo to činili i rozkolníci v Řecku) nýbrž že je i ve *smyslu římské Církvě* sobě a jiným vykládal, zvláště ohledem sporného článku o Duchu sv.

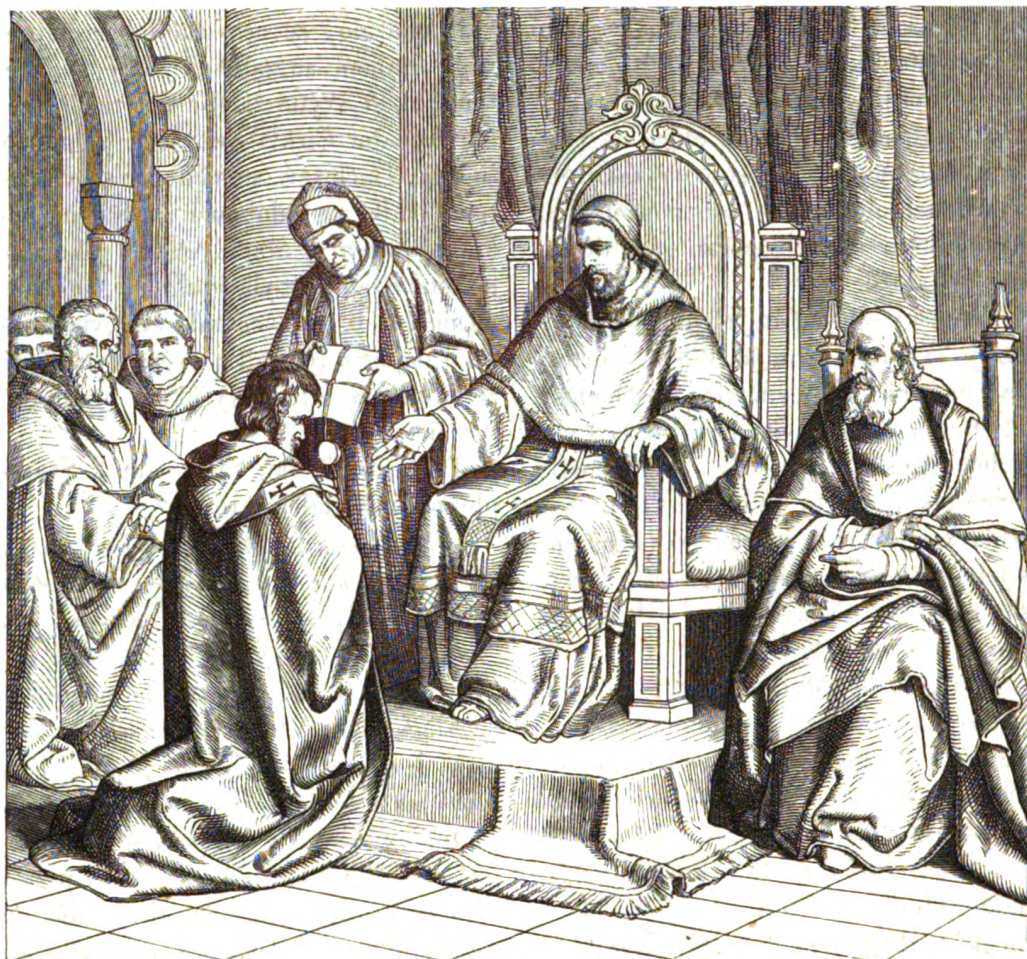
Jednalo-li se pouze o přidavek „*Filioque*“ tenkrát ovšem papež strany *sprostředkovati* zamýšlel.

II. Kdyby byl Method za kacíře uznán byl: byl by ho musel sv. Otec s úřadu sesaditi a z Církvě vyloučiti. Jelikož se

však ukázalo, že celá žaloba na nepravém důmění se zakládá: a že sv. Method jak se svými žalobníky, tak i s celou západní Církví ve všech dogmech, tudíž i o Duchu sv., se na dobro srovnává: tudíž padla se žalobou i zamýšlená pokuta sesazení s úřadu. A tak jako tato pokuta v žalobě byla *výslovně vytknuta* od nepřátel, zároveň tak výslovně musel i papež v rozsudku svém vyřknouti, že Methoda v jeho vysokém úřadě potvrzuje.

Tak i učinil Jan VIII., ant k Svato-plukovi píše dále takto:

„*Jelikož jsme jej shledali ve všech církevních náukách co pravověrného a církevním prospěchům přejícího: tudíž jsme jej zase nazpět poslali ku správě svěřené jemu církve Boží a velíme, aby jste ho jako svého vlastního pastýře s náležitou úctou a vážností a se srdcem radostným přijali. Také jsme mu potvrdili moci apoštolského úřadu našeho vyznamenání arcibiskupské důstojnosti, a nařizujeme, aby ono s Boží pomocí pro vždy mělo trvání, tak sice, že on dle obyčeje zákony církevními předepsaného má všecky záležitosti církevní obstarávati a jich jako před očima Páně spravovati. Neboť lid Páně jemu byl svěřen, a on bude počet klásti za duše jejich. Nařizujeme, aby kněží, jáhnové a duchovníci každého stupně, ať jsou Slované, nebo jakéhokolivěk národu, kteříž se v pomezích tvé země zdržují, našemu jmenovanému bratrovi, arcibiskupovi Vašemu, byli podřizeni a ve všech věcech jeho poslušni, tak aby bez něho dokonce ničeho před se bráti nesměli. Pakli-by však jsouce zpuřni a neposlušni podjali se toho, že by tropili pohoršení a rozkolnictví, a po jednom neb druhém napomenutí nechťeli se, nikterak polepšiti: nařizujeme, aby moci*

„našeho úřadu jako taci, již koukol sejí, z chrámů a krajin Vašich byli vypuzeni — dle předpisu a návodu oněch kapitol, jež jsme jemu sebou dali a k Vám zřídili.“

Psaní toto podává nám dosti zřejmý obraz nad míru choulostivého postavení sv. Methoda, poučuje nás, s jakými nástrahami a překážkami bylo jemu v úřadování zápasiti.

Snahy německé strany byly opět moudrým tímto rozsudkem zničeny; avšak strana tato nedala se odvrátiti od zámyslů svých, ale tím úsilněji se o to zasažovala, by, když v Římě ničeho poříditi

nemůže, někoho ze středu svého za biskupa do zemí Svatoplukových dostala. Že muž, jemuž úřad tento svěřen bude, musí býti rázný odpůrce Methodův, jakož i poněkud znalý poměrů krajin těch, bylo na bíledni. Co takový byl uznán kněz Wiching, který, jak se podobá, již delší čas v moravské Pannonii v úřadu svém účinkoval, a mezi duchovníky Methodovi vzdorujícími obzvláště vynikal. Svatopluk dal se k tomu pohnouti, že tuto proti Methodovi nastraženou lest podporoval, ano navrhl sám papeži Wichinga pro zamýšlené sídlo

biskupské v pannonské *Nitře*. Papež nemohl ničeho proti tomu namítati; by však poučen o konečném úmyslu této lstivé nástrahy, podřídil nového biskupa metropolitovi jeho těmito slovy:

„*Narizujeme, aby on svému arcibiskupovi ve všech věcech dle předpisu sv. zákonů církevních poslušným byl,*“ a aby budoucně nemohly za zády sv. arcibiskupa osoby jemu nemilé za suffragany jeho povýšeny býti, píše papež dále:

„*Také chceme tomu, abysi stejným spůsobem, (a však) s přivolením a schválením arcibiskupa samého, jiného schopného kněze, nebo jahna v příležitou dobu nám sem vypravil, jehož bychom mohli posvětit za biskupa pro jiný chrám, při kterémžto by dle tvého uznání slušné bylo sídlo biskupské; aby pak váš dotčený arcibiskup s těmato dvěma od nás vysvěcenými biskupama dle nařízení papežského mohl zase vysvěcovati nové biskupy pro jiná místa, ve kterých by biskupové se ctí usazení býti mohli.*“

Ještě však pro jinou okolnost svolil sv. Otec k tomu, aby bylo v *Nitře* sídlo biskupa, a aby toto sídlo právě *Wichingem* obsazeno bylo.

Karantánská dolina Panonie byla se stala asi po r. 874 sv. Methodovi zcela nepřístupnou. Neměla-li tedy připadnouti zase *Solnohradu*, jako ostatní *Korutansko*, s hlavním městem *Petavou*, nýbrž měla-li i dále jako náležící k diecési pannonské tvořiti část této provincie církevní, jejížtou hlavou byl sv. Method: tu již nezbývalo nic jiného, než založiti pro tuto část Panonska nové biskupské sídlo. Biskupství *Nitranské* obsahovalo tedy krom *moravskou Panonii* ještě pohraniční země *Arnulfovy*; a tudy samo se rozumí, že jedině muž, *Arnulfovi* po

chuti jsoucí, jakovým byl *Wiching*, pannonským biskupem státi se mohl.

Tak byl papež *Jan VIII.* moudrou obezřelostí vše možné učinil, aby mocí stolice apoštolské a dotčených nařízení aspoň poněkud nadešel obtížem, s jakovými, jak předvídal, bude zápasiti *Methodovi*, až se do diecése své vrátí.

III. Co se konečně týče *slovanské liturgie*: poštěstilo se *Methodovi*, papežé nakloniti k tomu, že ji schválil a v zemi *moravské* jí užití jemu povolil. V dotčeném listu schvaluje *Jan VIII.* písmeny slovanské, od sv. *Cyrilla* sestavené, a dovoluje, aby se této řeči smělo užívati i při *msi sv.* a při *hodinkách kněžských*, při čemž své povolení jak náleží odůvodňuje.

Odpůrcové namítali sice proti řeči slovanské, že je *barbarská* (nevzdělaná), *Method* však sv. *Otci* vysvětlil, že tato řeč dosti uhlazená jest a svou literaturou se již honositi může, čehož bezpochyby dokázal bohoslužebnými knihami, na jazyk slovanský přeloženými, jež k tomu cíli zajisté do *Říma* sebou vzal. Neb píše papež dále:—

„*Co se konečně týče písma slovanského, které bylo vymyšleno od zesnulého mudrce Konstantina: vším právem je schvalujeme, a povolujeme, by v něm zaznívaly chvalozpěvy k oslavení Hospodina, a poroučíme, aby v této řeči zvěstovány byly nauky a skutky Krista, Pána našeho. Neboť ne jen ve třech, nýbrž ve všech jazycích Boha chváliti, písmo sv. nás pobízí, ješto velí: Chvalte Hospodina všickni kmenové, chvalte ho všickni národové.*“ *A Duchem sv. naplnění apoštolové oznamovali ve všech jazycích veliké skutky Boží.*“

Protivníci však obzvláště brojili proti tomu, že *Method řeči slovanské užívá i při vlastní bohoslužbě (mši sv., udělování svátosti, při hodinkách)* tvrdíce, že jenom tři jazykové k tomu udůstojněni jsou.

Zde všim právem Method sv. Otcí poukazoval na *církev východní*, jejížto v rozličných nářečích složené bohoslužebné obřady Církev římská schvaluje; jakož i na to, že ačkoli nápis na kříži Kristově v 3 jazycích zněl, tato událost není pramenem zjevené víry; upozornil sv. Otce, že obřady sv. tímto způsobem již po 10 let na Moravě vykonává, a žeby Moravané na ně navykli snadno jako Bulhaři k Řekům se přidali, a od nich ztvrzení obřadů těch snadno dosáhli, kdyby se jim toho Římem odepřelo.

Sv. Otec uznáv tuto pravdu, psal dále takto:

„Neodporuje to nikoli zdravé víře a náuce, ani když v téže řeči slovanské zpívají se mše sv., ani když se v ní čítávají sv. Evangelium a části S. a N. Zákona dobře přeložené a vyložené, anebo v ní se odzpívují hodinky církevní; neboť Ten, jenž stvořil 3 řeči hlavní, t. židovskou, řeckou a latinskou, tentýž učinil i všechny ostatní ke cti, a chvále své.“

A následkem těchto rozsudků a úvah udělil Jan VIII. tu řídkou výsadu, ať nařídil:

„Aby ve všech zemích Svatoplukových slovanské řeči užívati se smělo při bohoslužbě; že však to nemá býti nikterak na ujmu všeobecné řeči na západě při službách Božích, vládnoucí, nýbrž raději, že tato tím způsobem má úcty docházeti, že se má při mši sv. Evangelium čítávati nejprv po latinsku, a potom po slovansku, jak se to již v některých kostelích děje.“

Konečně an Svatopluk sám se prohlásil, že on a úředníci mají raděj latinu: tu sv. Otec i na to ohled bera, píše:

„Pak-li se však tobě, nebo úředníkům Tvým líbí, raději v latinské řeči mši sv. slyšeti, tudíž nařizujeme, aby se pro tebe mše sv. v latině sloužila.“

Papež tímto povolením nechce řeči latinské nic zadati nýbrž chce její práva hájiti. Ovšem Method, aby ho k této řídké koncessi pohnul, výmluvně líčil výhody její pro lid a sv. stolicí, poukazoval na příklad církve řecké, která i jiné řeči do bohoslužby připouští, poukazoval na nebezpečí, roztržky a t. d. Jan VIII., který se tehdež snažil roztržku řeckou uznáním Photia odstraniti, Bulhary pod římský patriarchat nazpět uvésti, dalmatského knížete Branimíra a duchovenstvo Splitské úzce se sv. stolicí spojití, který z druhé strany jak od Saracenů, tak od nesvorných knížat v Itálii na mnoze jsa tísněn a od žárlivých Karolingův často v nesnáze byv vehnán národních zájmů co nejvíce možná šetřiti se snažil: uznal v těchto okolnostech za dobré, Methodovy návrhy přijmouti.

V této částce kázně církevní římská stolice od jakživa jak toho kde bylo zapotřebí, jak to vymáhala jednota a potřeba Církve, rozličné byla vydala nařízení a nálezy v dobách rozličných. Tak hleděl Jan X. r. 925 chorvatského vojvodu Tanislava k římské řeči nakloniti, a tudíž synodou mši sv. slovanskou zakázati dal; rovně tak za Alexandra II., jakož i za předchůdce jeho Mikuláše II. toho zákazu stávalo v Dalmácii; a Řehoř VII. rozhodl r. 1080 v dopisu k Vratislavovi českému proti liturgii slovanské; kdežto pozděj Innocenz IV. r. 1248 uznal

v Istrii a Dalmácii liturgii slovanskou, a však jen s písmem *glagolitickým* (o němž šla pověst, že od sv. Jarolíma pochází) a *podle ritu římského*, a Kliment VI. povolil, aby Karel IV., Otec vlasti, vystavěl v Praze na novém městě klášter (Emaus) benediktinům dalmatinským, kteří ko-

nali obrad slovanský dle ritu latinského. A tímto způsobem obezřelý, o náš národ a církev slovanskou velice zasloužilý papež Jan VIII. se domníval, že *církev moravská* proti všem nepřátelům dobře ohražena bude.

XII.

Nové tisé sv. Methoda. — Jeho poslední leta. —
Jeho smrt (885).

ak vyšel Method co vítěz ze zápasu, jakovéhož mu bylo podstoupiti s urputnými nepřáteli svými. Kdyby v nich bylo zbývalo jen jiskérky smýšlení křesťanského, bylby museli pomysliti: Řím mluvil, a bylby museli nechat v pokoji biskupa svatého. A však z takové přízně neměl se těšiti muž tak těžce zkoušený! Čeho biskupové v Solnohradě a Pasově nemohli posud dosici cestou *práva*, to se jim mělo povésti cestou *násilí*.

Důvěrné psaní papeže Jana VIII. od 23. března 881 Methodovi zřizené, které samojediné zprávu podává o posledních osudech apoštola Slovanův, pro věc svatou téměř mučeného, poskytuje nám možnost nahlednouti do oné hanebné osnovy lži, klamu a násilí, jakovou ně-

mecká strana obepnula moravského arcibiskupa, když se z Říma vrátil k stádcí svému.

Působnost Methodova na Moravě závisela na větším díle od vážnosti, jakověž u Svatopluka požíval. A protož papež Jan VIII. prohlédal k tomu, aby známým brevem od r. 880 sv. Methodovi u Svatopluka celou důvěru a vážnost získal a zabezpečil.

Jelikož toto psaní papežské všecky záměry a naděje protivníků jeho v nivec uvedlo: jednalo se jim nyní o to, dojem listu tohoto u Svatopluka buď docela zmařiti nebo alespoň zmenšiti. A proto bylo breve od r. 880, (kterézto v Římě, jak se nejvíce pravdě podobá, buď Žemizínovi nebo Wichingovi samému bylo odevzdáno, by je Svatoplukovi doručili), pohozeno, a na místo něho jiné psaní

podstrčeno ve smyslu a ve prospěch německo-latinské strany, jejímžto čelním jednatelem byl nyní zradný Wiching. Obsah tohoto podstrčeného breve papežského nemohl býti jiný leč, jak následuje :

„Method že v učení o Duchu svatém nebyl „shledán pravověrným; že však odvolal bludný „náhled svůj a přísahou se byl zavázal, vy- „učovati budoucně o Duchu sv. tak, jak svatí „katolická víra k věření předkládá; — obět „mše sv. sloužiti v jazyku slovanském, to že „papež dokonce zapovídá; a biskup Wiching, „muž v pravé víře utvrzený a církevně smý- „šlející, že má pod přísahou od papeže ulo- „ženo, aby se o provedení těchto papežských „nařízení staral, a na jednání Methodovo „dobrý pozor dával.“ —

Wattenbach, učený badatel německý, uveřejnil nedávno psaní, které se připisuje papeži Štěpánovi V. (třetímu to nástupci Jana VIII.), v němžto sv. Method vyličen za kacíře a Wiching témeř za svatého. Toto psaní, jak se nyní všickni čelní historikové i němečti v tom shodují, jest podvržené; a dle našeho zdání jest to ono psaní, které ouskočný Wiching u výše dotčené příležitosti místo pravého Svatoplukovi podstrčil, právě ono breve, kteréž zní na jméno Štěpána V. a které tolik pohoršení nadělalo, že měl býti z uvedených tam nestoudných lži sv. Method z počtu Svatých vymazán.

Následkem hanebného ouskoku tohoto stalo se, že nyní přikvačily na sv. arcibiskupa nejkřutější boje a protiventství, jež zvláště Wiching vzdorným a nepřátelským svým jednáním vznešenému metropolitovi svému tropil. A však sv. Method, ač od svého panovníka opuštěn, nestál předce v boji tomto samotěn: za ním stáli učnové jeho i lid moravský.

Když zúrivot protivníků nejvýše dostoupila, s neohroženou myslí předstoupil sv. Method před obličej vládce moravského a jal se upomínati jej na psaní papežovo, v němž jej papež králi odporučuje a z moudrosti své dojistá i učení i působení jeho u věci svaté schvaluje. Když však Svatopluk odvolávati se počal na obsah psaní podvrženého, kde pod dohledku a takměř poručenství Wichinga postaven jest, a když Wiching tvrditi počal, že jej papež přísahou zavázal, by svědomitě k tomu přihlížel, by se vůle jeho v psaní obsažená rádně plnila: nedivme se, pakli sv. Method pochybovati počal o poctivosti papeže samého; než v tísni své vyhledával opět v Římě útočiště.

Těmiže věrnými posly, kteřížto stížnost Methodovu papeži do Říma přinesli, došlo jest od p. Jana VIII. láskyplné psaní od 23. března 881 Methodovi. Sv. Otec vychvaluje v něm horlivost pastýřskou arcibiskupa moravského a jeho pravověrnost, a přeje, aby ho Bůh ku prospěchu své sv. Církve ode všech protiventství osvobodil. Projevuje mu svou vroucí soustrast nad těžkými nehodami, kteréž ho byly zastihly; vzkazuje mu výslovně, že knížeti Svatoplukovi jiné psaní neodeslal, leč to, kteréž jemu též bylo doručeno; také že biskupovi ani veřejně, ani tajně cos jiného neuložil, tím méně přísahou zavázal, nýbrž že o této věci ani slova s ním že nebyl promluvil. (Cod. dipl. Boček str. 44.)

Jan VIII. sice nenaznačuje toho biskupa jménem, a však nemůž býti pochybnost, že to jest Wiching, odpůrce sv. Methoda; druhý suffragan pannonský nemohl tehdaž ještě ustanoven býti. Když

byl konečně papež potěšil sv. Methoda v zármutku jeho, slibuje jemu, že, až by zase do Říma přišel, záležitost a při obou dle církevních zákonů chce vyšetřovati a onoho vinníka potrestati.

A však toto psaní jest poslední věrohodná listina, kteráž nám v této záležitosti světla podává; dále již nedostává se nám jistých zpráv o běhu osudů Methodových, ano ani to s jistotou udati nelze, zdali Method a Wiching cestu do Říma poznovu vážili. Již v prosinci r. 882 zemřel horlivý obránce našeho apoštola, papež Jan VIII.; od jeho nástupců nedošlo nás téměř žádných psaní více, alespoň žádných úplných regist.

Pannonská *Vita Methodii* vypravuje ještě o dvojí cestě Methodově, z nichž jednu prý podniknul do *Cařihradu*, druhou do *Uher*. Němečtí totiž biskupové, nepřestávající na tom, výroku samého papeže proti Methodovi podvodně se dovolávají, chtěli vážnost jeho i v rozsáhlejších kruzích podkopati, roztrušující lichou pověst o nepřizní císaře řeckého k němu. Než z vnuknutí Božího povolal prý pak císař řecký apoštola sv. k sobě, a jej on i patriarcha Cařihradský s velikou poctou přijali; tím měla vyjítí lež protivníků jeho na světlo a oni tak veřejně zahanbeni jsou. Celá tato událost zní jako báje. Co záleželo k. p., ať o jiném pomlčíme, německým duchovníkům na tom, Methoda na dvoře řeckém znevážiti nebo po Moravě pověst o nepřizní císařově roznášeti. — *Dümmeler* se domnívá, že se jest zde vploužil omyl, jehož nelze tak snadno vyslíditi a opravit. Rovněž tak to vypadá s druhou cestou do Uher.

Wiching řádil ve své diecési pannonské jako největší nepřítel slovanské li-

turgie; Method jeho vzdorovitost tím potrestal, že ho klatbou stihnul.

Poslední dny, kteréžto náš sv. apoštol při svém sídelním chrámu na Velehradě ztrávil, byly jsou, zdá se, pokojným večerem života jeho; Svatopluk zajisté nekladl sv. biskupovi již žádných překážek v cestu. Nebylť sice nikdy upřímně přízniv jemu: a však nemohl se ubrániti citu bázně a uctivosti, jakovým ho vážná osoba a pravé apoštolské činy jeho pronikaly. Tato ostýchavost zdržovala ho (jak bulharská legenda vypravuje), že *šíp z vezdy napjatého lučiště nevypustil a vytaseným mečem na Methodu nedorážel.*

Že u vykonávání apoštolského díla svého bez útržek poněkud nyní pokračovati mohl, byla nápomocna i okolnost ta, že od roku 882 všeliký vplyv císaře německého Arnulfa na Svatopluka přestal. Svatopluk upevňoval postavení říše své na vše strany, hvězda slávy jeho počala jasně zářiti. Návodem Arnulfovým, jak se podobá, vtrhli r. 882 Bulhaři do říše jeho, a ve dvou rozhodných bitvách r. 883 a 884 poraženi jsou Svatoplukem, ano i německé vojsko pod Arnulfem takovou porážku utrpělo, že na kvap spěchalo přes hranice. Hvězda Arnulfova zbledla.

Ač Svatopluk nadvlády německé nikdy neuznával, pro trvalý pokoj a blaho země své složil předc císaři Karlu Tlustému přísahu věrnosti. Stal se panovníkem mocným a pro nepřátely strašlivým. Odal se cele blahobytu země své, spravoval moudře a obezřele milou vlast svou. Ještě dlouho po smrti jeho, ba až po dnes udrželo se mezi Slovany přísloví: „*Svatopluka hledati*,“ což znamená: hledati

a práti sobě věc milou, žádoucí a však na vždy ztracenou.

V těchto dobách vítězoslávy Svato-plukovy hleděl sv. Method poměry církevní v říši moravské v žádoucí přivéstí pořádek, aby duch křesťanské lásky proniknul jak domácí tak i pospolitý život Slovanův a tak i duševní život jejich pojištěn byl.

Roku 884 čteme o zvláštním biskupském úkonu sv. arcibiskupa. V nynějším hlavním městě Moravy, v Brně, na tom místě, kde nynější krásný biskupský chrám sv. Petra a Pavla hrdě se vypíná, vysvětil sv. Method vlastní rukou maličkou svatyni ke cti těchto ss. knízáp apoštolských, a sice právě 29. Června 884 v den slavnosti jejich, což zajisté jest drahocennou památkou pro stoliční biskupský chrám Brněnský.

Sv. Method strávil ke 17 letům mezi Slovany na západě. Podrobiv se tolikéřým obětím a nesnázím, přetrpěv tolikého příkoří a četných útisků, sešel věkem, a churavost předpovídala blízký konec života jeho. Než láska k svým svěřencům nedala mu i nyní odpočinouti. Bystrý duch jeho předzvídal zajisté, jaké pohromy přijítí mohou po smrti jeho na církev moravskou. Aby pak, pokud to lze člověku, nadešel všelikým rozbujům, jež by po smrti jeho vypuknouti mohly, hleděl spolu se sv. Otcem svěřené mu od Boha církvi řadného nástupce ustanoviti.

Na vyzvání sv. Methoda sešla se synoda kněžská na Velehradě k volení nástupce. Vše se tu dělo po starobylém řádu církevním. Method jim vyjevil nastávající potřeby církve. S pohnutým srdcem, s patrnou žalostí vyslechli přítomní,

což jim předkládal věhlasný kmet a sv. otec jejich. Srdce chvělo se bolestí, ale rozum velel, opatřiti v čas církev moravskou dle rady Methodovy. Než kdo měl a mohl býti nástupcem apoštola našeho? — O to postaral se Bůh. Mezi věrnými učenníky Methodovými vynikal toho času nad jiné všecky vůbec na slovo vzatý kněz, jménem Horazd. Výtečný tento odchovanec sv. apoštolů našich byl rodem *Moravan*. Vzdělanost ducha, ušlechtilost srdce, život bez úhony a horlivost apoštolská učinily jej miláčkem velebného mistra. Že pak se dobře znal netoliko v přirozeném jazyku slovanském, alebrž i v latinském a řeckém, byl tudíž tím spůsobilejším ku spravování církve, v kteréž slovanský obřad dle latinského zkvítal, a vedle nových domácích starší němečtí a onde i někteří řečtí kněží se nacházeli. Mimo to pocházel ze vzácnějšího rodu na Moravě. Takou měrou ale mohl pak snáze než kdo jiný nadíti se zastání mezi svými, kdyby, jak lze bylo předvídati, opět buď Wiching, nebo kdokoli jiný úklady a nátisky jaké strojiti měl *obřadu slovanskému*. Nad to podobá se, že Horazd byl obrán za druhého suffragana a v Římě posvěcen. Když se tedy jednalo nyní o vyvolení nástupce na stolicí Velehradskou, ponechali kněží moravští to úplně vůli sv. Methoda, by sám dle moudrosti své nástupce ustanovil. I ukázal Svatý na Horazda: „Tentof jest“ — pravil — „syn vaší země, muž svobodný, učený a pravověrný. Ten budiž vůli Boží a z lásky vaší jakož i po přání mém nástupce můj!“

Netřeba dokládati, že se vše stalo po vůli a slově sv. Methoda, a Horazd ustanoven jest za budoucího arcibiskupa Ve-

lehradského, za vrchního správce církve moravské.

Sv. Method zařídil takto, což svatou duši jeho poutalo ještě na zemi, počal se starati a strojiti ku konečnému odchodu ze světa do nebeské vlasti. Nemoc, posel-

kyně smrti, se ukázala, když se byl přibližoval čas duši křesťanské nejdražší, čas svatého týhodne Velikonočního. Bylot to právě na květnou neděli l. P. 885, která tehďaz na 4. dubna připadala, když sv. arcibiskup, již churavý, naposledy se

ubíral do svého stoličného chrámu, žádaje tu ještě jednou obět nejsvětější konati a rozloučiti se s věrným stádcem svým. Co tu mluvil, co na srdce kladl, k čemu napomínal, k čemu při žalostném loučení zavazoval milované ovečky své, každý snadno může si pomyslit. A kdo by dovedl popsati bolest upřímného lidu moravského, když sv. arcibiskup naposledy uděloval požehnání?

Muž Boží předvídaje brzkou smrt, oznámil to svým věřícím. „Střeďte mne, děti!“ — vece k nim — „střeďte mne do třetího dne.“ Všecka církev, kněžstvo i lid, trvali na modlitbách dle výslovné žádosti sv. pastýře svého, který již ducha Pánu odevzdával. Stalo se, jak byl tušil a předpověděl. Třetího dne z rána, a sice 6. dubna r. 885 zesnul veliký tento sv. apoštol náš vzácnou smrtí spravedlivého, odebrav se po pracném životu k Hospodinu do stánků nebeských.

Sotva se roznesla z Velehradu po vůkolí, po kraji, po veškeré Moravě žalostná zpráva o smrti sv. otce Methoda, všechen národ želel a plakal těžké ztráty. Po celé Moravě, kdekoli se nacházeli věrní milovníci víry Kristovy, kdekoli poznali velikého sluhu Páně, pravého blahověsta a otce svého: bylo viděti smutek, bylo slyšeti nárek nad smrtí muže Božího. Kvileli a plakali jsou dobrého učitele a pastýře mužové i ženy, malí i velcí, bohatí i ubozí, svobodní i nesvobodní, zdraví a churavci, vdovy a sirotci, cizinci i tuzemci, slovem všickni želeli Svatého, kterýž byl po celý život

svůj všecko všechněm, aby jen všecky získal Kristu — jedině Spáse.

Na Velehradě ve stoličném chrámě Rodičky Boží Marie Panny pochovány jsou pozemské ostatky apoštola Páně. I shromáždili se pravověrní ke službám zádušním nad hrobem jeho. Úkaz, jaký jsme při smrti sv. Cyrilla znamenali v Římě, jak dalece možné bylo opětoval se i na Moravě. Neščíslní zástupové zbožného lidu moravského sešli se odevšad do Velehradu. Národ i kněží cítili zároveň, že mají pochovati otce, oplakávati ztrátu prvního dobrodince svého na zemi, a díky vzdávati Bohu, že apoštola svého pojal do slávy nebeské. A takto dělo se skutečně. Krásná jednota katolická objevila se však i tu ještě v krásné velebnosti své.

Jediný Wiching, kterýž neměl k muži Božímu srdce, seděl se svou družinou na Nitře, a nekalil bohumilé jednoty u hrobu Methodova na Velehradě. Tím srdečněji a vděčněji počínali sobě kněží slovanského, latinského a řeckého obřadu, jenž byli pod správou zemřelého sv. arcibiskupa. Tito všickni zároveň slavili nad hrobem sluhu Božího mše sv., jedni latinským, druzí řeckým, jiní slovanským jazykem prospěvující. Byla to jako poslední takořka záře, ve kteréž se bratrská láska tak utěšenějevila. Smrtí sv. apoštola láska ta sklesla do hrobu, a svornost, kterouž, pokud ho bylo na živě zachovati hleděl slovem i příkladem mezi syny jediné matky, neměla po smrti jeho dlouhého trvání.

XIII.

Osudy diecése sv. Methoda po jeho smrti.

S mrt sv. Methoda byla jest událostí pro církev moravskou v následcích důležitou a smutnou. Církev moravská v něm byla ztratila svého zakladatele a nejčelnější podporu svou; a jako Slované moravští nyní smutným okem pohlíželi do budoucnosti: tak naopak strana německá, jakoby jista vítězstvím pozvédala hrdě hlavu svou.

Tato strana vynaložila vše, by nástupci sv. Methoda svým příkrým vystupováním a četnými protivenstvími úřad jeho obtížila a ztrpčila, by pak urputnými boji umdlen úřad svěřený si znechutil a hodnosti té o své ujmě se vzdal. A bohužel! samy poměry časové napomáhaly k uskutečnění neblahého záměru strany této.

Svatopluk zajisté nikdy nebyval při-

znivcem liturgie slovanské; Arnulf od r. 885 zase se Svatoplukem jedna ruka, zajisté neopomenul, s Wichingem zasa- zovati se o liturgii latinskou. Duchoven- stvo slovanské, jakožto přísnější kázni oddané a již proto Svatoplukovi nemilé, líčeno mu bylo co strana, která vždy ru- šila a rušiti bude pokoj v zemi, a jižto se sprostiti, nyní se nejvhodnější příležitost vyskytla. A tím během žáci sv. Methoda od strany Wichingovy byli jsou osočo- váni a týráni, až konečně r. 886 mocí vo- jenskou přes Dunaj z moravských krajů vyklizeni a přepraveni, odkudž se obrátili do Bulhar, kdež ochotného přitulku na- lezli. Církev Bulharská cti památku sv. Cyrilla a Methoda a 5 nejčelnějších žá- kův jejich pod jménem ss. *Sedmipčet- níků*.

Wiching nyní řádil co neobmezený

pán v církvi moravské. A však metropolitou po sv. Methodovi býti přede nemohl; nebot ráz jeho, biskupa nedůstojný, zostudil ho i lidu moravskému i biskupům sousednímu. Protož nejásal dlouho nad vítězstvím svým. Již r. 892 vypukla poznovu vojna mezi Svatoplukem a Arnulfem; na Moravě nemohl se Wiching, co milec Arnulfův déle zdržovati; hledal útočiště u krále Arnulfa a tento udělal jej 893 svým kancléřem, a co takový přichází jméno jeho od Září toho roku na několika diplomech od Arnulfa vydaných; 899 byl povýšen na stolec biskupský v *Pasově*; ale již r. 899 píše se

o něm: „*A však ne dlouho potom byl (Wiching) od arcibiskupa Theotmara a ostatních suffraganů proti vůli králové dle církevního rozsudku s biskupství svého sesazen.* (Ann. Freh. a. 899.)

Tento málo potěšitelný stav církve moravsko-pannovské byl však jen předchůdcem a přede hrou úplného pádu jejího, kterýžto přiveden jest byl tím, že konečně vypuklo zjevné nepřátelství mezi Arnulfem a Svatoplukem. Již od r. 890 počala mezi oběma krvavá válka, jejíhož konce ani Svatopluk ani Arnulf nedočkal, a která konečně obojí říši otevřela krvolačným nájezdům Maďarů a

tím do záhuby uvedla. R. 892 povolal Arnulf Maďary proti Svatoplukovi. Tento jsa sevřen se čtyř stran, ustranil se do ohrazených míst, a ponechal roviny nepříteli, který je po čtyry neděle ukrutně zpusťošil. A však Svatopluk se nepodal. R. 893 obnovil Arnulf opět tažení polní, výsledek jeho však byl pro Arnulfa nepřiznivý. R. 894 trval boj na obou stranách nerozhodnutý. V tomto roku zemřel Svatopluk, nejmocnější panovník věku svého, strašný celému sousedstvu německému.

Umíraje rozdělil říši svou mezi tři syny své. Svazčkem tří prutů, jež každému z nich nejprv po jednom, pak dohromady k zlomení podával, vyučoval jich svornosti bratrské a živým podobenstvím jim do paměti vtisknouti chtěl, kterak nevyhnutelně jim této svornosti zapotřebí jest, *chtějí-li pro budoucnost zachovati otcovské dědictví — říši moravskou.* A však hvězda říše velko-moravské se Svatoplukem zapadla navždy! —

Tři hlavní příčiny přispěly jsou k tomu, že veliká říše moravská k úplné záhubě dozrála; a sice: *nesvornost synů Svatoplukových, odpadnutí vojvodů českých a lid maďarský,* který se od té doby jako klín do srdce říše slovanské vrazil; Arnulf, arciskůdce a původ tohoto zla, udržoval a podporoval vši mocí každou, by pád Moravy urychlil.

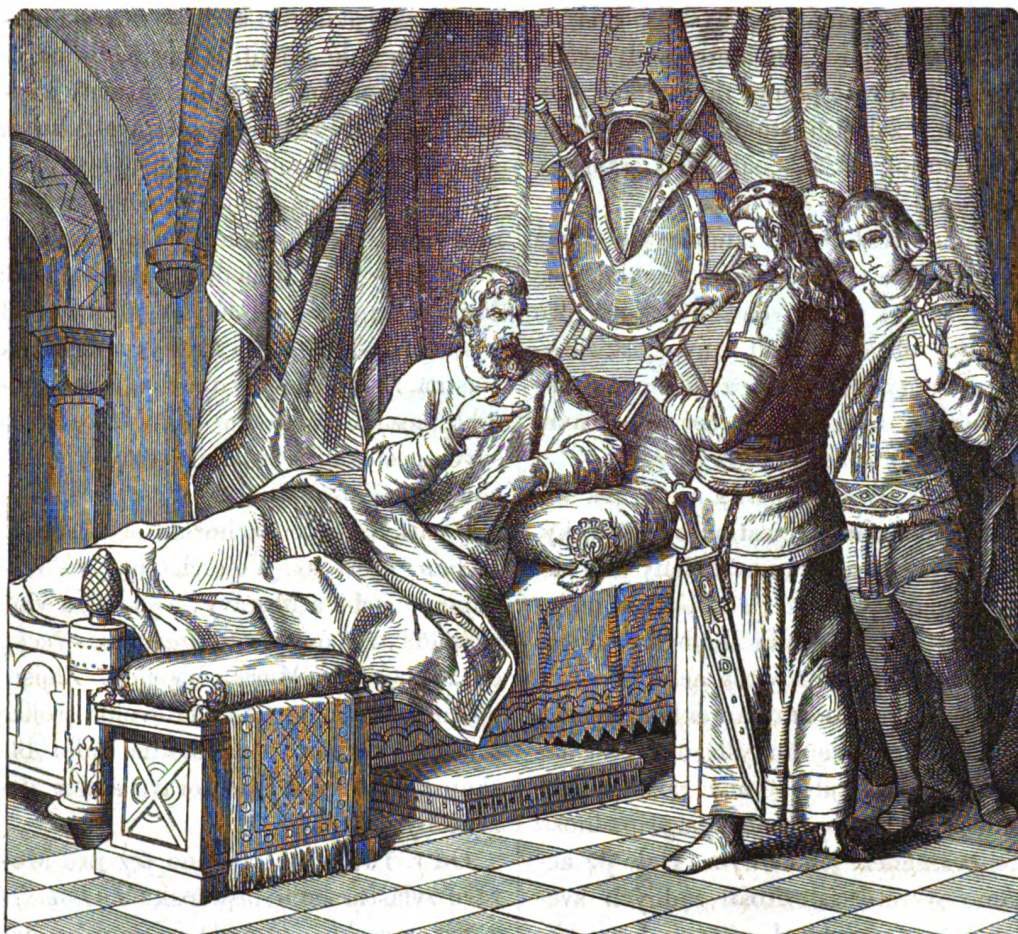
Od roku 894 činili Maďari loupežné nájezdy přes Dunaj do dolejší Pannonie; r. 900 již zde nestálo kostela více, který by byl úplnému zboření ušel. Mezi tím stal se Morava jevištěm nejprudšího sváru a vojny mezi bratry *knížecími.* V této válce žalostně podporoval Arnulf mladšího Svatopluka proti Mojmirovi a

Zoborovi. A však Mojmir zvítězil nad bratrem svým, a říše jeho, ačkoliv ztrátou Čechie a Pannonie zeslabená, předce ještě byla silnou dosti, aby odpor kladla říši německé.

Výborný Mojmir přihlížel k tomu, aby udržel, pokud možno, i *samostatnost církve moravské.* Od drahné doby nebylo již žádného biskupa v zemi, i kněží stávalo jen pořádku, když tedy utichl ryk válečný, obrátil se Mojmir k stolici apoštolské s prosbou, aby církev moravská řádnými pastýři opatřena byla, Jan IX. (898—900) odeslal hned r. 899 tři duchovníky Církve římské na Moravu totiž: arcibiskupa Jana, a dva biskupy Daniele a Benedikta. Těmto třem biskupům nařídil, na základě ustanovení od Adriána II. r. 868 říši velko-moravské udělené, aby zachovali *tam církevní provincii samostatnou, od německé říše neodvislou.* — Dostálit poselství svému tím způsobem, že hned čtvrtého biskupa vysvětili a Moravu na 4 okresy biskupské rozdělili.

A tento ku blahu lidu křesťanského na Moravě obnovený pořádek církevní nebyl biskupům německým vhod. Jemu na proti povstali biskupové solnohradské církevní provincie, zadavše prudkou žalobu u papeže Jana IX. r. 900, stěžující sobě nad tím, že právo pasovské dicése bylo tím ztenčeno, jelikož způsobem neslýchaným, byla rozdělena na pět biskupství.

„Přišlit od Vás“ — tak píšou papeži — tři biskupové . . . do země oněch Slovanů, kteřížto slovou Moravané; kterážto země se svými obyvateli byla jest podrobena našim králům a lidu našemu, jakož i nám jak ohledem náboženství křesťanského, tak i stranu placení po-

platku světského, jelikož od nás byli jsou nejprvé poučováni a z pohanův na křesťany obráćeni. A protož biskup Passovský, k jehož dićesi rodové oné země od začátku jejich pokřesťanění náležejí, měl veždy to právo, že, kdykoli chtěl anebo musel do oné země, aniž by se v tom bylo od koho koli bránilo, mohl vkročiti, a tam sněm církevní míti s kněžími svými i s těmi, jichž tam byl našel . . . Nyní pak se vychloubají tím, že jsou za množství peněz vymohli sobě toho, abyste dotčené biskupy k nim vypravili, a stolicí Passovské věci ustro-

jili, o nichž posud nebylo slyšeti od oné stolice apoštolské; neboť místo jednoho biskupství na pět jiných rozděleno jest.

Arcibiskup Hatto Mohučský podporoval jich psaním téměř obsahu podobného, kdežto zejména se vyjádruje, že Moravané Němcům podrobení nikdy nemávali arcibiskupa vlastního.

„Biskupové bavorští — tak stojí v psaní tom — stížnost vedli jsou u nás, kterak Moravané proti vládě lidu franského pobouření vychloubají se tím, jakoby byli od jejich (němců) společnosti zcela neodvislími, a honosí se tím, ja-

koby byli vyznamenáni bývali od dávna Vaším povolením, míti metropolitu svého vlastního, kdežto předce nikdy mezi nimi nestávalo zvláštní stolice metropolitní, nýbrž oni od jakživa náleželi k zemi a k dicési oněch“ — — —

Biskupové bavorští zmiňují se u své stížnosti sice o Wichingovi, dokládajíce však, že byl ustanoven za biskupa pro lid nově obrácený, od vojvody (Svatopluka) teprv podrobený a ani slovem nezmiňují se o *Methodovi*, což je patrným důkazem, že o něm věděti nechtěli.

Činí sv. Otce pozorna na to, jak velikým a ušlechtilým jest národ německý, naopak jak surový a nevzdělaný jest národ slovanský, jemuž proti onomu nadržovati se zdá. Zavírají dopis ten těmito slovy: „Slované, ať chtějí nebo nechtějí, šije své pod jarmo Frankův skloniti musí.“

Wattenbach se domýšlí, aby čest národu svého uhájil, že ony vášnivé listy německých biskupů v nejlepší případnosti jsou pramenem jen kalným. Dále již nemáme o této záležitosti žádných svědectví písemných. I zřízení Jana IX. nemělo dlouhého trvání.

Osud říše velko-moravské rozhodnut byl v bitvě u Břetislavy v Uhřích (908) Rekovně bojuje padl zde Mojmir moravský a s ním květ bohatýrstva moravského i lidu, a říše, která právě byla dospívala k vrcholi své slávy, sklesla na vždy ve propast zapomenutí; síji, kterou ss. apoštolové slovanští byli zúrodnili potokem krůpějí potu tváří svých, byla zdupána a zpošlapána kopyty koňů maďarských; v zemi blahým síměm křesťanství obohacené rozbila maďarská su-

rovost svůj stan. Co se ještě z drápů maďarských dalo uhájiti, to připadlo od té chvíle k Čechám. A tento skrovný zbyteček někdejší říše velko-moravské tuším v tomže asi objemu k Čechii byl připadl, v němžto podnes jej jako *markhrabství* za svou užší vlast uznáváme a milujeme.

V *církevním* ohledu připadlat nyní Morava nejprve pod *Řezno*, a od r. 973 k stolici biskupské do Prahy; a byla tak šťastna, že viděla sv. Vojtěcha, jako vrchního pastýře svého, po oširelých nivách svých cestovati a štipení slavných předchůdců obnovovati.

V církvi ruské zachovalo se písemné podání, které sv. Vojtěcha nazývá biskupem Čechů a Moravy, a jemu za vinu přikládá, že on první *slovansko-řecký* obřad z Čech a Moravy vypudil. Zajisté jedině pod tou výmínkou dovolila stolice sv., aby v Praze samostatné sídlo biskupské pro Čechy a Moravu smělo zřízeno býti. (973.)

Od r. 1073 bylo zřízeno též pro Moravu zvláštní sídlo biskupské v *Olomúci* a církev česká odměnila se nám za dar víry tím, že nám poslala za prvního biskupa českého benediktyna *Jana* z *Břevnova*. Památka ss. apoštolů slovanských zmizela téměř z lidu slovanského, ano onť, ba i sám Řím, (z příčin, o nichž se zmíníme v poslední kapitole díla tohoto) tytéž měl za kacíře.

Konečně za *Karla IV.* čest a sláva jejich v národě našem v *Čechách* a na *Morově* na vždy pojištěna jest.

Od r. 1777 má i Morava svého arcibiskupa v *Olomúci*, jehož suffraganem od té doby jest biskup v *Brně*.

XIV.

Činnost sv. apoštolů Slovanských v literatuře Slovanské.

v. bratří Solunští, apoštolové národa našeho, jsou nám i v tom ohledu pamětihodni, že oni byli též naši první učení spisovatelé v jazyku slovanském. Co a jak v oboru tomto blahonosně působili a sebe i národ náš proslavili: o tom chceme náhledy důmyslného v té věci mistra † Šafaříka uvést, kterýžto, ačkoli protestant dle vyznání náboženského, velikou úctu k těmto oboum Svatým choval, a mnoho nového nám o nich důkladným svým perem napsal.

Základ ke staroslovanské literatuře položil Cyrill v Cařihradě, jak se přijalo, okolo r. 855, než se vydal na cestu apoštolskou do Bulhar, sestaviv písma čili abecedu a přeloživ čtení sv. *Evan-gelia*. Dílo dokončeno v běhu 4 let na

Moravě přeložením hlavních tehdejších bohoslužebných čili liturgických knih, jakéž jsou:

- 2) *Žaltář*.
- 3) *Paremejník* (čtení ze star. Zak.)
- 4) *Časoslov* (breviář.)
- 5) *Služebník* (liturgiář.)
- 6) *Trebník* (rituale.)
- 7) *Oktoich* Damaskina (kniha zpěvů církevních.)

Těchto bohoslužebných knih větší částka byla bez pochyby ještě za živobytí Cyrilla mezi 855—869 přeložena z řečtiny, ostatek dovršen a doplněn již po jeho smrti mezi 868—885. V této práci měli nemalé účastenství krom sv. Methoda i nejčelnější žákové jejich, zejména Klement, Naum, Angelav, Sáva a Gorazd.

Co mimo tyto překlady Cyrill psal, a

v jakém jazyku, řeckém-li nebo slovan-
ském, těžko určitě říci, ačkoli, že psal,
pochybovati nelze. Ve starých rukopi-
sích nachází se legenda o nalezení těla
sv. Klementa Římského v Tavrii l. 861.
30. ledna od očitého svědka; nálezce byl,
jak vědomo, Cyrill; možná tedy, že i tuto
legendu, a sice původně řecky, sepsal
sám, ačkoliv Šafařík ji spíše za práci
Klementa biskupa Velikého drží. —

Týž Klement biskup v dotčeném koli-
kráte životopisu Cyrilla pravi, že sepsal
své *Hádání s Mahumedany a Židy* v
Kozarích, jež přeložil Method na slo-
venský jazyk, rozděliv je na osmery řeči.
Z této práce, která ještě v XII. století
co zvláštní kniha pod jmenem „Kyrill
slovenskyj“ mezi Slovany rozšířena byla,
zachovaly se v onom životu sv. Kyrilla od
Klementa a v jiných rukopisech značné
vyjimky, kteréž jsme v I. a II. kapitole
díla tohoto z části uvedli: celý spis posud
na světlo nevyšel. Obširné *vyznání víry*,
modlitba a jiné některé kusy Cyrillovi
připisované, jsou plody učenníka jeho
Konstantina II., biskupa Bolharského.

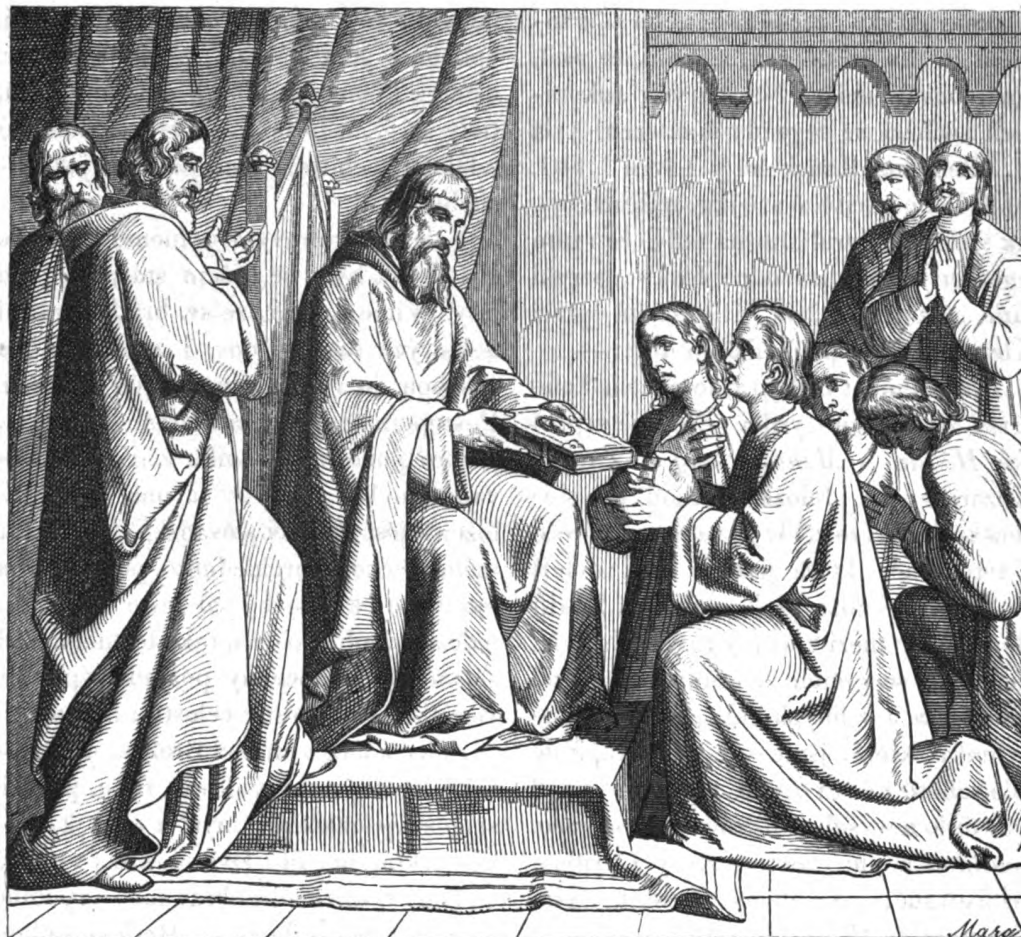
2. O Methodovi svědčí, jak jsme při-
pomenuli, legenda biskupem Klementem
psaná, že *osmery polemické řeči bratra
svého na slovenský jazyk přeložil*; jiná
pak pannonská legenda, jakž se domý-
šleti jest, od Gorazda poslá, vypravuje,
že již po smrti bratra svého *všecky ka-
nonické knihy Písem sv.*, tedy s vylou-
čením apokryfických, a nad to i Nomo-
kanon, (knihu církevních zákonů) a Otecké
knihy (bez pochyby t. ř. Patericon, krátké
zprávy o životu a obcování nejproslu-
lejších poustevníků) *na slovenský jazyk
přetlumočil*. Všemi knihami kanoni-
ckými miní se tu, co posud ještě přeloženo

nebylo, totiž mimo čtení z evangelií,
epištol a star. Zákona, a mimo Žaltář,
ostatek Písma svatého, kromě apokryfů,
tedy asi $\frac{2}{3}$ celé bibli. — O této důležité
události zachovala nám pověst, jak ná-
sleduje.

Náležitě přípravy k úplnému překladu
Písem sv. byly se ovšem staly již před
lety. Vím zajisté, že sv. bratří překlad
některých částek nov. i star. Zákona
s sebou do vlasti moravských přinesli.
Postupem času již za vlastní potřebou,
jíž pro poučení učenníků z národa slo-
vanského bez pochyby ta ona část pře-
ložena jest do řeči slovanské. Nyní však
mělo všecko to přehlednuto, pokud třeba
opraveno, a kde by co ještě scházelo,
náležitě doplněno býti, tak aby měl národ
slovanský drahocenný poklad výpovědi
Božích u své přesné celosti a úplnosti.

Záhy z jara v měsíci Března, dí staro-
věký životopisec neudávaje roku, přiložil
sv. biskup veškerou mysl a péči k veli-
kému, svatému dílu. Dva učenníky v písmě
nad jiné vycvičenější obrav sobě na pomoc
za písaře, neustál pak sv. Method, pokud
nebylo celé Písmo sv. až na knihy Mak-
kabejské do staroslovanské mluvy správně
a věrně přeloženo.

Dotčená legenda starobylá připomíná
i den, v který se dokončila tato svatá,
neocenitelná práce. Bylo to 7. dne mě-
síce Listopadu. Radost nevýslovná byla
v lidu moravském toho, a duchovní
Otec jeho, apoštolský Method, sám ob-
zvláště se radoval, se vším duchovenstvem
svým díky vzdávaje Bohu, že jej zachoval
při životě a pomohl mu, ku konci při-
vésti důležitou tu práci. I ustanovil na
poděkování Bohu — důstojnou slavnost.
Na den sv. Dimitria, jehož památka se dne

7. listopadu světla, vzdávala mladá církev slovanská ústy vrchního pastýře svého vřelé díky „a důstojnou chválu i slávu Bohu.“

Sv. Method odevzdal tu odchovancům svým veřejně Písmo sv. ve slovanském jazyku, a tou knihou, pokladem nad jiné dražším, dovršuje míru velké lásky, péče a zásluh svých apoštolských. Slovanský národ dovede sobě vážiti takové vzácnosti, jakové se mu dostalo z rukou jeho svatých apoštolů. Základ ku slovanské literatuře položen důstojně, ba posvěcen překladem Písem svatých. Zajisté bylo

to dobrodiní dosahu nesmírného, že Cyrill abcedu slovanskou sestavil: a však dobrodiní to dosáhlo významu nejvyššího tím, že sv. bratři právě co první knihu slovanskou sestavili jsou a obstarali překlad Písem sv., a sice, jak se učení lidé v tom shodují, překlad ten učiněn z řeckého textu, který slove *alexandrinským* v Starém, a *cařihradským*, v *Zákoně novém*.

Letošního roku již tomu tisíc let, co se tyto věci daly na Velehradě. Mnohé věci od té doby nabyly již tvárnosti docela jiné. Slavný Velehrad jest stro-

stkotán, a na rumech církve a na zříceninách chrámů Methodem založených a posvěcených povstaly nové. Nic však méně překlad Písem sv., učiněný sv. Otcem naším, po dnešní den chová se v úctě a vážnosti. Každý Slovan ctí drahocennou památku tuto a uznává, že dotčeným překladem *posvěcenat* jest řeč naše slovanská. Překladem tímto způsobeno, že se již od tisíce roků slovo pravdy a spásy ozívá v tomto jazyku našem, že se rozléhalo v posvátných zděch slavného Velehradu a bohdá na dále rozléhati bude. Tak důstojným způsobem položen základní kámen k vývinu literatury slovanské.

A proto zcela pravdivě píše básník český:

„Víc než mečů na tisíce
Tichá způsobila cyrillice.“

Mečem se víra v Slovanech zabila; cyrillici zas u nich obživla; a přilnutím k této víře náš národ se zachoval. Místo všelikých důvodů možná tu odvolati se na to, což hlásá důmyslný *Gfrörer* o evropské historii vůbec, a my bychom doložili o dějinách severních národů slovanských zvlášť. Nápadně bije to v oči při národech kmene *gotického*. Národové tito oddaní bludům arianským založili několikero říší v Evropě, ano i v severní Africe. Itálie, Španělsko, Portugalsko, patřily jim. A ze všech mohutných národů těchto nezachoval se ani jediný; i Ostgothové a Vandali zmizeli zcela, Svevi a Visigothové přelili se v jiný národ. A co bylo příčinou zjevu toho v historii nápadného?

Důmyslný *Gfrörer*, ač, co toto psal, byl ještě protestantem, dokládá, že vyhynuli všickni ti národové nikoli mocí a násilím

poroby, ale nechutí, odporem k víře katolické.

Co se dotýče národů *slovanských*, který z nich, ač všechny více méně svírala politika tu Byzantinců, tam Vlachů, tu Němců, který z nich zahynul, pokud se oddal víře Kristově?

Nevyhynulit ovšem leč Slované v severních krajinách mezi Labem a mořem Baltickým, a právě tito národové příčinou odporu svého proti víře křesťanské potření jsou. A však kdo pak tyto ubohé zaslepence učil nenáviděti evangelia? — Němečtí Ottonové a Jindřichové škodili, jak mohli; pod záminkou, že chtějí Slované pokřestaniti, hleděli jich buď podrobiti neb vyhladiti. Kdyby tehdaž *Čechové a Moravané* byli bývali ještě pohané, meč a oheň o jejich záhubu konečnou tak byly by hrály, jako se dalo mezi Labem a Odrou, a v krajinách jiných.

Ale Bůh určil jinak. My Moravané a Čechové byli jsme již tenkrát přijati do velikého spolku vzdělaných národů evropských, měli jsme již své Písmo sv. přeložené do mateřské řeči, a toto chránilo nás od nepřátelské zuřivosti a od konečného zahlazení. Proto sláva a věčný dík Vám, sv. bratři Cyrille a Methode! Dokud bude jediného Slovana na zeměkouli, nevyhyne památka Vaše; dokud bude církev křesťanská, onať nepřestane hlásati chválu Vaši! —

Máme zajisté velmi dostatečné příčiny, bychom důstojně a co nejslavněji světili letos 1000letou památku zavedení křesťanské víry do vlastí našich; nebo zavedením tímto byly předně *vyvráceny kořeny pohanstva*, a za druhé *zachráněna naše národnost*, naše jsoucnost mezi národy evropskými.

Přijavše křesťanskou víru a písmo sv. z rukou sv. bratří Soluňských zabezpečili se otcové naši alespoň poněkud proti zuřivému šíření víry té se strany cizích bojovníků; neboť co křesťané mohli se odvolávati k ochraně římského papeže, který tehdáž byl nejvyšším rozsudím západního křesťanstva. Císařové němečtí, pokud jim to možné bylo pro poměry domácí, nepřestávali pracovati o tom, aby zcela zničili neodvislost zemí českomoravských; a však v bojích těchto ne-

mohli již více v popředí postavití *náboženství*, nemohli tak nelidsky zuřiti proti lidu křesťanskému, jako se dalo proti Slovanům pohanským, na něž se žádných ohledů nebralo, nýbrž opírajíce se víře křesťanské, ztratili svou svobodu, své obyčeje a mravy, a v krátce zanikli v dějinách světových.

Tyto myšlenky čerpány jsou z církevní historie *německého historika Gfrörrera, který o Slovanech vždy nestranně mluvil a psal.*

XV.

Úcta sv. apoštolů našich; památky této úcty starodávné i nové ve vlastech našich i jinde.

s. Apoštolové Slovanští došli veliké pocty a uznání mezi národy Slovan-skými. Nelze arci tajiti, že za živa mnohých trp-kostí jim snášeti bylo, ba ani po smrti vášeň pro-tivníků neochladla. V ji-hoslovanských krajinách drženi dlouho byli tito Svati za *kacíře*, což se stalo *znevědomosti*. Nevědouce, co se bylo v IX. století dělo na Moravě a v Římě, vydali biskupové na sněmích krajinských (k. p. ve Splitě a t. d.) klatbu proti sv. apoštolům našim. Sami neznajícé slo-vanského písma, domnívali se, jakoby Cyrill a Method původcové byli roztržek a bludův na východě mezi Bulhary, jež byli Řekové úklady svými odtrhli od je-dnoty Církvě římské. Že k tomuto zne-

ctění sv. apoštolů našich mnoho přispělo v Římě samém ono podvržené psaní, které Wiching Svatoplukovi jakoby od Štěpána V. pocházející podstrčil, a ve kterém se Method co bludař líčí, samo sebou se rozumí. — Co se však našich krajin týče, dlouho jsme jen velmi málo věděli o velikých zásluhách těchto na-šich Svatých.

A však podobně se dělo druhdy též i jiným Svatým za živa i po smrti. Neuznání také podobá se jenom lehkým mráč-kům, které mohou slunce nevinnosti jen na chvíli zastíniti, aby se později tím jas-něji a slavněji objevilo před očima lid-skýma. Nejinak to bylo při sv. Cyrillu a Methodovi. Poznali jsme na hoře, jaké uzalosti, pocty a lásky došli jsou sv. bratři apoštolští již za živa u samých pa-pežů onoho věku. A jako jich ctíli za

živa, tak jich uctili i po smrti. Sv. Cyrill pochovan jest v samém Římě v chrámě sv. Klementa, se slávou, jakovou jenom papež sám pochován býval. A tento I. Hrob sv. Cyrilla je první památka, která se nám zachovala až po dnes. Ačkoliv s jistotou víme, že v chrámě sv. Klementa *) hrob apoštola našeho se nachází: nicméně nepoštětilo se bedlivému pátrání najíti hrob ten a vzácné ostatky, jež v sobě pro nás skrývá. Krajané naši Moravští, ač v dřevnějších dobách nevěděli ještě mnoho o pozeňnaném působení těchto slavných mužů: nicméně nebyli jsou lhostejní ku hrobu sv. Cyrilla; v rozličných dobách domáhali se toho snažně, aby jim z Říma do Moravy vydány byli alespoň částky ostatků sv. apoštolů moravských, o nichž dříve omylně se domníváno, že oba jsou pochováni v chrámě sv. Klementa. A však nebylo možná, z Říma dostati ostatků těchto drahocenných. Ponejprv žádal, pokud vědomo, kardinál Dietrichstein o reliquie sv. apoštolů slovanských, a dostal z Říma za odpověď, že se obávají tyto drahocenné ostatky poslati do země, kacířstvím znepokojenén, aby snad tam od kacířů nebyly znectěny. Až by se bouře náboženské utišily, pak že z Říma žádoucí klenot vydán bude. A však nestalo se. — Proto žádal později Max Ulrich hrabě z Kounic-Rittbergů, hejtman země moravské r. 1724 co císařský poslanec k volbě Benedikta XIII. zplnomocněný, papeže samého o reliquie sv. apoštolů, a však ku svému podivení slyšel, že již se

neví, kde pochovány jsou byly. Ješto se vyskoumalo, že nynější chrám sv. Klementa vzdělán jest na starší svatyni, tudíž sám nynější sv. otec Pius IX. dal pod nynější podlahou hledati; nejučenější archaeolog římský Rosi k tomu vyhlídnout, by neunaveně pátral po drahocenných ostatcích, jichž si přejou zbožná srdce Slovanův katolických, a možnoli, je objevil. Posud však marně hledáno; ač proto hrob sv. Cyrilla posud nemáme za ztracený.

II. Na Moravě, v Čechách i na Slovensku z nejdávnějších časů máme viditelné památky, důkazy to vděčnosti veškerého národa k těmto sv. dobrodincům. Na Moravě 9. Březen jest zasvěcený Svátek sv. Cyrilla a Methoda, apoštolů moravských. Církevním řádem ztvrzena a ustálena jest na Moravě pocta sv. apoštolů našich ve XIV. století za biskupa Jana VII. olomúckého. On vydal zvláštní nález pro celou diecesi moravskou r. 1349, jenž zní takto:

„Milé Boží Svaté, kteřížto přijavše již ze štědré ruky Páně odměny zasloužené, u věčné slávě postaveni jsou na pravici Boží, záslužno jistě jest, míti v svaté úctě a všelikou poctu činiti jim, aby, čím více Bůh dobrotivý ucho své nachyluje milostivě ku prosbám jejich, tím více oni, jsouce prostředníky mezi Bohem a lidmi ráčili za nás orodovati. Mezi těmi Svatými jsou pak vysoce blahoslavení a oslavení vyznávači a biskupové sv. Cyrill a Method, otcové, apoštolové a patronové naši obzvláštní, kteří přešťastnou půdu

*) Chrám ten od dob sv. Řehoře až do 1431 náležel Benedyktynům. Papež Urban VIII. odevzdal jej v XVII. století irským Dominikánům. Nehodami věků minulých přišel bohužel! k zapomenutí drahocenný hrob apoštola našeho, jedině dva obrazy těchto svatých na stěně hned u vchodu do chrámu připomínají po dnes, jak vzácný a drahý poklad pro Slovaný chová chrám tento. Pro rok jubilejní chystají umělcové čeští do toho chrámu gothický oltář Svatých našich, jehož nákres jsme v Praze viděli.

Církev diecése naši oblažili, proměňvše ji na vinici Páně, kdežto vstúpili kmeny, z nichž se široko daleko po vlasti rozprostranilo révi mnohonásobných cností a vědomostí, na nichž se nyní daří hojně ovoce, pučí kvítka nevadnoucí. Símě jimi rozseté nehyne, a věřící klidíce bohatě žně shromáždují zrna milosti Boží. Přejíce pak, aby nejen tito přesvatí mužové, *nýbrž i místa posvěcená a páchnoucí vůní vzácné přítomnosti jejich*, zbožnou myslí se ctíla od věřících Kristových, aby ještě ctíme Bohu nejmilejší přátely, tito nás na vzájem milé činili Bohu, ani je vzýváme o přímluvu: žádáme, aby všickni a jednotliví bratři a svěřenci naši skrze tyto slavné rozsévače a štěpovatele víry sv. v domě Božím pospolu s nimi vstípení zároveň s námi přijali s myslí radostnou, s jakovouž mi nařizujeme, aby v celé diecési naší od duchovenstva a lidu slavnost jejich a den 9. Března spolu s námi slavně jak náleží důstojným konáním svatých tajemství Božích radostně se světival. — (Cod. dipl. Mor. VII. str. 691.)

Padá tedy tento nález právě do oněch dob, ve kterých nábožný, vědecký duch *Karla IV.* počal probouzeti v Čechách a na Moravě drahocenné památky *národnosti slovanské*. Vímeť zajisté, že Karel IV. prvé ještě než korunován jest na království české, chtěje se zavděčiti Čechům, zjednal u Papeže Klementa VI. výsadu, že v Praze založen býti směl klášter, v němž se konaly služby Boží obřadem *Cyryllo-methodějským*, jež již dříve oslavil i opat Sazavský sv. Prokop. V základní listině (r. 1347) kláštera toho, neopomenul zbožný panovník *zminiti se výslovně o dotčených apoštolech národa našeho*.

III. Dále máme na Moravě *dvě* kaple sv. *Klementske*, jedna jest u *Osvětíman*, druhá u *Lipůvky*.

a) u *Osvětíman*, dědiny pod horou znamenitou Buchlovem na Moravě nedaleko Velehradu, nacházela se za starodávných časů v houštině lesní prastará kaple, zasvěcená ke cti sv. Klementa, papeže, kterou, jak podání dí, založili sami apoštolové moravští, aby v ní uschovali tělo sv. mučeníka před krutými Maďary, jež do Moravy vtrhli a zde loupežili. V pozdějších dobách bylo tu sídlo řeholníků poustevnických sv. Augustina z kláštera brněnského; nyní svědčí jen několik nepatrných zřícenin, že na tom místě památná kaple stávala. Kéžbychom byli mohli zvěstovati, že do letošního roku jubilejního již zase obnovena jest.

b) *Lipůvka*, místo pod památným místem poutnickým Vranovem k jihu položené, nazvané od *líp*, stromu Slovanům oblíbeného. Nedaleko toho místa stával na chlumu lesnatém k jihozápadu chrám sv. Klementa, což důkazem, že zde na tom místě sv. apoštolové naši své oblíbené místo měli, zde tuto kapli vystavěli a ostatkem sv. Klementa obdarili. Za času císaře Josefa II. byla kaple ta, tehdejší farní chrám zbořena, a farní chrám nynější vystaven. Nyní ovšem jen hromada kamení a stopy základních zdí značí místo, na kterém se kdysi zvedala Svatyně památná, ve které kdysi radní města Brna do zvláštní krypty dávali se pochovávat. Duch, *Slovanům* nepřiznivý, do letošního roku ji obnoviti váhal.

c) v Čechách je svatyně sv. *Klementa*, kterouž — dle podání — byl sv. Method před jinými zasvětil na Levém Hradci u Prahy. Tato kaple již za tou příčinou

také byla vážena, že první biskupové čeští, ku př. sv. Vojtěch byli tam voleni. — Jiná kaple sv. Klementa byla na *Vyšehradě*.

IV. Dále máme na Moravě co památky kazatelské výmluvnosti našich sv. apoštolů *tři zvláště památné kazatelny a) v Třešti, b) v Starém Petříně a c) v Telči.*

Zasloužilý † archivář *Boček* pronesl se o těchto kazatelkách v ten smysl. Mluvě o archivě městyse Třeště píše: „Listiny archivu toho nejsou znamenité. Za to však zasluhuje zvláštního povšimnutí pověst, která se zde přechovává o kazatelně sv. Cyrilla v prastaré kapli zdejšího farního chrámu Páně. Jen na třech místech Znojemského a Jihlavského kraje, pokud mi známo, zachovaly se stejné podání o [sv. apoštolech země naší. Ačkoli se prof. Volný ve své moravské topografii domnívá (VI. str. 546), že tato kazatelna sloužila snad sv. Janu Kapistranovi: vyznati musíme, že skulptura její a stavba kaple samé poukazují na století mnohem dřívější, a že i pověsti o kazatelkách Kapistranských v celé zemi shodují se s dějepisem (jakož i v tomto kraji ve Znojmě a v Jemnici). Takováto podání o kazatelkách a studánkách křesťanů našich zemských apoštolů Cyrilla a Methoda,“ píše *Boček*, „zasluhují však nyní — kde přepjati sudilkové tyto apoštolky samy by rádi zemi naší upřeli — vedle dat z listin a dějepisů vzatých, vedle legend a jiných pověstí o nich zvláštního povšimnutí a pozornosti.“ —

O kazatelně v *Telči* píše Volný: „Na menším hřbitově stojí též kaple sv. Rocha, kterou jistý měšťan Telčský vystavěti dal r. 1652, když zde a v okolí zuřící mor přestal, a při té kapli prastará

kazatelna, o nížto pověst koluje, že byla jest vystavena pro památku na onom místě, kde svatý Method druhdy zvěstoval víru křesťanskou (Topogr. VI. str. 580).

O kazatelně ve *Třešti* píše tentýž spisovatel: „Starožitný farní chrám Páně jest zasvěcený památce sv. Martina, a zdržuje v sobě 3 oltáře, kromě 4ho v kapli přiléhající, ve kteréž pozorovati jest kazatelnu kamennou, o nížto koluje pověst, že již sv. Cyrillovi při hlasání Slova Božího v této krajině za kazatelnou sloužila (Topogr. VI. Str. 546).

O chrámu Páně ve *starém Petříně* (Altpetrein) ve kraji Znojemsém, sv. Křtiteli Janovi zasvěceném, kterýž v tamější obecní knize slově „Zlölferinn“ (dvanáctník), opětuje správa visitační z roku 1657, jak následuje: „chrám zdejší prastarý jmenuje se obyčejně Zlölferinn, jakobys řekl: jeden z těch 12 kostelů po vyvrácení pohanstva prve vystavených“ Při tak vysokém stáří, jakové se tuto naznačuje, není divu, že i kazatelna toho chrámu těší se z vyznamenání a klade se do počtu oněch kazatelen vyvolených, s kterých ss. apoštolé moravští našim pohanským praotcům hlásali slova života věčného.

V. Další pomníky po našich ss. apoštolech chováme v zemi naší moravské tři obzvláštní *křesťanů studánky* jmenem jejich ozdobené; ony slovou: 1) *Cyrillka* v Podivíně; 2) *Methodka* v Dědicích a 3) *Apoštolka* v Přibicích.

1.) Nedaleko farního chrámu Páně v *Podivíně* (městečku v jižní Moravě u Břeclavy) proti východu je podzemní kaple cyrillská, se *studánkou vody výborné*, ve které ss. Cyrill a Method služby

Boží konali a svátost sv. křestu udělovali. Z dobročinných příspěvků byla tato kaple r. 1845 znovu vystavěna, zklenuta, oltářním stolem a venku barvitou kupolí opatřena; a však až do konce r. 1845 nemohla kaple pro vlhkost zřízena býti. Jestli okrouhlá, as 4° široká a 3° vysoká, a sestupuje se do ní po 10 kamenných schodech. Až do r. 1858 byla však té vlhkosti zbavena a oltář v ní zbudován, načež 9. Března t. r. u velkém účastenství lidu domácího a přespolečného slavně vysvěcena byla.

2. Blízko u městyse *Dědic* (u Vyškova) jest studánka v polích, nazvaná „*Metlodka*“ (či *Strachotinka*). Pověst vypravuje, že jednoho dne sv. Method na cestě a poštolské tuto se ubíraje v parnu poledním tak byl unaven prací apoštolskou, že vedrem překonán na zemi sklesnul, načež pramenem této vody se občerstvil a zotavil. Od té doby prýští prý se tento posvátný pramínek, jež lid okolní *Metlodka* nazývá a u veliké úctě chová.

3. V dědině *Přibicích* mezi Židlichovicemi a Pohořelicemi jmenuje se studánka za farou tekoucí s otevřeným pramenem od prastarých dob „*Apoštolka*“, kterážto okolnost nás upomíná na to, že ss. apoštolové Cyrill a Method i v této krajině se zdržovali, a tuto studánku za křestitelnicí praotců našich jsou vyvolili.

Tato pocta bohužel, již si sv. apoštolové v také míře zasloužili, menšila se v posledním věku nápadně. A co toho příčinou? Nechceme tvrditi dojistu, že by vina toho ležela v neúplné známosti posvátného života jejich; možná, že pachtění po vědě cizé a mizení sebevědomí slovanského větší vinu nese. A však zcela nemohla vymizeti z lidu našeho památka

těchto Svatých, neboť každoročně se vracel *svátek* ss. Cyrilla a Methoda, ač jen povrchně za posledních dob odbývaný; a u prostřed vlasti samé stál nezapomenutelný jeden pomník, ve kterém vroucněj, než kde jinde, hárala úcta ss. dobrodinců našich, totiž *Velehrad*. Z hádek dvouletých vedených ve vlasti naší o otázce, zdali starý *Velehrad* na tom místě stál, kde nyní město *Hradišts* a klášter *Velehrad* stojí, vyšlo na jevo, že tak tomu jest. Markhrabě zbožný *Vladislav Jindřich* založil r. 1190 klášter Cisterciácký ke cti Matky Boží a ss. Cyrilla a Methoda. Zajisté za 220 let nezapomněli Moravané, kde stál přestol apoštola drahého. Aby toto místo, každému Moravanu tak drahé a svaté na vždy uctil, posvětil a v paměti lidské zachoval: postavil tam zbožný markhrabě, jak to bylo tehdy v obyčeji, *klášter*. Ačkoli tehdy ještě ss. Cyrill a Method nebyli prohlášeni za *Svaté*: (aspoň o tom nemáme jistoty) úcta jejich byla však hluboce vkořeněna v národu; a proto, když biskup Jan VII. vydal nález, aby 9. Března památka jejich byla slavena zasvěceným svátkem na Moravě: v nálezu tom naráží patrně na *Velehrad*, ve vlasti známý a oslavený, an dí: „*aby nejen ti Svati, ale i místa, jejich vzácnou přítomností oslavená, u veliké chována byla úctě a vážností lidu moravského.*“

Čím více však klesáním národnosti slovanské mizela úcta slovanských blahověstů: tím více snaží se věk nynější, nahraditi, co bylo zanedbáno, povznesti i šířiti po všech stranách *úctu* ss. apoštolů moravských. Jest vědomo, jak se zmáhají *pouti na Velehrad*; láska vlastenecká i zbožná klade mileráda poslední

halíř za obět pro obnovení Velehradu, aby se k letošnímu jubileu zaskvěl jako nevěsta ozdobená chotí svému; *popisy života* těchto Svatých hojně se vyskytují v dobách těchto pro lid i pro učené zpytatelky sestavené. Jest vědomo, jak vzácný dar učinil Praze zbožný *Cisář Ferdinand I.* r. 1846, když v Týnském chrámu P. sochy ss. Cyrilla a Methoda od Čecha Em. Maxa v Římě z kararského mramoru zhotovené postaviti dal. A panující císař J. V. *František Josef* položil v *Karlíně* základní kámen ke chrámu ss. Cyrilla a Methoda, který letošního roku vysvěcení svého očekává.

Na Moravě i v Čechách, mezi Slovinci a Slováky vynikají *bratrstva* vyznačená jmenem těchto ss. bratří, na důkaz, jak drahá jest Slovanům památka Cyrilla a Methoda, jak veliká důvěra lidu našeho k Svatým těmto. Nejhlavnější z nich jsou:

1. Dědictví ss. Cyrilla a Methoda povstalé r. 1850 v *Brně*.

2. Bratrstvo ss. Cyrilla a Methoda založené v brněnské diecési ku podpoře semináře pro chlapce (r. 1852).

3. Bratrstvo ss. Cyrilla a Methoda na obrácení nesjednocených Slovanů povstalo r. 1852.

K závěrce budiž nám dovoleno ještě zmíniti o jedné věci, kteráž se nám vidí býti rukojemstvím, *jak i nyní ještě ss. apoštolové naši takřka mostem býti mají k sjednocení rozdvojených národů slovanských.*

Jest vědomo, že ss. Cyrill a Method jsou též jediní Svátí katolických Slovanů na západě, kteříž nemenší uctivosti požívají i na východě. V Srbsku, Bulhářích a po celé říši ruské vzdává se jménům ss. bratří našich čest; památka jejich slaví se od věkův po dnešní den v svornosti s láskou synovskou. Srbové, Bulhář, Rusi zapomenují sice, že se hrob sv. Cyrilla nalezá v Římě; zapominají na to, že papež ustanovil a posvětil sv. Me-

thoda za biskupa; zapominají, že papežové byli předními apoštolů našich ochranci a podporovateli; zapominají, že sv. Cyrill a Method vinuli se s láskou synovskou k stoličce sv. Petra v Římě. Než oni nezapomenuli, že ss. Cyrillem a Methodem byli jsme uvedeni — do Církve křesťanské. Není-li tedy počta těchto Svatých úvazkem, který s námi spojuje bratry a sestry nesjednocené? Nedává-li se nám tím naděje, že společnou úctou vzejde i zase sjednocenost u víře a v Církvi římské?

Kéžby Bůh vyslyšel prosby tolik milionův žádajících, aby ss. Cyrill a Method v brzce stali se ještě jednou apoštolů Jednoty katolické mezi národy slovanskými.

XVI.

Přehled pramenů, ze kterých tento životopis sv. Cyrilla a Methoda sestaven jest.

ylíčivše život na činy tak bohatý ss. apoštolů slovanských, mámeť za povinnost svou, podati stručný přehled oněch pramenů, ze kterých jsme čerpali látku toho vypravování, bez pochyby na nejvyšš zajímavého, domnívajice se, že ani tato hlava nebude bez zajímavého dojmu pro čtenáře díla tohoto. Počneme

I. s *legendami* o ss. Cyrillu a Methodovi.

Legenda není pouhá báje a vymyšlenost, nýbrž jest báječné okrášlení nejčelnějších dob v životě osobností církevních. Základem této legendy vezdy jest *jádro* dějepisné, a úlohou kritiky jesti, svléci s obsahu historického legendy závoj a obálku, jakovouž ho báje obklíčila a přiozdobila, dle míry onoho vplyvu, jakový nějaká buď církevnebo národnost na utvoření té legendy vyvíjely.

1. Mezi těmito legendami vyniká, co

jedna z nejstarších: *Přenešení sv. Klementa*. (Translatio S. Clementis). Onať podává zevrubnou zprávu o tom, kterak vyslán byl řecký kněz Konstantin, filosof, nápotom Cyrill nazvaný, k národu kozarskému, a kterak při této příležitosti byl omilostněn, naleztí ostatky sv. Klementa papeže. Dále vypravuje legenda o tom, kterak Konstantin a bratr jeho Method od Rostislava byli jsou povoláni na vinnici Páně do Moravy, že tam působili 4 1/2 roků, a kterak nápotom byli voláni do Říma od Mikuláše I., a kterak se tam dostavili s převzácným pokladem ostatkův sv. Klementa za panování sv. papeže Adriana II., dále kterak v Římě byli jsou vysvěceni za biskupy; též zprávu podává o smrti Cyrillově a konečně o navrácení se Methoda do Moravy.

Z toho viděti, že legenda ta nesahá až do posledních dob sv. Methoda.

Tuto legendu uveřejnili bratři Bolland-

disté, vydávajice slavné dílo „*Životy Svatých*“ (Acta Sanctorum) ke dni 9. Března, a sice z jednoho rukopisu učeného *Duchesne*, kdežto měla nápis „*Začíná se přenesení těla sv. Klementa mučenníka a papeže*“ — Tito učení spisovatelé dokázali téměř až k přesvědčenosti, že legenda ta za původce má biskupa *Gauderika* z *Velletri*, souvrstníka ss. apoštolů slovanských, který ji věnoval papeži Janovi VIII., jako z předmluvy patrné jest. Ku konci XI. století ovšem již dojista muselo stávatí této legendy, neboť z ní vypisoval kardinal-biskup Ostienský *Leo*, jehož následoval slavný dějepisec církevní *Baronius* na r. 867 n. 132.

Dobrovský ji nazývá *italskou*, a sice dle vlasti, ve které původ vzala; a všickni, kdož o našem předmětu péro namočili, užili této legendy co jednoho z pramenů nej přednějších. Onať skutečně obsahuje o prvním působení ss. bratří soluňských zprávy nejspolehlivější, které spisovatel její v Římě z *úst samých apoštolů našich čerpal*, a zprávy tyto se všemi listinami přesně historickými na vlas se srovnávají.

Jakož se legenda italská vyznamenává nelíčenou prostotou a rozvahou u vypravování, a na sobě má ráz témeř dějepisný: zrovna tak zase projevuje se v legendách ostatních, že v nich život našich ss. apoštolů na mnoze mylně doličen jest dle náhledů strannických buď církve nebo národnosti, která na utvoření těchto legend projevila vplyvu svého.

2. Z pramenů *řeckých* vyniká jediné legenda *bulharská*, kterážto obsažena jest v prvních hlavách či kapitolách životopisu biskupa bulharského Klementa († 916), jenž byl učněm ss. apoštolů slovanských. Původce této legendy proje-

vuje se všude býti *žákem* Klementovým, a dle toho by spis tento náležel Xmu století. Dojista pak nepochází od schismatického metropolity *Theofylakta* z *Achridy* († 1107), jehož jméno spis ten na čele nese. Buď si však spisovatel jeho, kdo buď, zajisté prokazuje se býti řeckým rozkolníkem, který pravdu historickou v duchu rozkolu řeckého změnil a zohyzdil.

Hlavní rek legendy této jest *Method*; onat nezná žádného Konstantina, ale jen *Cyrilla*, a představuje tyto bratry co apoštolů Slověnů či Bulharů, jimžto Duch Páně vnuknul vynalezení písma bulharského, načež oni přeložili knihy Písma sv. z řeči řecké do bulharské. Aby pak dosáhli potvrzení tohoto překladu od svého papeže, tudíž se vydali na cestu do Říma *zrovna z Bulharska* k papeži *Adrianovi*, kdežto od papeže byli jsou nejen co nejslavněji přivítáni, nýbrž i té milosti od Boha udůstojněni, že tam divy a zázraky konali. Papež, uznávaje v tom překladu od ss. Bratří vyhotoveném dílo ducha apoštolského, hned překlad ten na oltář položil a žáky jejich za kněze, jáhny a podjáhny, *Methoda* pak za *biskupa pannonského* vysvětil. *Cyrill* umřel, stav se mnichem, byl pochován v chrámě sv. Klementa, a u rakve jeho staly se *záračné nemocných uzdravení*. *Method* nyní teprv přichází na Moravu, *kteří byl dříve nikdy neviděl*, vyučuje *Rostislava* a *Kocela* v sv. víře katolické a utvrzuje v téže víře bulharského krále *Borisa*, jehož byl dříve pokřestil. Potom se doličuje činnost apoštolská sv. *Methoda* mezi *Bulhary*, a jako *obzvláštní zásluha jeho se vyvyšuje, že blud mezi Bulhary od Franků přinesený, totiž, že Duch sv. ne-*

jen od Otce, ale i od Syna vychází, statečně vyvracel a také přemohl. Svatopluk se vypisuje, jakoby byl tímto bludem nakvašen, a nejhorším nepravostem oddán, k jehož pohoršlivému obcování Frankové mlčejí, a všechny pokusy Methodovy, jej na lepší cestu přivést, končejí se s nepodařením. Method umírá po 24 letech biskupským úřadováním, tedy v r. 892, ustanoviv sobě za nástupce v úřadě pastýřském arcibiskupství pannonského svého milého učně Gorazda.

Assemani na tuto legendu neklade nížádné váhy; avšak nám jsou návštěvi o životě našich Svatých v díle tom předslané každým způsobem všeho povšimnutí hodny. Legenda ta ostatně ovšem má do sebe *barvitosti* bulharské, a pravda historická dolíčuje se v duchu rozkolu řeckého, což na zřeteli míti dlužno.

3. K těmto se přidružují *legendy české* (slovanské,) a sice

α) předně *česká* „život sv. Ludmily a sv. Václava, dle popsání Christanna.“ —

Tato legenda je začátek legendy o sv. Ludmile z rukopisu vzácného pražské veřejné bibliothéky. *Dobner* ji nazývá prastarou, *Dobrovský* však klade původ její ještě výše než přes polovici XIV. století. Onať se hemží poklesky proti létopočtu a jinými nesprávnostmi. Její rek jest *Cyryll*, jehož jméno *Konstantin* jí zcela jest neznámé. Důležitější jest:

β) *Legenda moravská*, kterouž nejdříve učení *Bollandisté* z jednoho v r. 1480 v klášteře *Blaubeurn* nedaleko *Ulmu* sepsaného *Passionálu* uveřejnili; *J. Dobrovský* pak v způsobě mnohém správnější a dle starších rukopisů opravené ve svém díle „*Moravská legenda sv. Cyrilla a Methoda*“ v Praze

1826 (v jazyku německém) vydal. Onať jest dle náhledu *Dobrovského* sestavena v *Moravě* a sice nejspíše v XIV. století, ve kterém začali na *Moravě* světiti slavnost ss. *Cyrylla* a *Methoda* 9. *Března*. *Dobrovský* míní, že jak se pravdě podobá legenda tato byla sestavena při příležitosti a za příčinou uvedení této slavnosti na 9. *Březen* nálezem biskupa *Jana VII.* buď od tohoto biskupa samého, nebo od nějakého kněze jeho diecése.

Původce této legendy totiž spojil čtení o ss. *Cyryllu* a *Methodovi*, která ve svém *moravském breviáři* nacházel, s vzácným *dilemitalským* „*Přenešení sv. Klementa*“, o kterémž se právě byl dozvěděl, v jednu práci, a počínal sobě při tom tak, že někde se držel přísně slov svých pramenů, jinde pak za jiné výrazy jich zaměnil, co bylo rozvlácného zkrátil, a čeho mu nedostačilo výmluvně rozšířil, při čemž tytyž svá mnění ano i patrné výmysly do textu vpletl. Bylotě spisovateli činiti o to, aby obrácení *Moravanů* původně a výhradně ss. *Cyryllu* a *Methodovi* přivlastnil, a jich tak co pravé apoštoly a patrony zemske zahájil.

γ) K tomu pak nyní přicházejí *pověsti ruské*, jakož se jedna taková nachází v 10. kapitole letopisů *Nestorových*, a jiná v *menologiu ruském*, kterážto poslední r. 1759 v *Moskvě* vydána jest. *Dobrovský* tvrdí, že 10. kapitola *Nestorova* jest v XIV. století vstavena do letopisů, legenda pak v *menologiu* zcela nová a bez ceny všeliké.

4. Zatím ale jinak se změnil úsudek o pověstích ruských od té doby, co se dostala na jevo *legenda pannonská*, kteráž se na mnoze s oněmi shoduje. To se stalo, jak následuje:

P. J. *Safařík* uveřejnil tuto staro-ruskou legendu v r. 1851 v Praze, ruský text přeložil Dr. *Miklosich* ve Vídni do latiny, a p. *Dümmmler* tento životopis Methoda uveřejnil pod názvem „Legenda pannonská.“ — Učenec německý *Dümler* totiž klade na tuto legendu velikou váhu, maje za to, že byla složena jazykem staro-slovenským a sice v slovenské dolní Pannonii, a to v druhé polovici IX. století hned od žáků samého sv. Methoda. Onat pojednává život každého z těchto apoštolů zvláště, a je-li, jak se zdá, skutečně sepsána od žáků sv. Methoda, zachovala se ryze bez značných přidatků, vyjma několika málo pozdějších.

Dr. *Ginzel* s *Miklosičem* souhlasí, že původní text této legendy je *řecký*, a původce její že je rozkolník řecký, protože, ač s úctou o sv. stolici mluví, o zmíněném *Filioque* ničeho věděti nechce a proti němu brojí.

II. K těmto pramenům nyní ještě dále přicházejí, jak následuje:

α) *Listy* papežů, zvláště pak papeže o církvi moravskou a apoštola Methoda velice starostlivého Jana VIII. Listy tyto znějí na Methoda a na Svatopluka, z nichž nejznamenitější jsme v textu téměř celý uvedli. K těm přichází jeden list zlopověstný od Stěpána V. na Svatopluka, který však na štěstí zcela nepřesný jest. I tento list, bez pochyby od *Wichinga* podvržený, nesl původně, jak se podobá, jméno Jana VIII. Jelikož však celý svět věděl, že Jan VIII. byl velikým obráncem apoštola Slovanův, který se v tomto listu za „*kacíře*“ prohlašuje, tudíž po-

zdějí jméno papeže Stěpána V. k němu připsáno jest;

β) zápisky u bibliotekáře *Anastasia* o Konstantinovi;

γ) memorandum o právech stolice Solnohradské a o činnosti její při obrácení Slovanů od r. 871 „de Conversione Bojoariorum et Carantanorum;“

δ) dvě psaní biskupů německých od r. 900, ve kterých své stížnosti předložily stolici apoštolské;

ε) roztroušené sem tam zprávy byzantských a západních kronikářů;

ς) zlomek Olomúcký od *Monseho* nalezený (Cod. dipl. *Boček* I. 136), jehož obsah v XI. století (zdá se) byl poznamenán;

η) podání a pověsti, zachované v ústech lidu *moravského*. O dílech učených, jichž použito, zmíněno dílem při oznámení toho životopisu, dílem v samém vypravování.

V první polovici našich vypravování vystupuje v popředí *Cyryll*, v druhé pak *Method*. Pokud *Method* spolu obcoval s bratrem svým *Cyryllem*, kterýžto, jak se zdá, dary duševními nad něj vynikal, naskytuje se nám v postavení skromném, téměř podřízeném, ano připadá nám, jako by byl jen *pomocníkem* bratrovým. Teprv když slavnému *Mudrci* ve městě věčném oči zatlačil a tam ho pochoval, nyní teprv, když nastala nutná povinnost, aby dílo *Jím* započaté vedl dále, ukazuje se jeho praktická obratnost v míře nejbohatější, a tím během stává se život jeho ještě významnějším a důležitějším pro nás, než-li život bratra jeho mnohem více zvelebeného.

XVII.

1000leté jubileum pokřesťanění Moravy a Čech.

Letos vyšla krásná kniha, sepsaná v jazyku německém, tištěná ve Frýburku v Breisgau 1862, kteráž má nápis: *Rundschau, Kampf und Wachstum der Kirche in unsern Tagen 1862*. Pozdravení novoroční katolíkům německým. Tam čteme na str. 106:

„I němečtí *Svatí přicházejí zase ke cti*. — Tatáž mysl, která pudila obyvatel porýnské a na horách Ardenských, od řeky Mosly a z Belgie do *Trevíru* k uctění posvátného roucha Páně, která v roce minulém kolem posvátných vzácností ve městě *Cáchách* denně shromáždila 50—70.000 lidí, která jich 100.000 do Cel marianských a do Starého Oettingku v Bavořích ročně dovádí, tatáž mysl nábožná shromáždila *při slavnosti sv. Bonifácia v Mohuči r. 1855 nezčtené*

národy, onať dovádí ročně tisíce do *Wirburku* ku slavnosti sv. Kiliána, a letos (1861) na hrobě sv. Meinrada v *Einsiedelnu* tak *velkotvárnou slavnost tisíciletou* v život probudila.

Při 800leté slavnosti dómu císařského ve *Spýrách* toho roku dostavilo se znenadále 70.000 katolíků. Co to bylo za proudění a co za hlučný lidstva dav při slavnosti dómu *Kolínského* r. 1848!

Lid *Fuldenský*, chudý, a však plný vroucí víry jako Irčané, nejsou však tak váhavý jako Starobavořané, ani tak příkrý jako Westfálové — *opatruje co věrný strážce hrob sv. Bonifácia v dómu ve Fuldě*. Když přijde slavnost toho apoštola: tu dochází průvod za průvodem. Onyť táhnou do dómu a při zvuku trub zpívají píseň k sv. Bonifáciovi, tak plno a tak mohutně, že neslyšel posud nic podobného; onať to dojíká poutníka mocí nebeskou. Před hrobem svatého

apoštola sklánějí své prápory, padají na kolena svá a modlí se k Svatému za sjednocení veliké vlasti německé.“

2. Tak jako Němci slavili v Mohuči a ve Fuldě, tak i my chceme slaviti tisíciletou památku pokřesťanění svého na Velehradě, po celé moravské vlasti, ba po veškeré Slávii. Chceme ji slaviti na Velehradě, kdežto stál přestol biskupský sv. Methoda, kdež odpočívá i popel Jeho; chceme ji slaviti po celé moravské vlasti, která potom ss. apoštolů proměněna jest byla ve vinici Páně; chceme ji slaviti po celé Slávii, jelikož světlo sv. víry, v naší vlasti Moravě rozžaté, odtud počalo se rozšiřovati po všech vlastech slovanských.

Nebo kterak z Moravy se rozšířila do Čech víra Kristova křestem Bořivoje českého, o tom již shůry jsme pověděli.

Praví se sice, že již sv. Method i Polákům slovo Spáasy hlásal; avšak přísně historickými listinami to dokázati nelze. To však je jisto, že z pokřesťaněných Čech dostala se víra k sousedním Polákům. Pravým apoštolem národa polského stala se Dobrovka česká, dcera Boleslava I. Tato kněžna česká dala říci knížeti Mečislavovi polskému, když se o ruku její ucházel: Chceš-li, kníže! ruku moji míti, musíš v Krista uvěřiti. Načež uvěřil Mečislav (965) a po něm statečný národ polský. Po tom též veliký nástupce sv. Methoda, český biskup sv. Vojtěch z Prahy vyhostěný v Krakově (995) osobně víru upevnil.

A kdož si toho nepovšimnul, že Slovensko uherské náleželo k veliké rozsáhlé arcidiecezi apoštola našeho sv. Methoda? — Tolikéž i Korutansko, Jihoslované, Srbové a na hoře Lužice a Slezsko.

Zda-li tedy tyto země hnají zůstati lhostejny, vidouc letos nás oddávati se nábožným plesům a hodům tisíciletého pokřesťanění?

3. A co mám říci o abecedě a liturgii slovanské sv. Methoda? Zdali se nedostala ze západu, z Moravy do Polska, k Rusům, Srbům a Bulharům, a zdali tito národové neostříhají až podnes obojího dědictví tohoto, co posvátného palladia svého? Zdali teda i tito, ač ve víře na mnoze nám nyní odcizení bratři nemají veškerých příčin, podílu bráti v řídké slavnosti jubilejní? Ó kéž by oni uvázili, že ss. apoštolové Slovanů uznávali v papeži jedinou viditelnou hlavu a střed jednoty Církve katolické; kéž by, za co se tak vroucně modlíme, zanechavše rozkolu, navrátili se do lůna Církve svaté katolické, přilnouce k Římu.

A proto již po několika let dějí se přípravy po veškeré Moravě i v Čechách ku slavnosti této převzácné, mezi kterýmiž v této kapitole připomínáme jen *pouti*, ježto lid náš ze všech stran Moravy po celý rok konati sobě obvykl na Velehrad ku hrobu sv. Methoda.

Sotva se jaro otevře a s ním 9. Března, již slavnost ss. Cyrilla a Methoda se navrátí, a tu ponejprv valí se zástupové do svatyně Velehradské. Poutníkové z blízka činí začátek, a čím více dne přibývá, tím více z dalných krajů příšlých poutníků vidí Velehrad. Romantický kopec a hrad *Buchlov* hemží se nábožnými vlastenci, jižto s výšin jeho sestupují do Svatyně Velehradské. Poutnické zástupy rozličných krajů a nářečí moravských pod prápory a s kněžími svými přicházejí, kteřížto zde na tomto místě posvátném s pravou nadšeností ozna-

muji zástupům veliké skutky ss. apoštolů moravských; vytykají nevděk otců našich, avšak pro nevědomost nezaviněný, a napomínají slovy plamennými k náhradě úcty povinné apoštolům národa našeho. Tu lid v slzách plyne a odprosuje sv. apoštola pro nevděk, pro který snad mu nebylo přáno, posud naleztí hrobku Jeho!

4. *A což mám předpokládat o slavnosti jubilejní?* Naději se, že nejen ze všech končin Moravy, alebrž ze všech krajín a zemí slovanských chvátati budou zástupové poutníků na Velehrad posvátný. Ó jako bych již viděl tisíce Slováků, kterak, octnuvše se na Velehradě, libají půdu posvátnou, — která v lůně svém chová světce našeho, a na jejímž týmni přestol našeho společného biskupa prvního stával. Vidím vás, bratří Čechové, jak spějete tam, odkud vám slunce víry vzešlo a kde kníže váš, Bořivoj, dědek všech nás orodovníka sv. Václava, rukou sv. apoštola Methoda pokřtěn byl. — Duši roztrouzenou již objímám ty bratry slovanské tam od břehů Visly a Odry, kteřížto přislíbili též putovat na Velehrad, do Betléma moravského, ze kterého i k nim přinesla kněžna česká Dobrovka (965) světlo víry, a po ní nástupce Methoda, slavný český velekněz Vojtěch, kázaje osobně v Krakově r. 995. V duchu zírám a libám všecky ty bratry křesťanské z Jihoslovan, ze Srbska, Bulharska a i z Rus, kteří sem přišli uctítí hrobku společného apoštola našeho a modlití se na hrobu Jeho za *sjednocení národa našeho* u víře katolické. — Ano vítám srdečně ty bratry křesťanské jazyka *německého*, kteří řízením nebes stavše se s námi účastnými téže víry a

téže *vlasti*, nebudou váhati srdečný podíl bráti u slavnosti tak vzácné, a přijdou se podívati na Velehrad ku hrobce sv. Methoda!

5. *Nechceme a nesmíme pozadu zůstatí za národem německým*, který l. P. 1855 ve *Fuldě* a v *Mohuči* konal tak velkolepou tisíciletou památku svého na víru obrácení. Národ německý ctí svého apoštola Bonifáce, jenž procházeje země německé, páskou křesťanskou spojil pohanské kmeny jejich, rozsívaje símě víry Kristovy po nivách německých. Onť se zove duchovním Otcem celého Německa. Víť a oceniti umí národ německý to, že za vše požehnání, které jemu katolická Církev poskytuje, děkovati má sv. apoštolu svému. Avšak německý národ o tom ví a to cítí (co i učený pan biskup Mohučský ve svém listu pastýřském podotknouti nezapomenul), *sjednocením německých národův v jedné víře a v jedné Církevi* že sv. Bonifácus jest netoliko jejich duchovním Otcem, ale též pravým původcem *velikosti Německa*, co jednoho sjednoceného národa; sv. Bonifácus že nezískal toliko mnohočetné národní kmeny křesťanstvu, ale i duchovně položil základy jejich *občanské sjednocenosti*, jejich křesťansko - státního zřízení, jejich velikosti v dějepisu. (Viz: Děje katol. Církeve od Bílý-ho str. 376, 377).

A protož volali Němci u hrobu svého apoštola, aby Bůh na přímluvu Jeho tu ránu posud nezhojitelnou, kterou lichý apoštol (Lutr) jednotě německých kmenův zasadil, nejmilostivěji zaceliti a národy německé *v jednotu církevní a státní* spojiti ráčil.

A my bychom chtěli za tímto krás-

ným počínáním bratrů německých pozadu zůstatí? — Toho, dá-li Bůh, ne učiníme. Němci mají Mohuč a Fuldu, i my máme náš slavný *Velehrad*, posvěcený kroky, potem a slovy ss. Cyrilla a Methoda. Bratři! tam se shromáždíme všickni, tam nad hrobem apoštola našeho volejme úpěnlivým hlasem k Bohu, by na přimluvu ss. Cyrilla a Methoda

prominul vinu otců našich a propůjčiti ráčil, by náš veliký národ ve víře katolické sjednocený, též i v občanském řízení pod žezlem spravedlivých vladařů na roveň jiným národům postavený dílo Páně konati mohl. A zástupové duchů nebeských k této velebné modlitbě Slovanů volati budou slavné: „Amen.“

XVIII.

Velehrad jindy a nyní.

elikož jsme pravili, že na *Velehradě* moravském bude hlavní dějiště slavnosti tisícileté: tudíž nebude *od místa, abychom zde o Velehradě, jak byl jindy, a jak jest nyní*, něco položili.

Stari rytíři a řeholníci stavivali své tvrze a chrámy v krajinách romantických. V takové, na romantické krásy přírody bohaté krajině vystavěli též králové Velko-Moravští sídelní město své, kteréžto oni nazvali *Velehrad*, a kteréž poznenáhla se rozšířilo a dosáhlo objemu tehdá báječného. *Zde stála mezi nevyšokými pahorky vinnými v Betlémě moravském kolébka víry křesťanské pro Moravu a veškeré okolní země Slovanské.*

Vedle hradu knížecího pozvedal se nádherný chrám vojenského boha *Svanovíta*, k jehož potřebě posvátný broň (bělouš) ve dne v noci pohotově státi

musel. Ten prý bojoval každé noci proti nepřátelům lidu svého. Bylt bohem vína a ochráncem úrody polní. Jemu ke cti slavena národní slavnost *žní* s velikou slávou a plesáním u všeobecném účastenství lidu všeho. A však oltář jeho, jako i ostatních model slovanských, rozpadnul se v zříceniny pod mohútnou pravici ss. věrověstů Cyrilla a Methoda.

Sv. Cyrill zde posvětil v objemu královského dvoru první chrám křesťanský, o němž se tato pověst zachovala až do dnešního dne. V tomto chrámě byl prý Bořivoj pokřestěn.

Celý národ náš posud pevně věřil a věří, že *Velehrad* byl za starodávna sídlem biskupským sv. Methoda. Však v novější a nejnovější době ozvali se hlasové, tvrdící, že *Velehrad, sídlo Methodovo, nebyl v Moravě; a když už lid tomu tak chce, že Velehrad moravský byl sídlem Methodovým: tož to buď přípu-*

štěno jen potud, pokud pro tisíciletou slavnost musí lid míti nějaké určité místo, na kterém by tuto slavnost konal, a kde by se, jak v nějakém ohništi, paprsky této slavnosti sbíhaly a soustředily. V tom učeném boji, který se z toho porozprádnul, vynikl mladý vlastenec, jmenem Václav Brandl, který nyní jest zemským archivářem v Brně, a nejvíc zásluh o uhájení Velehradu moravského sobě byl získal. Tiskne se právě v Brně jeho spis: „*Poloha Velehradu*“, ze kterého nade vši pochybnost dokázáno bude, že starý Velehrad skutečně stál na blízku nynějšího Velehradu.

My se s nepřátely ovšem v tom shodujeme, že starý Velehrad, sídlo Svatopluka a sv. Methoda, nestál právě na tom samém místě, kde nynější dědina Velehrad stojí; ale že Velehrad stál na Moravě, a sice na blízku nynějšího Velehradu, to chceme dokázati. — Není pochybno, že sv. Method co *první* apoštol a missionář, cestuje po daleké diecési, nezdržoval se vždy na jednom a tom samém místě; ale to je též jisto, že jeden chrám v zemi za metropolitní platit musel, a že jistě tam byl, kde kníže stoloval. Víme, že ss. apoštolové, přišedše do Moravy, došli na dvůr Rostislava. Vrátiv se z Říma, zdržoval se arcibiskup Method u Kocela na hradě Blatně v mor. Pannonii, a vypuštěn z vazby německé, ustavičně přebýval na Moravě. Jmenují se nám tři města anebo hrady, co nejznamenitější toho času na Moravě: *Dovina* (Děvín), *Nitrava* (Nitra) a *Blatno* (Moosburg). Mohl-li některý z těchto hradů býti sídlem Methodovým? — O *Dovině* víme, že byla hraniční pevnost proti Frankům, a divné

by to bylo, aby kníže ustavičně na nebezpečných hranicích byl sídlem. — *Nitrava* byla hlavním hradem udílného knížectví Nitranského, ale nikoliv hlavním městem, a víme též, že byl biskupem v Nitře Wiching. — Co se týče *Moosburgu*, kamž většina učenců novotářských Velehrad klade, jest důmění ze všech nejnevčasnější. Nikdo posud nepochyboval, že sv. Method při dvoru Svatoplukově přebýval. Kdy ale Svatopluk stoloval na Blatně? Jsa jestě údělním knížetem, měl za sídelné místo vykázanou Nitru; a krajinu, kde stál hrad Blatno, obdržel od krále německého teprv r. 884, tedy rok před smrtí sv. Methoda. Patrně tedy, že ani sv. Method, ani Svatopluk, stav se mohutným panovníkem, v žádném z těchto tří měst či hradů nesídleli. Zbývá nám tedy dovésti, že starý Velehrad na Moravě, a sice na blízku nynějšího Velehradu ležel.

Jest ovšem nápadno, že se nezachovalo z těchto nejstarších dob žádných zjevných a bezpečných zpráv o Velehradě; povážíme-li však, že krajina, ve které Velehrad ležel, po celé století v držení Maďarův stála, snadno pochopíme, že z časů velko-moravských každý pomník zhynouti musel. Ale za to zachovala se původní listina základní kláštera Velehradského v potvrzení od krále Otakara I., r. 1228 daném, kde mezi statky kláštera se uvádí „*Velegrad*, dříve město, nyní ves.“

Velehrad byl ona nevýslovně ohražená pevnost Rastislavova, která vynutila podiv Frankův, a stála na ostrově řeky Moravy, tam, kde nyní město *Hradiš* stojí. Když král P. Otakar II. pevnost proti Uhrům vystavěti chtěl, poslal ně-

kolik k tomu spůsobilých mužů do jihovýchodní Moravy, aby pro onu pevnost vyhledali náležité místo r. 1258. I rozhodli se mužové tito pro ostrov v řece Moravě a s ohledem na minulost obdržela nová pevnost jméno „*Hradišt*“, t. j. místo, kde stál hrad. Dále pak nacházíme v celém tom památném okolí nynějšího Velehradu i jiná ještě jména, která dílem na starověkost poukazují, dílem pak na předměty se vztahují, o nichž nejkrásnější pověsti v ústech lidu kolující naše mínění výborně potvrzují. Tu ku př. je vyvýšená, příkopem a náspem obehnaná prostora, která slove „*Hrádek*“, a o které jde pověst, že zde stál hrad Svatopluka krále.

Tat jest jedna z těch pověstí, kteréž kolují v ústech lidu o nejslavnějším králi Velké Moravy, jehož meč se v zámku *Malenovickém* po století schovával, kterýžto ze „*zlaté studánky*“ v lese k západu čerpával svůj nápoj lovecký, a na ploše kamenné „*králova stolu*“ tam v hornaté lesině k severu svou hostinu loveckou prý odbýval.

Dále tu přichází místní jméno *Knězopole*, ves, která hned při založení kláštera darována byla a tedy znamenati se zdála pole, knížeti náležité. A dále tážem se, proč by ves se měla jmenovati *Velehrad*, t. j. velkým hradem? Dále poukazuje na starobylost jméno vsi s Hradištěm souvisící *Staré město*, o kterémž též nenahlízíme, proč by ves měla slouiti městem? — Že ostatně v listinách a jiných spisech nejstarších o Velehradě více se nemluví, odtud pochází, že tato událost, všeobecně bez toho známá, více se nepotřebovala rozšiřovati. Že však lid moravský toto mýto měl a ctěl jako

posvátné sídlo Methodovo, toho nejpatrnějším důkazem jest ta událost, že zde zbožný markhrabě *Vladislav Jindřich* r. 1190 založil klášter ke cti B. P. Marie a na památku ss. apoštolů moravských. Že však tito naši apoštolové tenkrát ještě na Moravě veřejné úcty, co *Svatí*, nepoživali; tudíž markhrabě *zejména* založený klášter ss. Cyrilla a Methodovi věnovati nemohl. Sotva však r. 1349 biskup olumúcký Jan VII. vydal nařízení, aby se svátek ss. Cyrilla a Methoda 9. Března po celé Moravě světival: tu i v tom nálezu neopomenul přidati, že se mají ctíti od lidu nejen tito svatí mužové, ale i místa, jejich vzácnou přítomností oslavená; kterými slovy biskup na místo, lidu vůbec známé a posvátné, totiž na klášter Velehradský narážel, od které doby zastkvěly se obrazy těchto blahověstů též na oltářích, a začaly pouti Velehradské povolením církevním se vykonávati.

Protož i něco o dějinách památného kláštera tuto položíme.

Zbožný *Břetislav*, zakladatel Rajhradu, vypudiv Uhry r. 1028 z Moravy, *plakal na rumech Velehradu* (Cod. dipl. 1, 112), vystavěl zde na památku toho vítězství nad Maďary na řece Moravě nové město *Spitihněv* a odevzdal kostelu toho města *celé nadání, které patřilo druhdy kostelu blíž Velehradu, kdež počátek vzalo křesťanství* (Cod. dipl. 1, 113). Již to jsou samé důkazy, že v Moravě, na blízku nynějšího Velehradu stával starý, slavný Velehrad, sídlo Methodovo. — Když však zbožný markhrabě *Vladislav* r. 1190 založiti měl cisterciácký klášter Velehrad, tu zajisté nejprve se radil, *proč a kde ho má postaviti? Za 200 let nezapo-*

menuli ještě Moravané, kde stál přestol apoštola drahého. Aby tedy toto místo, každému Slovanu tak drahé a svaté, na vždy uctil, posvětil a v památce lidské zachoval: proto tam postavil jeden z těch ústavů, ve kterých se zachovala historie středověká, totiž: *klášter*. Nežli však chrám a svatyně Velehradská byly dostaveny, uplynulo od založení několik let, ve kterých majetnost rostla. R. 1220 dostali *Žarošice*, kde založili posud slavné poutní místo Mariánské. R. 1228 bylo svěcení chrámu Velehradského. Biskup olomúcký *Robert*, maje po boku biskupa *Jakuba* z Nitry předsevzal ono svěcení, jemu přísluhovalo 4 prelátův: Světelsky, Plasský, z Třebíče a Hradiště a mnoho duchovenstva. Byl tu sám král *Přemysl Ottokar I.* se svou zbožnou chotí *Konstancí*, pak štědrý zakladatel *Vladislav Jindřich*, a nesmírný počet šlechty z Čech a z Moravy, jakož i lidu věřícího. Při té příležitosti potvrdil jim král listinou jejich majetnosti uděliv mnoho svobod, milostí a soudní právomoci. R. 1236 obdrželi *Olkovice* (Olexovice), 1238 *Žablačany*. R. 1241 zde Tataři pustošili.

Až do doby husitské (1412) sahá, co se mohovitosti týče, nejskvělejší doba kláštera Velehradského. Odtud počíná úpadek jeho. R. 1420 dal král Sigmund veškeré statky toho kláštera do zástavy, a zůstalyť jsou v rukou cizích. Největší pak neštěstí potkalo klášter r. 1421, když divoké tlupy husitské vedené odpadlými kněžími *Bedřichem Strážnickým* a *Tomášem* z Vizovic, pod ochranou tehdejších sousedních pánů klášter přepadli 30. dubna 1421; klášter byl vydrancován, na to pak vypálen; opat *Jan* se 4 řeholníky do plamenů uvržen. Bratři utekše

se do Hradiště zvolili za opata *Štěpána*, a tak dlouho tam přebývati směli, až Velehrad znovu vystaven byl. Mnoho trpěl klášter ve vojně, kterou vedl král *Jiří* s *Matiášem Korvínem*, neboť klášter byl při straně *Matyášově*, a teprv r. 1477 s králem *Vladislavem* se smířil. V listině od v. 1511, ve které král *Vladislav* potvrzuje statky a výsady tohoto kláštera, jsou tato památná slova: „*My pohnuti jsouce nábožnou úctou k tomu místu (Velehradu), jelikož tam bylo první město království a tamtéž první začátek svato-svaté víry naší křesťanské v našem markhrabství moravském učiněn byl . . .* (Z Uh. Brodu na den sv. Jana Ev. 1511.)

V r. 1619 bylit jsou řeholníci od protestantských vůdcův vypuzeni, jejich pak statky od těchže buřičův majetníci hradu *Buchlova* prodány, kterážto převzala povinnost, vydržovati 3 nováčky v klášteře pozůstalé, kteří si pro potravu denně na hrad docházeli. Jeden z nich *Jan z Greifensteinu* r. 1628 byv opatem, a pozděj i gen. vikářem řádu, probudil v Čechách *Osek* a *Zbraslav*, na Moravě *Žďár* k novému životu. Zle tu řádili *Sedmihračané* méně *Švédi*, zle *Valaši*, a ukrutně *Turci* (1663); 16. prosince 1681 zapálil zločinec *Zápotočný* svatyni Velehradskou, škoda obnášela 100.000 zl. — Klášter byl po mnohých požárech obnoven za opata *Floriana* a 2. Října 1735 vysvěcen.

R. 1784 vyzdvižen byl za císaře *Jozefa*. Toho času měl klášter krom vína a peněz hotových: panství *Velehrad*, *Wiesenberg*, *Nennovice*, *Bolatice*, 2 opatství v *Uhřích*, potom fary: *Velehrad*, *Polešovice*, *Bořice*, *Jalub*, *Spitinov*, *Přikluky* a *Bolatice*. Veškeré statky připadly fondu náboženskému, a z toho jenom Velehrad

prodán p. baronovi Jiřímu z Sina 9. Května 1837, po němž ho r. 1856 zdělila Helena, vnučka jeho.

Nynější farní chrám na Velehradě zasvěcený ke cti Panny Marie na nebe vzaté jest dřívější chrám klášterní; byl r. 1721 posledně dostaven (vyhořev dříve kolikráte), a 2. Října 1735 vysvěcen. Jest to nejdelší chrám Páně v celé Moravě, nebť měří úplných 100 kroků mužských.

U prostřed kříže, mezi presbyteriem a lodí chrámovou vyzdvihuje se vysoká čtyřmi okny osvětlená *báně*, kolem které dokola ve velmi tlustém zdění chodba běží, tak že ji lze obejít, a těmi okny do kostela se dívati.

V presbyteriu nacházejí se 3 oltáře, na hlavním oltáři je obraz *Na nebe vzetí Panny Marie* od Raaba, na pobočných obrazy sv. *Benedikta a Bernarda* od Willmanna. Nad svatostankem hlavního oltáře skví se pozlacená koule, která se dá otočiti, a za schránku velebné Svátosti použití.

Doleji pod bání po obou stranách stojí přeměle řezaná sedadla řeholníků, když v chóru zpívali, kterážto sedadla jistý „tesařský tovaryš“ *Heyden ze Svitav* r. 1695 ze dřeva zde vyřezával. Překrásná to práce, škoda že již trouchníví. —

Po obou stranách lodi jsou výklenky pro poboční oltáře, po každé straně je 7 výklenků; mezi oltáři jsou mnohé již velice zanedbané; u kazatelny, kteráž se u prostřed lodi nachází, jsou oltáře ss. *Cyrilla a Methoda* od r. 1855 k službě Boží obnovené.

Také jsou zde postaveny sochy sádrové ss. *Cyrilla a Methoda*, kteréž záhy zemřelý umělec Max v Římě do sádry odlil (původní sochy z mramoru karar-

ského jsou v Týně v Praze) a Velehradu daroval, kteréžto r. 1855 tam vysvěceny byly.

Zvony zdejší r. 1738 přelité stály 10.000 zl.

Nejhlavnější památnost Velehradu je kaple sv. *Cyrilla*, která se nachází vně dědiny na hřbitově. Část východní, kde je oltář, má se za pozůstatek onoho chrámu *prvního*, jež sv. *Cyrill* v Moravě posvětil. R. 1856 p. t. p. arcibiskup tento chrámeček od p. barona Siny obdržel, a na to hned sbírku peněz v arcidiecési na ten úmysl zavedl, aby tato Svatyně do r. 1863 důstojně obnovena byla.

Aby Velehradská Svatyně obnovena byla způsobem její významnosti důstojným, též aby při ní ustanoven byl počet duchovenstva, denně se množícím použitím dostatečný: sestaven byl pod ochranou obou biskupů moravských v Brně výbor z národně a církevně smýšlejících mužů ze všech stavů, v jehož čele stojí p. kníže *Salm*, a který za úlohu sobě vytknul utvořiti „*Matici Velehradskou*“ z dobrovolných příspěvků lidu moravského, kteroužto maticí by nadřčené účely ušlechtilé mohly provedeny býti. Nádějný program toho výboru koluje právě ve všech novinách.

Také se utvořila „*Koruna Soluňská*“ čili spolek vlasteneckých kněží, kteří se uvolili, každý rok jeden či více mší sv. sloužiti za všecky dobrodince, kteří přispěli na obnovu Velehradu.

V objemu někdejšího královského města Velehradu zoujímá nyní *městys Velehrad*, místo skromné, a však půvabuplné.

Ležítě asi hodinu vzdálen k západu od krajského města *Hradiště uherského*,

v údolí přívětivém, kteréžto s tří stran pahorky obklíčeno jest. V tomto údolí bude se slaviti tohoto roku onen Boží hod, který zajisté velevítaný zjev nám poskytne, jak sblízuje láska ku Kristu bratry neznámé.

Milostné pověsti lidu o Svatoplukovi a o ss. Cyrillu a Methodovi spojené s nejvznešenějšími dobami nejstarší historie tuzemské zvyšují a ozárují přirozené vděky a půvaby této malebné, zahradami a vinohrady, polmi obilními, luhami a lesinami pestro-střídavě oživené pahor-

kovité krajiny, v jejímžto popředí Velehrad klidně a idyllicky se rozkládá, kdežto v pozadí vzdáleného jihu západu ponořují se v blankyt modravý na dvojitém temenu výšiny skalnaté, starošedé hradby a stavby Buchlova, v obrysech ostrých, malebně kreslených, na výšině hory samé hrad Buchlov, na menší pak „Modla“ řečené, chrám sv. Barbory k návštěvě zovoucí. —

Pojďte poutníci! a vizte, jak velebný je zde Hospodin! —

XIX.

Ještě něco o náboženské a vlastenecké úctě sv. Cyrilla a Methoda.

 ako zajisté poznání sebe potřebné jest každému člověku, jenž v mravnosti a dokonalosti pokračovati chce: tak poznání národa jest nevyhnutná věc pro každého syna a vlastence, který štěstí a slávu národa svého rozšířiti a rozmnožiti žádá. Co neznáme, to ani milovati, ani ku slávě přiváděti nám nelze. Národ ale nejlépe poznáme poznáním jeho velikých a zasloužilých mužův, ve kterých celý národ své výkvěty uznává. Nejslavnější pak mužové jsou ti, kterými se honosí i Církev sv. i celé člověčenstvo, a mezi které všim právem náležejí *apostolové národův*, jako jsou naši sv. *Cyryll a Method.* Poznáním jejich zásluh a úctou jejich náboženskou nejen zamilujeme rod svůj, ale i Církev, jejížto byli synové.

Myslíme-li s vděčným a tklivým citem na tyto okrasy lidstva, které někdy na této kouli zemské kráčely a působily, a nyní již na věčnost k vyšším radostem přešly: tu se učíme vroucněj z toho se těšiti, že jsme lidé vůbec a národní bratří takových mužů obzvláště: tu se srdečněji přitulujem k tomu národu, z jehož krve tací výstřelkové vyrostli, z jehož lůna tací dobrodincové jsou pošli; tu se svatou ostýchavostí kráčíme po té půdě, po níž nohy těchto nesmrtelníkův kráčely, abychom ji nezneuctili nehodným skutkem a živobytím. Bezděky zniká v nás ta žádost, abychom se jim i my, jest-li ne vyrovnati, aspoň podobnými státi mohli.

Pročež nebudme neuznalými k zásluhám našich otců sv. Cyrilla a Methoda; i o nás někdy potomstvo souditi bude; a kdo vděčným neumí býti, jakže ten může

býti ctnostným a pobožným? Ku zvláštní úctě nám to slouží, že náš národ moravský tohoto roku obzvláštní náboženskou úctou svým ss. apoštolům Cyrillu a Methodovi proukazuje. Jim se staví zvláštní chrámy, a v hotových již zvěstuje se chvála jejich; staví se jim z mědi a z mramoru pomníky a sochy na náměstích, na cestách a v chrámech a na jiných veřejných místech, přivádíme si velikost těch mužův a jejich zásluhy k národnímu povědomí; obnovujeme ji slavně v paměti, splítáme ji s životem občanským, ano náhradu činíce za nezaviněnou nedbalost předkův svých. Každá zmínka na ně je tichá modlitba, která se rozplyne v tato slova: Otče v nebesích! dejž i mně tak žítí, tak působiti, tak trpěti pro bratry, jak žili, působili a trpěli ss. Cyrill a Method.

Tuto náboženskou úctu k sv. apoštolům našim dokazuje mimo vše, co jsme posud byli podotkli; též dvoje *bratrstvo*, v naší diecezi Brněnské zřízené, a sice:

1. *Bratrstvo ss. Cyrilla a Methoda o sjednocení rozkolníků Slovanských.*

Toto bratrstvo založil mezi Slovinci v biskupství Labodském tamější nejdůstojnější apoštolský biskup Antonín *Slomšek* na ten účel, aby se údové jeho, čili bratří a sestry, modlili za sjednocení rozdělených u víře Církvi vůbec, jmenovitě však za obrácení všech národů Slovanských k jednotě sv. katolické Církve. Toto bratrstvo od Pia IX. potvrzené (1852) rozšiřuje se neustále, a zvláště na Moravě, kdežto je nejdůstojnější pan biskup Antonín pod ochranu svou přijal.

2. Tentýž biskup založil v diecezi i jiné *bratrstvo ss. Cyrilla a Methoda* ku podpoře pacholeckého semináře s povole-

ním sv. Otce Pia IX. od 28. Listopadu 1851.

3. Dále máme při Dědictví našem ss. Cyrilla a Methoda ten náboženský závazek (§. 4. č. 7.), dle kterého každý kněz, který jest údem Dědictví, buď o slavnosti, buď v některý den v oktávě ss. apoštolů Cyrilla a Methoda každoročně sloužití mši svatou za všechny živé i mrtvé spoluoudy toho Dědictví a t. d.

4. Tato náboženská úcta ss. Cyrilla a Methoda však zavdala i příčinu; že se počíná hnouti mezi Slovany cit *vědecké vzájemnosti*, jak právě nyní v časopisu Videňském „*Öst und West*“ takové povolání se stalo.

Abychom však z této úcty čerpali užítku žádoucího, naučme se od našich sv. apoštolů slovanských, zvláště pak od sv. Methoda *trojí* ctnosti, jížto zvláště v našich dobách zapotřebí jest. Trojí rak, který hlodá na životě náboženském věku našeho je sobectví, lhostejnost a vrtkavost; proto se ohradme proti těmto hlízám duchovním trojí opáchnou ctností dle příkladu sv. Methoda:

1. *obětavostí*, pro blaho národa a Církve,

2. *horlivostí* pro věc Boží.

3. *vytrvalostí* do konce.

1. Obětavostí.

Co pak obětoval sv. Method svému úřadu apoštolskému? Předně obětoval *svůj vysoký úřad občanský, své vysoké důstojenství světské*: neboť byl císařským místodržitelem v jisté krajině slovanské, bezpochyby strumské. Není-lito veliká obět?

b. Dále opustil *milou vlast*; město Soluň, kde se zrodil, veliký Cařihrad, kde byl vychován, vlast řeckou a soudruhy

mladosti a odešel mezi lid cizí, do krajiny zcela neznámé: Není-li to veliká obět?

c) Dále opustil svoji *milou máteř*, která se jen v pláči se zdarnými syny loučila, a jižto se slibem museli zavázati, že, kdyby jeden z nich na cestách zemřel, druhý s mrtvolou jeho k matce se navrátí — není-li to veliká obět?

d) Dále obětoval sv. Method dílu apoštolskému svou *hlubokou vzdělanost a učennost všestrannou*. Jsa znatelem *jazykův*; zvláště *slovanského*, hodil se za apoštola mezi Slovany. A aj! mile rád se v úřad tento uvázal, ochotně jazyk svůj zasvětil úřadu svému! — Jsa *výborným malířem*, dovedl i umění svého použití k obrácení duší (jako víme, že králi bulharskému obraz o soudu Božím namaloval a tím ho obrátil): a hle! mile rád, co věděl a uměl, nabídl mistru svému ve službu, aby to sloužilo k chvále Boží, a ku spasení lidských duší.

e) Konečně obětoval sv. Method *pohodlné, rozkošné živobyťi*, jehož mohl v úřadě světském požívat, obtížnému úřadu apoštolskému. Zoškliviv sobě život plný lichých radostí, šejdů a podvodů: zvolil život plný obtíží, namahání, utrpení a zapíravosti — život apoštolský. O jistě! ctihodný to nad míru pastýř lidu našeho moravského, kterýž tak neobyčejnou vynikal obětavostí, který byl hotov dáti všecko, i život, kdyby toho zapotřebí bylo, za ovečky své.

2. Druhá ctnost, kterouž se vyznamenal sv. Method v úřadě apoštolském, bylo *horlení* o čest a slávu Boží.

Nebesa! jaké to divadlo stává se před očmi mé! Vidím muže a pohledem na ně minou smyslové moji — muže plné sv. zápalu, horlení, kteréž sotvy čeho odev-

zdá horlivosti prvních věrověstů; horlení, kteréž nezná mezi, nezná oddechu! — to jest obraz ss. pastýřů lidu moravského, Cyrilla a Methoda. Mám se odvážiti, abych Vám tu vypočítal všechny velkoduché podniky jejich? Zda-li byste neunavili se slyšením, kdybych vše zevrub vyličovati a vypravovati se jal? — Vidíme je pořád na cestách s ostrova na ostrov, z města do města, ze země do země, z království do království. Nyní je vidíte na východě Evropy, brzo je nalezáte v západu jejím; teď slyšíte hlas jejich v jižním Rusku, nyní se rozléhá hlas jejich po Bulharsku. A však *Grécie* nestačí jejich horlení svátému. Pospíchají na Moravu, z Velehradu jí obcházejí nesouce vsudy kosti sv. Klementa, kácejí a boří modly pohanské, káží otcům našim sv. evangelium, zpívají mši sv. v jazyku moravském, překládají knihy bohoslužebné na řeč slovanskou, vyučují žáky, cvičí mlád, posvěcují chrámy, vystavují nové, udělují svátosti. Z Moravy rozléhá se hlas jejich pod Tatrami na Slovensku, po břehách jezera Balatonského v Uhrích, až ku hranicím českým! Odtud konají cestu do Říma a nazpátek — Method váží tu cestu po druhé, po třetí. Nic jich nemůže zastaviti, žádná překážka odstrašiti v horlení jejich! Jsou to lidé, či jsou to andělové!? Veliký Bože! čeho jest člověk schopen, kterýž horlením pro slávu Tvou opravdu nadšen jest. Oniť zvěstují všude sv. evangelium, a s jakým prospěchem! vytrhují národy z temností pohanských, králové přijímají klečíc od nich křest svatý, uvádějí celé národy do lůna Církve, uvádějí pravou osvětu a vzdělanost mezi národy slovanské!

3. Třetí ctnost, kterouž se vyznamenal sv. Method v úřadě pastýřském, byla jeho

Vytrvalost, která se nedala odstrašiti ničím v práci apoštolské, v horlení svatém.

Jakkolimnoho vystáli v úřadě, nic méně dokud spolu kázali na Moravě, ctí a slávou odměňováno snažení jejich, ač sousedé s nelibostí přes hranice pozorovali zdar práce jich apoštolské, a když octnuli se v Římě s tělem sv. Klimenta, aby sv. Otcí o prácech apoštolských dali zprávu, vysvěcen Cyrill za biskupa, kde i brzy na to od bratra pochován byl.

A však úplný vztek bouře pronásledování strhl se teprve na posvátnou hlavu arcibiskupa moravského sv. *Methoda*. Jako roj vosí vyřítili se naň nepřátelé. Vidouce totiž němečtí hiskupové, jak se apoštolu moravskému dařilo, nelibě to nesli, domnívajíce se, že tím ztenčena byla moc jejich v krajinách těchto, kteréž sobě neprávě připisovali. I dobíhaly na něho žaloby u sv. Otce, že neučí pravé víře, a že nemá práva býti vrchním pastýřem v říši moravské. Ač bolem téměř pukalo srdce sv. pastýře : nic méně důstojně se hájil, a sv. Otec štítem papežské moci proti útokům nepřátelským ho bránil.

Tu aj, konečně ve vzteku svém Ho jali nepřátelé a do temnosti žalářové posadili jsou posvátnou osobu Jeho, aby dále nemohl kázati a cestu Páně ukazovati lidu moravskému. Po 2 $\frac{1}{2}$ roku ve vazbě Ho drželi, kde mnoho utrpěl, až pomocí papeže Adriána vyproštěn byl. — Bolesti a hořem omdlávalo srdce pastýře sv., a však tím se odstrašiti nedal; tím horlivěji sobě počínal netoliko mocně působiv na Moravě, ale i na český národ; neboť tehdaž pokřtil Bořivoje a Ludmilu na Velehradě, čímž základ položen ku pokřesťanění národa českého.

A jakých nepřátel měl sv. pastýř mezi svým vlastním duchovenstvem; jakých vrtochů musel snášeti při dvoře krále Svatopluka, od nepřátel popuzovaného! Jak obtížných cest konal do Říma, aby se tam u sv. stolice, u nohou sv. Otce dílem ospravedlnil, dílem útěchy a posily vyprosil! A hle N! všecko s milostí Boží přemohl sv. arcipastýř lidu moravského, dobrý boj bojoval, v díle svatém vytrval až do konce, slavného dobyl vítězství, a ujal palmu vítěze slavného, když r. 885 na Velehradě sešel.

A však my všickni jsme povinni následovati svého apoštola v ctnostech těchto.

XX.

Matice Velehradská.

Řeč duchovní,kterouž k farníkům svým činil o „**Matici Velehradské**“

Dr. Bílý

dne 5. Řijna 1862.

Viděli jste připnutou již drahně času na dvéřích chrámových ceduli, kterouž se vyzývají katolíci moravští a Moravané vůbec, aby dary peněžitými přispívati sobě oblíbili na obnovení Velehradu. Zní takto:

Moravané!

Tisíc let jest tomu, co ss. bratří Cyrill a Method v srdce našich otcův zaseli símě víry Kristovy, ježto od té doby spanile zkvétalo a mnohonásobné ovoce přinášelo.

Nám potomkům jejím přísluší nyní památku na událost tuto v dějinách vlasti moravské nejdůležitější a nejvzácnější vykonati důstojně a slavně.

SS. bratří Cyrill a Method započali požehnané dílo své — na *Velehradě*. Na

Velehradě umřel a pohřben jest také sv. Method. Na památku, že tito naši světci a po Bohu největší dobrodincové národa našeho sidleli na *Velehradě*, a že tam v tajemném úkrytu odpočívají kosti slavného apoštola; vzdělali tam na *Velehradě* otcové naši klášter a velkolepý chrám. Nehodami časovými však klášter byl vyzdvižen a osiřelá svatyně začala valně pustnouti a hynouti.

Zatím dostavuje se rychlým postupem velepamátný rok *třiašedesátý* a vděčnost velí Moravanům *tisíciletou ročníci příchodu ss. Cyrilla a Methodia k nám — slaviti na Velehradě* — nikoliv však na *Velehradě* upadajícím, nýbrž na *Velehradě zvelebeném a okrášleném*, aby jsa obnoven v druhém tisíciletí víry Kristovy na Moravě hlásal potomkům, že

jsme nebyli plémě nevděčné, že jsme nedali zahynouti Velehradu drahému, nýbrž že jsme zachovali, ba zdokonalili, co otcové podnikli.

Že však žádoucího zvelebení Velehradu bez značného nákladu při sebe větší obětavosti jednotlivcův nelze docílit, nýbrž *spojenými silami celé vlasti*, sestoupili se nížeapsaní ve výbor ústředný a založili: „**Matice Velehradskou ss. Cyrilla a Methodia.**“ Tak se nazývá pokladnice, z nížto svatyně Velehradská bude pomocí Boží a ctitelův Cyrillo-Methodějských opravena, dávnou krásou a bývalým leskem ozdobena, a z nížto seč možná bude, tolikéž i duchovní správa na Velehradě se má rozmnožiti a sice ku slávě Boží a ku většímu pohodlí poutníkův.

Údy či účastníky Matice Velehradské stávají se všichni dobrovolní přispívatelé, jichžto bohdá bude tolik, kolik se čítá pravých Moravanův. Nesnadno bylo by ústřednému výboru z rukou každého jednotlivce zvlášť přijímati dary na Velehrad, a nemožno bylo by každému Cyrillo-Methodějskému ctiteli o sobě přinášeti svou almužnu do Matice Velehradské, v Brně zřízené; pročež požádání byli důstojní pp. děkanové, aby v okresích sobě svěřených filiálky, či Velehradské odbory zaříditi sobě neobtěžovali. Kdokoliv pak v okolí; aneb v osadě jste ušlechtilí horlitélé pro čest ss. Cyrilla a Methodia, račtež se ochotně propůjčiti okresnému výboru radou i skutkem za sběratele i bytby třeba bylo od domu k domu, račtež laskavě a vytrvale nám, jenž jsme se v ústředný výbor sestoupili, napomáhati u vznešeném podniknutí, od jehožto zdaru závisí čest

budoucího tisíciletí, a jak se právem nadějeme, požehnání Hospodinovo.

Všechno ke slávě Boží a k úctě našich ss. apoštolův Cyrilla a Methodia!

V Brně dne 2. Června, l. P. 1862.

Předseda:

Kníže Hugo Salm.

Náměstkové předsedovi:

Cyrill Napp.
Hrabě Egbert Belcredi.

Pokladník:

J. U. Dr. rytíř Jan Lachnitt.

Jednatelé:

Ign. Wurm. — Vinc. Brandl.

Ant. rytíř Haberler, měšťan v Brně. — Med. Dr. Hanel v Třebíči. — Hubík, rolník z Trávníka. — Ant. Kalab, starosta ve Vel. Mezíříči. — Fr. Navrátil, arcikněz v Přerově. — Alfons hrabě Mensdorf. — Fr. Skopalík, rolník v Zahlinicích. — Ed. Sahanek, starosta v Kojetíně. — Jiří Vrba, děkan v Kloboučích.

Známoť jest L. V., a v těchto dnech mnoho se o tom mluví a píše, že příští rok 1863 Morava strojí se slaviti 1000letou památku pokřesťanění svého. Známo Vám, že první metropolita Církve moravské své sídlo biskupské na Velehradě měl, tam svou dráhu apoštolskou dokonil a ve stoličném chrámu B. P. Marie pohřben jest byl.

Abý se tato památka zachovala v paměti lidu moravského pro všechny věky budoucí, aby nápotomní pokolení zvěděti mohla, kde byl slavný Velehrad, hlavní město říše velko-moravské, kde stál trůn Rostislava a Svatopluka, kde přestol sv. Methoda, — ty a podobné slavné památky aby dochovány byly všem věkům potomním: vystavěl zbožný mark-

Velehrad jindy.

hrabě mor. *Vladislav Jindřich* r. 1190 v těchto místech krásný, nadherný klášter a uvedl do posvátných síní jeho syny sv. Bernarda (cisterciány), aby zbožným Moravanům věrně strážili hrob sv. Methoda a zvěstovali jim, jak slavné věci jsou se udály za dob starodávných na místě tomto.

Klášter ten byl vyzdvižen za císaře Josefa II. (1783) a osiřelá Svatyně ta, na Moravě nejslavnější, začala valně pustnoti a hynouti. Co zbožní otcové podnikli, mělo sklesnouti ve hrob zapo-

menutí vinou potomků! A však toho nedopustil Bůh! — Dostavil se rychlým postupem velepamátný rok 1863 a vděčnost velí Moravanům, aby slavili 1000letou památku příchodu ss. Cyrilla a Methoda k nám, slavili nejen po celé vlasti, v každém chrámu a v každé rodině, ale slavili přede vším jako v ohništi na Velehradě, nikoliv však na Velehradě upadajícím, nýbrž na Velehradě *zvelebeném* a *okrasšeném*.

Že však Velehrad nemůže zveleben býti leč s velikým nákladem, to věc, která

Velehrad nyní.

netrpí pochybnosti. A proto spojenými silami celé vlasti sestavil se výbor ústřední a založil „*Matici Velehradskou ss. Cyrilla a Methoda*“ či pokladnici, ze které by Velehrad mohl spraven a zveleben býti, a údem té Matice stane se každý Moravan, který nějakým příspěvkem přispěje k účeli tak vznešenému. Proto i my kněží dekanství kuřimského usnesli jsme se na tom, tyto příspěvky na Velehrad vybírat, a v jednu neděli, totiž dnešní farníkům svým to ve známost uvést.

Konaje i já tuto povinnost přemilou, hodlám L. N. dokázati, že, kdo dá na Velehrad, prokáže tím před celým světem,

I. že je *vděčný potomek* předků slavných,

II. *horlivý katolik*,

III. *věrný vlastenec*.

* * *

I. Přispívající ochotně do „*Maticice Velehradské*“ dokážeme světu, že jsme: *vděční potomci předkův slavných*. Vděč-

nost jest krásná ctnost a povinnost každého vzdělaného člověka; a čím větší jest dar, kterýž jsme od někoho přijali, k tím větším díkům cítíme se zavázanu býti.

Nejvzácnější dar jest víra křesťanská, kterouž ss. Cyrill a Method z Velehradu začali hlásati praotcům našim, kteřížto ji dědili pokolení na pokolení, a skrze tyto 2 svaté muže tedy i my praotců našich dávní potomci stali jsme se dítky katolické Církve. Již pak, kterak máme a můžeme za dar víry vděčnými býti? — Ovšem tím způsobem, když P. Bohu za tu milost děkujeme, že našim praotcům tak slavné apoštoly přivedl, a když podlé té víry se chováme. Abychom však tuto vděčnost projevit mohli nějakým skutkem viditelným právě v těchto dnech, způsobem času vhodným, vysoce užitečným, čestným a důstojným, k tomu se nám právě příležitost překrásná naskytuje. Sv. apoštol Pavel napomíná ku vděčné památce na představené církve, anť píše: „Zpomínejte na představené, kteří vám mluvili slovo Boží, jejichžto obcování jaký byl cíl spatřující následujtež víry jejich. (Žid. 13, 7—9.)

Celá Morava chystá se, aby na rok slavila 1000-letou památku pokřesťanění svého. Jako se strojívá nevěsta ženichovi svému, tak má pro rok 1863 ozdoben býti Velehradský chrám, chrám to na Moravě nejslavnější, kde stál prestol biskupa našeho *prvního* sv. Methoda, kde v tajemném úkrytu odpočívají kosti jeho.

N! slova sv. Pavla stojí plamennými písmeny vyryta na stěnách chrámu Velehradského; oko, vírou osvícené, srdce, vděčným citem plápolající, zdaleka

je vidí. Slova ta apoštola Páně hlásá Velehradský chrám, jako kazatel nejmožnější, slova ta pronikají do paláců moravských bohatýrů, do chýžek doškem krytých, do síní školních, do chodeb vědeckých a uměleckých; slova ta dorážejí do uší starců i dítek, mládenců i panen, otců i matek: Moravane! zpomínejtež na své (první) představené (biskupy), kteří mezi vámi hlásali slovo Boží; zpomínejte na ně zvláště tento rok, v této posvátné době, která vám na paměť uvádí, že na hodinách světových odbylo již 1000 let, co jste byli uvedeni do Církve Boží. Ovšem! u Boha jest 1000 let jako ten včerejší den, kterýž pominul. A však ve jménu těch přeshlých pokolení, kteráž čerpala z víry katolické poučení a útěchu svou, ve jménu těch pokolení, po kterých i vy jste dědili dar víry nebeské, ve jménu těch předků a praotců vašich volám k vám slovy sv. Pavla:

Zpomínejtež na první biskupy Vaše, kteří na Velehradě započali požehnané dílo své, mluvili praotcům vašim slovo Boží, a projevte jim za to vděčnost svou zvláště tím, že přispějete nějakým dárkem k tomu, aby *Velehrad jsa obnoven v druhém 1000letí víry Kristovy na Moravě hlásal potomkům, že jsme nebyli plémě nevděčné, že jsme nedali zahynouti Velehradu drahému, nýbrž že jsme zachovali, ba zdokonalili, co podnikli otcové zbožní!*

Přispívající na obnovení Velehradu, dokážeme tím,

II. že jsme *nábožní katolíci*, věrní, obětaví synové sv. katolické Církve.

Nábožný, věrný katolík zachovává nejen předpisy a pobožnosti, kteréž Církev

svým věřícím přísně ukládá, nýbrž podporuje i takové pobožnosti a obyčeje, kteréž Církev schvaluje, k. p. pouti.

Mezi slavnými místy, jimiž na mnoze slyne drahá Morava naše, zoujímá místo nikoliv poslední posvátný *Velehrad*. Pouti na Velehrad konával náš zbožný lid moravský od prastarodávna. Již slavný biskup olomúcký *Jan VII.*, když r. 1349 vydal nařízení, aby 9. Března se slavival po Moravě svátek zasvěcený ss. Cyrilla a Methoda, v tomto nařízení projevuje přání, „*aby nejen tito ss. mužové, ale i místa, jejich vzácnou přítomností proslavená, nábožně byla uctěna od věřících,*“ kterýmižto slovy, ježto se patrně vztahují na Velehrad, schválil a též odpustky odměnil biskup olomúcký pouti velehradské.

A od těch dob konaly se pouti na Velehrad, z nichž konečně zbyla jen pouť 9. Března. A však s obnovenou úctou k ss. apoštolům zmáhá se i horlivost poutnická na Velehrad; a čím více náš zbožný lid z úst svých kněží a čtením důkladných kněh se dovidá o tom, čím nám byli ss. apoštolové Cyrill a Method, a jak slavný byl Velehrad za dob pradávnych: tím více jich pohání vděčná úcta a touha na Velehrad, aby tam v Betlémě tom moravském zlíbali půdu, kde stála pro nás víry sv. kolébka; aby tam u hrobu sv. biskupa našeho Methoda modlili se za oslavu Církyve a vlasti.

Na rok obzvláště, kde se bude konati

slavnost jubilejní, nebude města, nebude osady, aby odtud nějaký zástup poutníků nevážil cestu na posvátný Velehrad, a nechtěl býti hlasatelem i svědkem řídké slavnosti této; na rok povedou kněží moravští*) sami farníky své na Velehrad! —

Již pak také nahlížíte, že pro potřeby duchovní tak četných zástupů poutnických nevystačí na Velehradě jeden farář a jeho pomocník, jak dosavade. Pročež se jedná o to, aby spojenými silami celé vlasti založila se pokladnice, z nížto nejen Svatyně Velehradská má býti opravena, nýbrž i duchovní správa má býti rozmnožena na Velehradě ke cti a slávě Boží, a ku většímu pohodlí poutníků, tím způsobem, aby tuto správu duchovní převzal zase nějaký řád, nebo aspoň kapitola kollegiátní. Že pak cos takového bez značných obětí peněžitých nemůže v skutek uvedeno býti: proto sestavil se tento „Výbor“ Maticе Velehradské ss. Cyrilla a Methoda a proto i my Vás žádáme o nějaký příspěvek na tento účel bohumilý a spasitelný.

A když ho položíte, tím ovšem dokážete, že jste nejen vděční potomci předků křesťanských, ale i nábožní, věrní synové Církyve katolické, a octnuvše se na Velehradě pocítíte sami blahé následky takovéto katolické obětavosti! —

Konečně tím dokážete:

III. Že jste *horlivi vlastimilové*.

Každý pravý vlastenec drží na své,

*) Konečně se zachovala ještě jedna památka na sv. Cyrilla a Methoda v lidu našem na Moravě. Předkové naši totiž přeložili sobě jména sv. apoštolů z řeckého jazyka do slovanského, tak *Kyrylla* (*κυριλλος*) zcela dobře ve slovo „panáček“, *Methodav* šak zcela falešně (jakoby od *metus*) nazvali „Strachotu.“ Milí Moravané a drazí rodáci! vědouce, že kněz je osoba ctihodna a dospělý muž, odvykejtež to tobě i dítkám svým, a netrptež, aby kněžim Vaším se dávalo nedůstojné jméno „panáček“, nýbrž jmenujte ho, jak se jinde jmenuje, „kněz.“ To druhé jméno „strachota“ již větším dílem vymizelo.

chválí a slaví, co jeho národu slouží ke cti a ku chvále. Co pak může nám Slovanům sloužiti více ku slávě, než-li *místa* na kterých se věci slavné udály, než *osoby*, ježto jsou slavné činy pro národ podnikly? — Mezi těmi však v popředí u nás se stkvěje Velehrad a zemští apoštolové naši. Velehrad! o jak slavné to jméno! Zde stála pro nás kolébka víry křesťanské, zde uvítal Rostislav (863) sv. blahověsty, zde stál trůn mocného Svatopluka, zde byl pokřtěn první vojvoda Čechie sousední Bořivoj, zde hlavní místo slavné říše velkomoravské, zde prestol a hrob sv. Methoda, prvního biskupa našeho, zde se soustředila po století sláva a čest národa našeho, zde koruna slavy a hrob pádu jeho! — Jaké to památky, jaké to slavné zpomínky! —

Když tedy Velehrad slavný pustne a hyne: zda-li to není naší povinností, postarati se o to, aby se opět zastkvěl v dávné kráse a v bývalém lesku? — K tomu vede, k tomu pomáhá celé vědomí a snažení věku našeho velepamätného. Celý národ náš z dlouhého spánku procitnul, vešken lid provívá to vědomí, že i my jsme národ slavný, statečný, že i my máme úkol od Boha vytknutý, jehož uskutečniti máme, že nehodno, déle sloužiti za podnož sousedům, nýbrž že máme Boha chváliti svobodně jazykem, do něhož nám přeložili Písmo apoštolové naši učení a slavní, že v tom jazyku máme samostatně vědu a umění pěstovati, průmysl a obchod zvelebovati, rodinný a společný život jim ovíjeti, časný a věčný blahobyť národa našeho zvýšiti

a pojistiti, zašlé památky národní slávy obnoviti. A proto sbíráme na obnovení, na vzkříšení Velehradu, aby byl důstojným výrazem a pomníkem vlasteneckého vzkříšení národa našeho; a každý, kdo na to přispěje, přijde na rok na Velehrad, honositi se bude moci vědomím blaženým: I já jsem přispěl co věrný vlastenec k tomu, aby se znovu pozvedl Betlém náš moravský!

Závěrek.

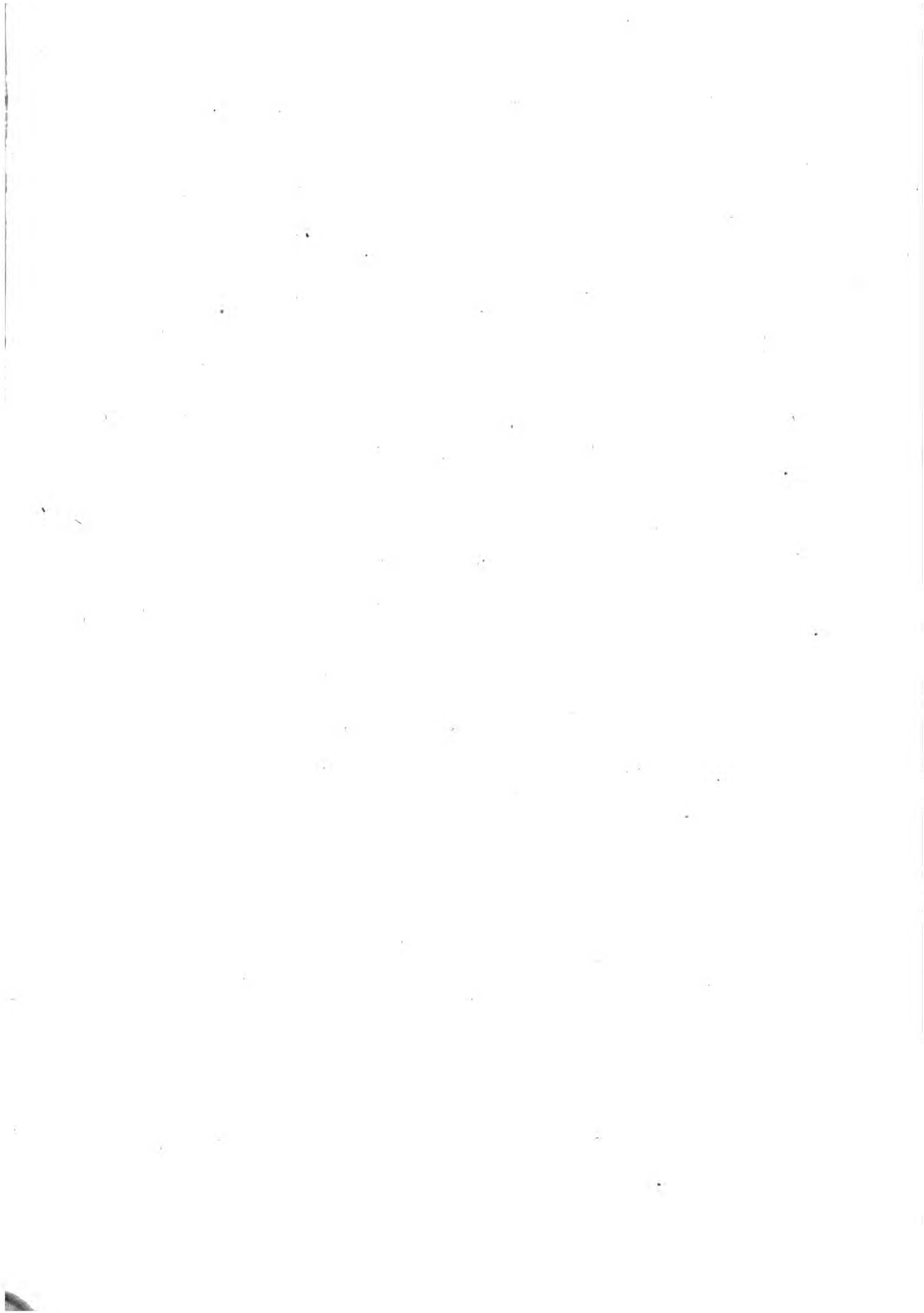
Když se Židé vrátili ze zajetí babylonského do milé vlasti, přišedše do města svatého hned se jali stavěti z novu zbořenou Svatyni svou nejprvší, chrám Jerusalemský, při kterémžto díle, jak vypravuje Písmo, jednou rukou držíce zbraň oháněli se proti závistivým nepřítelům, druhou rukou pilně konali dílo posvatné. V tom asi postavení nacházíme se též my Slované vůbec, a zláště mi Čechoslované. Vybředše z ujařmení nehodného, budující nyní na výsluní rovnoprávnosti národní a církevní chrám národní slávy své, musíme se jednak brániti proti zlomyslným sokům a nepřítelům, jednak musíme obnovovati zašlé pomníky slávy národní, a vzdělávati k nim nových, ještě slavnějších, času vhodných.

Nuže vlastenci! mezi předními pomníky staré národní slávy skvěje se náš posvatný Velehrad. — Skládejmež na obnovení jeho; tak dokážeme světu, že jsme vděční potomci předků slavných, že jsme nábožní synové Církve katolické, že jsme věrní vlastenci, a Bůh k tomu dá své požehnání, protože to slouží k Jeho cti a chvále, kteráž mu sluší na věky. Amen!

KYTICE,

uvitá

ke cti ss. apoštolů na úpatí moravské
„Květnice.“

Kytice, uvitá ke cti ss. apoštolů.

1.

Sv. Cyrill a Method, apoštolé slovanských národů.

Zpomněl přemoudrý Bůh na výsostech
Lidu, jenž dlel v hříšné temnotě,
V nevyvážené svojí dobrotě
Dal mu vůdce ve křesťanských cnostech.

Sám pak divy činil v těchto hostech,
Na jich mocné slovo — divno-tě!
Surovec hned v jiné okrotě
Ocítal se krotka v líbeznostech.

Ku severním Ansgar poslán sněhům,
Xaver k indickým zas přistál břehům,
Uhrům Vojtěch víru Páně kázal.

Irsko Patrik v jarmo Krista vázal,
V Němcích Vinfrid radostnou věst věstil,
U nás Cyrill, Method předky křestil.

2.

Soluň, rodiště sv. Cyrilla a Methodia.

Ach, jak krásný jsi ty Boží světe!
V tvých hor, krajin pestrém obraze
Kochává se duch můj přelaze,
Když mne zlý trud neb zlost soků hněte.

Řecko zvlášť mne vábí kouzlem seté —
Při těch dějův jeho úvaze,
Při tom hor, řek, zahrad úkaze
Úžasem až hlava se mi plete.

V posledním tam středomoře klínu,
V smutných cypřišův a tvrzek stínu
Chobot se a město porozkládá.

Tam, kde trojí víry zřejmá vlada,
V Pavlových by krocích chodili,
Cyrill, Method se nám zrodili.

3.

Narození sv. Cyrilla.

V městě gréckém, v krásném ve Soluně,
Kde sám svatý Pavel víru hlásal,
A též písmem s lidu bludy strásal,
Rozvilo se poupě libé vůně.

Nejmladší tu z sedmi v matky lůně
Šlechtic — rek se nový církvi pásal,
Slovanský svět širý nad ním zjásal,
Zaduněla vztekem pekla tůně! —

Ten kněz hlásal Slávům Krista Pána,
Tímto vědcem písmena jim dána,
Dík buď tobě za to svatý reku!

Bože modly nebál se's zlých vzteků;
U tvé u kolébky v duchu klečím,
Narození tvému blahofečím.

4.

Sv. Cyrill a krahuj.

Letí krahuj, vznes' se od pravice,
Vypustil ho z ruky jinoch čilý,
Když se na lov ptáků vypravili,
Letí — unášen jsa od vichřice.

Jinochovi slza vlaščí lice;
„S Bohem!“ zalká „společníku milý!
Dobře jsme se veždy pobavili,
Neuzří tě oko moje více.“

Jinoch ten byl Cyrill, sluha Boží,
Jenžto zkusil z dětinné své strasti,
Že to marnost v tvorech hledat slastí.

Na takovou nerozumnou havěť
Nechtějž synu nikdy naděj' stavěť —
Onať pravé blaho nezaloží.

5.

Sv. Cyrill touží po moudrosti již od mládí.

Rád já vidím mladou kutit chášku,
Libuje si ve hrách nevinných,
Nastaví si loutek dětinných,
Při tom slyšet hlomoz měkkých hlásků.

Mlád' vše věří, stejnou jeví lásku
K druhům vzácným vděků Ladiných,
Či ať nosí oděv z látek laciných —
Andílci jsou kadeřavých vlásků. —

Takové jsou dítky! Ne tak Cyrill,
Nechce zábav, zbíhá kratochvíle,
Vyššího co ditko tuše cíle.

Po moudrosti srdce jeho plane,
Ona na myslí mu ve snách tane,
Vzor si o ní v Řehořovi vyryl.

6.

Sv. Cyrill odříká se nabídnuté choti.

Mátě život lidský za ozdoby
Přírody a ducha vnady zábavné,
Hudby, barev vděky přeslavné,
Jimiž osudu se mírní zloby.

Vrch však slastí právem sobě sobí
Sňatek, jímž se žití unavné
Vroucí láskou stává otavné
Zasnoubencům až tam do záhrobí.

Cyrill manželskou však zhrdnul láskou,
Na darmo mu Theoktist choť strojí,
On již jinou rozkochal se kráskou.

K choti Páně — k té se Cyrill vine,
Z toho snubu slast' se věčná fine
V radostech i v tuhém světa boji.

7.

Sv. Cyrill poctěn čestným jmenem „filosof.“

Mnohý mudrcem jen proto sluje,
 Že mu dáno mnoho věděti,
 V hádkách o přítrž se křičeti,
 Při čemž tvář až pýchou se mu duje.

Kdo však proti Církvi zrádu kuje,
 Chytráctvím se z kázně vyvětí,
 Byť měl všechny knihy v paměti:
 Ten jen nemoudrým slouf zasluhuje.

Svatý Cyrill „mudrcem“ slouf záhy:
 Uměl mluvití on slovo bláhy,
 Jím i srdcem chtěl jen k Církvi lnouti.

Photius však učený jak Cyrill,
 Z pýchy v srdce Církvi ránu vyryl —
 Ach! a tak chce mnohý moudrým slouti.

8.

Sv. Cyrill vyučuje v Cařihradě filosofii.

Kam to v tlupách ubírá se, spěchá
 Mládež po Byzantě vědochtívá?
 Snad jí okouzliła mysl snívá,
 Že jí láká křesťanských věd lícha?

Sedne, stojí, takže sotvy dýchá,
 Vnímá tiše vědce slova živá:
 Nyní vznešená jsou, již zas tklivá,
 Že se v pojmy často slza vmíchá.

Kdož jest muž ten vzácný v mnišské kápi,
 Jehož slyšet celý Byzanc chodí?
 Císařský to mudřec ze Soluné!

Konstantine! věk náš v mozku stůně:
 Mudrc — všeboženství — mládež svodí,
 Tvrdě, že jsou v Církvi staré skrůpy!

9.

Zavítej k nám moudrý Konstantine,
 Učitelskou zajmi stolicí,
 Přijdou k tobě malí, velicí
 Slyšet, jak ti se rtou pravda plyne.

Přijď jen, přijď již! Víra u nás hyne,
 Nedouci v škole, v radnici,
 Ba již po veřejné ulici
 Trousí, za hrobem že všecko mine!

Vědě svatě Kristus podal světla,
 S vírou povždy ona krásně kvetla,
 A teď — zvadnout mají její květy.

Rozum nový tvoří lid i světy
 A již v také sklesnul mlhy spousty,
 Že se bratříčkuje člověk s chrousty!

10.

Sv. Cyrill a Method počínají dráhu missionářskou u Chozarů. (r. 855—860.)

Pole Krimské, co jsi do svých dolů
 Vssálo krve z války skončené (1853),
 Zdaž pak víš, žes druhdy skropené
 Bylo potem našich apoštolů?

Tisíc let již, co's jich zřelo spolu,
 Ani v píli neunavené,
 Vyučili lidstvo zmámené
 Ku pravému kráčet ku úkolu.

Tehdy, by se líbil nebeskému králi,
 Vydal Chozar, jak si svatí přáli,
 Na svobodu všechny vězně jaté.

Vydal jim též pozůstatky svaté —
 Klementovy mučennické kosti,
 By jich vešken lid měl v uctivosti.

11.

**Sv. Cyrill spořadatel slovanské abecedy
(r. 885.)**

Konstantin své utkví mile zraky
Na rod Slávů v řecké otčině
Oddav se jim v službu jedině,
Přál jim zjednat zvláštní písmo taky.

Kde však vzíti pro ně vhodné znaky?
Dárce mluvy v této příčině,
S bratrem vyzývá, myslí svatyně
Osvítit by ráčil setřev mraky.

Aj! tu hrnou se jim čtenek hejna,
Z nichžto mnohá jesti s řeckou stejná —
V Slávii se nadějná rdí zora.

Konstantine! vánek snášel shora
Čteny slávké v paměti tvé stánek;
Kolik ach to vděčnosti je schránek! —

12.

Sv. Method u dvora bulharského krále Borisa.

Methodovo srdce těžce neslo,
Bulhar že dlí v bludův povlaku,
Že lid nemá světla z oblaků,
I ten, jenž tam vodil vlády veslo.

„Vším všem býti“ za své zvoliv heslo,
Malbou mluvil králi ku zraku,
Podobno to bylo zázraku,
Jak hned králi bělmo s očí skleslo.

„Vyobraz mi,“ velí král, „svým štětcem,
Největší co hrůzy jesti věstcem!“
Líčí Method, vyličí soud Boží,

A co nemůž' barvou, slovem vloží;
Pouště strachy na lid též i krále
„Strachotou“ zní u nás neustále.

13.

**Sv. Cyrill a Method loučí se s matkou na cestu
do Moravy.**

Ode dvora s novou k pracím látkou
Přicházejí bratří vyprošení,
A již dávají se do loučení
S drahou takto hovořice matkou:

„Drahá máti! Zase dobu krátkou
Zrakům tvojim budem odstaveni,
Kristovo neb máme naučení
Moravanům vštípiť v mysl vrátkou.“

Niobe tu stojí ustrnulá,
Tak ta zpráva srdcem matky hnula;
Hned však pouští s myslí, co ji hněte.

„Zdární synové!“ dí, „S Bohem jděte!
Jednoho-li osud smrti zchvátí,
Druhý ať se s tělem jeho vrátí!“

14.

**Příchod sv. Cyrilla a Methodia na Moravu.
(r. 863.)**

Lhůta pro Moravu podozřála,
Poslední se bohům žertva pálí;
Již se z Bulhar ubírají zdáli
Věrověsti, Církve slávké skála.

Snaha Krista hlásat v nich je stálá,
Nedbají, že koří se jim králi,
Jiné nejsou žádostivi chvály,
Leč by víry jasnost u nás vzplála.

Kdo že jsou ti muži v cizém kroji?
Poutníci to v řeholním jsou havu;
Lid jich vítá na hranicích v davu.

Knížata též v ústrety jim vkročí,
Kdo jich vidí, lásku v nich jen zočí;
Moravo! hle apoštolé tvoji.

15.

Sv. Cyrill na Radhosti.

Na Radhost se sevšad valí davy
 Výroční tam konat slavnosti;
 By se klaněl bohu Radhosti,
 Na oheň tu každý žertvu staví.

Radocha kněz zbožnost jejich slaví,
 Nanesli mu darů v hojnosti;
 Pečení jich za to vyhostí,
 Na díle již plamen strávil žhavý.

Svatý Cyrill, slyšev o tom zjevu,
 Zahoří hned ve posvátném hněvu
 A již na modlitbách k Bohu prodlí.

„Kriste Pane!“ tak se světec modlí,
 Zbav lid bludů, ať se Tobě koří,
 Vstav pak na Radhosti modly boří.

16.

Sv. kříž na Radhosti.

Miloskvěle z Radihosta září
 Lidské spásy drahé znamení,
 Tam, kde lid náš v slepém zmámení
 Kořil Radhosta se němé tváří,

Tam teď putuje lid všeho stáří,
 Odtad slast se v srdce pramení,
 Tu mu volno v zbožném modlení,
 Domá těsno jako ve žaláři.

Ó jak vroucně se tu mnohý modlí,
 A zas jiný hrdou kloní šjí,
 Jakby na samé dlel Kalvarii!

O kých by se přec již všickni shodli
 K posvátnému útěchu brát kříži,
 Ježto rozkošnictví hnusné tíží!

17.

Methodka, studánka u Dědic.

Kézbych raděj břímě žití složil!
 Než ach cítit musím bolův hranu,
 Kterouž ne snad krutých od pohanů
 Ale od svých vrazenou mám do žil.

Čeho já ach v světě jsem se dožil!
 Mnohý, hovádkům jenž přeje stanu
 Mučit jich za trestnou klada hanu:
 S pochoutkou by muky moje zmnožil! —

Vím, vím, zajdu já si ku Methodce,
 Ku Dědicím, k milé ke studánce,
 K vzácné památek nám drahých schránce.

Tu se na své zpomíná lid Otce,
 Tu si duchem Methodovým zpojím
 A svých bolů kruté rány zhojím.

18.

Cyryllka, studánka u Podivína.

Podivíne! proč to pohne duší,
 Když se udá na tě zpomenouti?
 Kázali tu druhdy na své pouti
 Naši Svátí, jimž vše úcta sluší.

Cyryllka to šepce libě v uši,
 Že tu Cyrill uměl srdcem hnouti,
 Sekyr — kostel též jsi mělo slouti,
 Z čehož znatel snadno původ tuší.

Posud u nás studánka ta jesti,
 Po schodech se do ní přístup klestí,
 Posud chorý „z vody svaté“ pije.

Ač sem pohan na křesťany vrazil
 A lid zbožný, předky naše zkazil:
 Cyrill Method předce u nás žije.

19.

Apoštolka, studánka u Příbyc.

Přemítaje v mysli o té době,
Když Pán v Moravě si zalíbil,
Apoštolským slovem při ní byl:
Orlice se skvěla v plné zdobě,

Když pak vděčně připomínám sobě,
Jak se vírou lid náš vytříbil,
By již v pravdě, ctnosti nechybil:
O tu měknu v nitru jako robě!

Lide viz! tu kráčely jsou nohy
Bratří svatých, tam zas boří bohy;
Kde se octnou, lid tam všecken letí.

Kde jen voda, tu své křestí děti,
Proto nedivím se tomu nic,
Že je „apoštolka“ u Příbyc.

20.

Kazatelny cyrillo-methodské po Moravě.

Podivná to u nás vznikla móda,
Vědci zástím lidu opili
Rádi by tu pravdu ztajili,
Že jsme křtěni od Cyrilla, od Methoda.

Zatím, jako o tom svědčí voda,
Že jsou předky naše křestili:
Tak že víru spásy věstili,
Důkaz nový místopis nám podá.

Znám já tré míst po Moravě zjevně,
Kde jsou věkovité kazatelny,
O nichž vůkolní lid tvrdí pevně:

Že v nich prvně hlas zněl spasitelný,
Jimž lid obrátili naši světci!
A vy o nich nevíte nic vědci?

21.

Kazatelna ss. apoštolů moravských v Telči.

Telči! vlasti milé perlo skvělá,
Sousedko ty zdárná Jihlavy,
Tebou hned se duch můj zotaví,
Vlast i Církev vždy tě v lásce měla.

Na hranicích stráže ty jsi bdělá,
Cizinsko a jeho ohavy
Národní cit s tebe nesplaví,
Slovankou tys ryzou veskrz celá.

Avšak chováš klenot veleskvostný,
Kazatelnu, z nížto naši Svati
Kázali jsou, láskou k lidu jati.

Stánek tento ciziny vši zhostný
Nevydáš ty snadno ze svých rukou,
Bylo by to srdci tvému mukou.

22.

Kazatelna sv. Cyrilla v Třešti.

Katolík jsem, avšak rodem Slovan,
Sláva lidu jesti mojí slastí,
Jeho boly mojí jsou též strastí,
Církevi, vlasti duch můj vypěstován.

Každý lid buď při své mluvě chován,
Nevzdaluj se zvuků milé vlasti!
Ten-li liběj v uchu nezni hlas ti?
Pán buď v každé řeči oslavován!

Slovanské by pevně stály mravy,
Nedaleko od Telče zas byli
Svati naši pomník zůstavili.

Moravane, tolik tobě praví
Kazatelna jejich v městě Třešti:
Svým kdo zhrdá, ten že blázní, třešti. — —

23.

**Kazatelna ss. apoštolů Moravských v starém
Petríně.**

Zachovalo se v nás přehluoce
A snad na věky se zachová,
Kým nás došla víra Kristova,
Jíž si vážit máme převysoce.

Tať nás z bludův hříšných povymoce,
Na ní celá bláhy osnova,
V ní náš národ žije poznova,
Ona blaží u každém nás kroce.

Na Petru Pán vzdělal Církev svoji,
Proto ona v bouřích pevně stojí,
Marně lid se zpouzí a zlý ďas.

Petríně! tak stálý i tvůj hlas:
Že tam Cyrill, Method víru šířil
A náš národ s Církvi pravou smířil.

24.

Chrám sv. Klementa na Lipůvce.

Rád já sobě v mysli zalétávám
Na Lipůvku, známý na pahorek,
Zasednuv tam pod stín vonných borek
S kameny tu do řeči se dávám.

Kamenové milí! tak tu lkávám,
Přesmutný ach! ve vás máme vzorek,
Století že minulého zlerek —
Nevěra — že uškodila zlá vám.

Stálť tu kostel Klementova jmena,
Cyrill, Method ho tu vystavili,
Když vlast s tělem Světce pochodili.

Ach a nyní! jaká jest to změna!
Žel! to tupé, nevidomé plémě
Strhlo v rummy stavby drahé témě.

25.

Klimente, tys Církvi slávou pravou,
Vyučen byv Petra od samého,
Nástupcem byl's v úradě též jeho,
Třetí po něm byl jsi Církve hlavou.

Ke Korintským důtku napsav žhavou
Smířil's šťastně ducha rozporného,
Odřeknuv pak úradu se ctného
Palmy došel's krimskou za výpravou.

Mučenníku Boží! Řím ti vděčný
Jako svatí naši věrověsti
Vystavil již záhy pomník věčný.

Svatí naši s velkou uctivostí
V Římě složili tvé drahé kosti,
Tam i Cyrill pohroben náš jesti.

26.

**Sv. Cyrill a Method staví kapli sv. Klementa
pod Buchlovem.**

Kde jest pro nás Betlém víry svaté,
Divý pohan na Velehrad běží,
Křesťanských ho láká krása věží,
Vraždí, loupí, pálí, veze jaté! —

Aj viz, po cestě tam po lesnaté
Nesou bratří svatí schránku s těží,
V nížto Klementovo tělo leží,
By ji skryli zrakům sběře klaté.

Brzo zvedá se tu kaple nová,
V níž se tajně svaté tělo chová —
Nyní zříš z ní sutiny jen v kalu.

Stavte kapli u Osvětiman,
Stavte úcty vděčné nový stan!
Pak se zhostí mnohé srdce žalu.

27.

Sv. Cyrill a Method kází u Šardic.

Šardice ves leží u Kyjova,
Širodálná jest tam krajina,
Slovákův tu čilá rodina
Moravský mrav starý věrně chová.

Rybníkův se pásno kolem snová,
Pahorky tu plodné na vína,
Uhlí váží země ze klína,
V lázni síla v choré proudí nová.

Cyrill, Method kázali v tom kraji,
Pověst tuto lidé dobře znají,
Slováček ji nikdy nezatají.

Místo milé! památek ty zdroji,
K vám jsem toužil ondy snahou dvojit,
Avšak osud zničil naděj' moji.

28.

Sv. Cyrill a Method před branou Říma.

Co to v Římě na všech věžích zvoní?
Průvod blíží se a zpívání,
Rozléhá se hlahol po stráni,
Mnohý radostí až slzy roní.

Za kým se to dav tak toužně honí,
Kdo že jsou ti muži vyslaní?
Jaký poklad vezou ve schráně,
Že sám papež vyšel z Říma pro ni?

Svatý bratří jsou to ze Solunu,
K papežovu pozvání jsou trůnu
Nařklí záští sokův za kacífe.

Majíce klášť počet o své víře
Nesou sebou Klementovy kosti:
Takové Řím slavně vítá hosti.

29.

Sv. Cyrill a Method posvěcení v Římě za biskupy. (r. 868.)

Slovanské již bratry ku významu
Velí papež slavně světit v Římě,
Cyrill na se béře kněžstva týmě,
Obřad slávský po celém zní chrámu!

Darmo soci kopali jste jámu,
V závistném jste do ní sklesli dýmě,
Mudrcovo ujímá se símě,
V ovoce již zdárné dozrává mu.

Za biskupa svěcen Method svatý,
Zároveň s ním žákův jejich mnozí
Kněžími se lidu svého stanou.

Vidouce to soci studem planou,
Slávská Církev rozšířit se hrozí:
Slovan jásá díkem k Římu zňatý.

30.

Konstantin při svěcení za biskupa obdrží jméno: „Cyrill.“

K oltáři již přístup Konstantine,
Přijmi znaky biskupského řádu,
K moravskému přineseš si stádu
Jako biskup jejich jméno jiné.

Cyrillovo jméno nevyhyne,
Bohdá! nikdy ze slovanských sadů,
V ústech lidu máte zvláštní vnađu,
Zvlášť pak u nás na Moravě slyne.

Slyšte aj! i nejmenší tam žáčky
Prohlašují kněze za panáčky,
Kterak se to obyčejem stalo?

Dobře víš, o zbožný Moravane!
Kyrie že zní v naší řeči „Pane“ —
Kyrill — Panáček se překládalo.

31.

Úmrtí sv. Cyrilla v Římě. (14. února 869.)

Proč se rmoutíš, zbožný Moravane!
Co ti dnešní smutně věstí zora?
Co se v smutek halí pláň i hora
Po slovenských Tatrách, podél Hané?

Od věčného města věstba vane,
Vane, jak když stená mysl chorá,
O jednoho že jsi Svatovzora
Obogatnul slavný Vatikáne!

Než proč nad tím vlast tak trudně kvílí?
Proč se raděj k plesům neuchýlí,
Že již Cyrillův duch k nebi pílí?

Než vlast nelká, od zemské že dráhy
Kráčí Cyrill k zdroji věčné bláhy,
Nýbrž že ji odňat jest tak záhy!

32.

V městě svatém ve klášterní celi,
V květu stáří mladík odemírá,
Mdlé pak zraky pracně pootvírá
Na ty, jenž ho kolem lůžka želí.

Hruď se chorá posléz roztetelí,
Kdekerou teď těla sílu sbírá,
Do pravice ruku bratra svírá,
A pak jemu tato slova velí:

„Drahý bratře! Nevracuj se k máti,
Vrat se raděj ku moravské bráti,
Samotně ji douč v pravdě Boží!“

Promluviv tak Cyrill usnul tiše —
Method drahé tělo v rakvi složí,
A pak k moravské se vrací líše.

33.

Smutný se tu průvod slavně blíží
V Římě svatoklementskému chrámu:
Viděti aj! Církve hlavu samu
Jak se za průvodce uponíží.

Jaký poklad tuto rakev tíží?
Duchovenstvo Římské zpívá, hrá mu,
Úctu vzdává, fídkou, prostou klamu,
Andělové pletou věnce svíží.

Odpočivej sladce v Kristu Pánu,
Cyrille náš v Klimentově stanu,
Kdes byl složil poklad drahý z moře.

Po boku mu dřimej zbaven hoře!
Tvoji duši krásnou chová nebe,
Každý Slovan v srdci nosí — Tebe.

34.

Sv. Method vrací se po smrti bratrové do Moravy.

Smutno velmi moravskému stádu
Po pohřbu Otce Cyrilla:
Ku hrobu jej vyprovodila
S papežem trest duchovního řádu.

Než co nyní? Vchází Method v radu,
Má-li činit, jak máť přemilá
Při loučení na ně vložila,
Či se vrátit k moravskému sadu?

Stanul činit, bratrovi jak slíbil,
By tím Pánu víc se uzalíbil;
Bratrovu pak pocalovav hrobku,

Utišiv též citů žalných sopku
Chápá poutnické se Method hole
A již míří na moravské pole.

35.

Sv. Method v Szalváru v Uhrách. (r. 870.)

Sotva bratra, otce země naší
 Pohřbil Method srdci svému v žel,
 Ze Szalváru posel odejel
 Vyprosit ty bratry Slávům všeho dražší.

Věda, že hned blaho v zemi vzraší,
 Kdyby bratry na svém hradu měl,
 Prosí o ně Kocel, ač již zřel,
 Že jich souseď novou zlobou straší.

Otec svatý po vůli rád činí,
 Posílá hned bratra v novou sji,
 A už dílo Kristovo se daří.

Tu zas soci věstce znovu špiní,
 Ale papež z lásky ku vladaři
 Páskou*) zdobí Methodovou šji.

36.

Sv. Method v žaláři německém. (od roku 871—874.)

Po dráze jdou soci po klikaté
 Na Methoda! Nebtě s velkou těží
 Na závistivém jim srdci leží
 V Slovanstvu žně jeho přebohaté.

Že ne o prospěch jim Církvě svaté
 Nýbrž o svou čest a zisk jim běží,
 Dokazují tito bratří kněží,
 Anť jim mstivost takto mozek mate.

Do Bavor ho na sném z Uher vlékou,
 Tam se nález proti němu snová —
 Závist Methodovi pouta ková!! —

Ach! tu bolem blednou jeho líce,
 Method k svým se nemá vrátit více!! —
 V Slovanstvu oň proudy slzí tekou.

*) *Pallium* = znak arcibiak. důstojnosti.

37.

Sv. Method vyznavač církve Boží.

Dost již teklo krve pro věc Krista;
 Tři sta let, jak z pekla vzteklice
 Zuřil meč a plály hranice,
 Pro pravdu smrt křesťanům se chystá!

Než když muka snášíš, duše čistá!
 Jichžto z venku neznát vejlice,
 V srdci tkví však jako udice,
 Mučedlnictví koruna ti jistá.

Touto strádal Method tolik roků,
 Bohu mil jsa, Bohu sloužit učil,
 Ach! a co on trpěl od svých soků!

Pro pravdu ho nevděčný svět mučil! —
 Nyní tam ho blaží nebes báně —
 Kýž nás v boji sílí milost Páně!

38.

Křest vojvody Bořivoje českého na Velehradě.

Svatopluk aj! k svému vítá dvoru
 Bořivoje vzácnou na hospodu,
 Slovanskou by s ním se pro svobodu,
 Spolčil proti souseďů zlých vzdoru.

Když však po přátelském po hovoru
 Pozval druha k polednímu hodu,
 Stejného ač s ním byl rodu,
 Prostřít dal mu půdy na prostoru.

Bořivoje stud a bol hrud' hryže,
 Že tak znectěn společníkem rodným,
 Křesťanský však vážně dí mu kníže:

„Není pohan, byť byl králem, hodným
 Stejného dřív s námi stolování,
 Leč se Kristu, jako Bohu sklání!“ —

39.

A již svá hned otec Method ústa
K výmluvnosti svaté pootvirá,
Bludy pohanovi s mysli stírá,
Sluncem pravdy mha se trhá hustá ;

Čím víc mluví, tím víc jasnost vzrůstá ;
Líčí dary, jež nám skýtá vírá,
Námítky též všechny rozpotírá,
Jakých lest vymýšlí bohapustá.

Z Bořivoje milost Boží září,
Tetelí hruď, vroucnost hoří v tváři,
Ruce s prosbou o křest svatý zvedá.

Svatý Method s vodou se již blíží,
Kniže s úctou hlavu k němu níží --
Na to vedle kmotra křtěnec sedá.

40.

Svadba na Velehradě.

Velehrade! odkud plesy tvoje?
Nitro tvoje slastí oplývá,
Z hradeb tvých se jáсот ozývá,
Snad se vrací vítězné tvé voje?

Neplesá to Morava dnes z boje;
Dnes si slávy věnec dobývá,
Ples že krále svého opívá,
Jenž vzal za choť sestru Bořivoje.

Aj! tu v rádovánek dvorských davu
K spáse vlasti, Církvi na oslavu
Uchopí se vážný Method slova:

Ztužila se přízeň knížat nová,
Novou dvůr náš v sobě chová krásu,
Novou hoste! křest ti zjednal spásu,

41.

Sv. Method světlí kostel sv. Petra v Brně
(r. 884.)

Kde se moravský lid skláněl Ladě,
Kde se smilstva buřenilo hloží
Proti Perunovu — nové zboží
Na Petrově vzniká na základě

Moravo! tvé víry ku ohradě
Ladiných zde rumův na podnoží,
Vypíná se nový stanek Boží,
Vývodí teď v chrámů našich řadě.

A když skončila se svatá práce,
Method s kněžimi se k Brnu běře,
Na chrámové berlou klepá dvře.

Otevrou se — do svatyně vkročí,
V rukou jeho Beránka lid zočí;
Posud biskup odtud stráží stáde.

42.

Ss. Cyrill a Method učí nás vytrvalosti.

Velikých nám Svatých přálo nebe,
Jižto dědům Krista zjevili,
Vědou, ctností světu zářili,
Oslavovat přišli Boha, ne pak — sebe.

O ty svatý, jimi daný chlebe!
Proč si tě už mnozí zhnusili?
Údové-li my jsme uhnili?
Oheň-li v nás shasnul, že tak zebe?

Svatí naši, i vám pošlo z toho,
Že jste Kristu, vlasti život dali,
Pomluv, soudů, otrap, žalů mnoho!

Avšak vy jste statně vytrvali!
Tak se matce choré věnuj synu!
Zemře-li pak, jiní nesou vinu! —

43.

Úmrtí sv. Methodia.

Velehradský chrám se otevírá,
 Duchovenstvo v řadách cestu klestí,
 Palmové by světil ratolesti,
 Naposled se Method odebírá.

Pracně o berlu se podepírá
 Palmy světlí, nese s lidem v pěsti,
 Skončiv průvod touto smutně věstí:
 „Dokončenát věku mého míra!“

„Dítky moje! již se s Vámi loučím,
 Pánu Bohu všechny odporoučím.
 Neuzřím vás více v tomto chrámu!“

„Do třetího dne mne ostříhejte,
 Zesnulého v Pánu pochovejte!“ —
 Lid jen vzlíká — Method požehná mu! —

44.

Leží Method, drží ruce spjaté,
 Rozhostil se Boží klid mu v tváři,
 Hlava sněhobílá tone v záři,
 Ústy pošeptává slovo svaté.

Kolem vidí učné bolem jaté,
 Zrak jich na věrném tkví hospodáři —
 Vidí biskup chloubu svého stáří —
 Syny zdárné, ze Slovanů vzaté.

Na jednou z nich okem poprodlévá
 A dí k němu: „Tebe za biskupa
 Zvolila si bratří svatá kupa.“

A zas ač hlas již již poomdlévá:
 „Gorazde můj! voď je věrně Pánu,
 Ať se všickni octnem v nebes stanu.“ —

45.

6. Dubna 885 v úterý o svatém týhodnu.

S nebes výšin sletl anděl Páně,
 Dotknul rtoma Methodovo lice,
 Mžikem hasne žití jeho svíce,
 Duši hostí již již nebes báně.

Zář mu blede osloňuje skráně,
 O úmrtí věst se šíří víc a více,
 Sbíhá se hned lidí na tisíce,
 Kdožby v této nebral podíl ráně?!

Moravěnko! svému apoštolu
 Vzdávej poctu posvátného bolu!
 Hle! tu leží osiřelá berla!

Prestol Velehradský prázdnen stojí,
 Mitra skryta v černém ve závoji —
 Odňata jest církvi slávké perla! —

46.

Pohřeb sv. Methodia.

Proč tak smutně Velehradské zvony
 Na věži dnes Máriánské znějí?
 Jakby věděly, že Methoději
 Hrany vyzvánějí jejich sklony.

Znějte zvony! Ať se vaše tóny
 Po veškeré vlasti rozechvějí!
 Ať sem sezvou všecken národ její
 Tobě Methoději pro poklony!

Pospěšte sem Slávů zástupové!
 Na rakev tu vědci vavřín kladte,
 Umělcovi ke cti lýru laďte!

Za biskupa lásky andělové,
 Na oltářích kněží! oběť vzdejte,
 Slávsky, řecky, v latině též pějte!

47.

Rozléhá se pohřební již sláva
 Chrámu Matky Boží po prostoru,
 Svatopluk tu s květem svého dvoru
 Methodovi vroucí úctu vzdává.

Obřad svatý nad ním vykonává
 Gorazd v čele posvátného sboru,
 Žalmy smutné zánívají s chóru,
 Srdce lidu pláčem usedává.

S Bohem! svatý otče Methoději!
 Pastýři a apoštole drahý!
 Odpočívej klidně v vlasti lůně!

Z rovu tvého sladká zeje vůně,
 Církev postaví ti pomník blahý,
 Vděční žáci o tvých činech pějí! —

48.

Svatý Method dokonal dnes šťastně,
 Duši nebeský si pojal choť,
 Slasti nebes změniv za lopot,
 Kolem tváře poklid září jasné.

Neskonalt jak bratr Cyrill včasně,
 Řídil dlouho církve naší loď,
 Arcibiskupská ho krásli broť,
 O zásluhách jeho svědčí hlasné.

Přibyl's k nám až od řeckého moře,
 V Soluni ti vzešla žití zoře.
 Slávou zhrdnuł's láskou k Slávům hoře.

Otče svatý! otče Slávům drahý!
 Přijmiž lásku naši za své snahy,
 A pros za nás i ty naše vrahy! — — —

49.

**Ss. Cyrill a Method pismo svaté do řeči
 slovanské přeložili.**

Mámeť my již bratří! poklad mnohý,
 Psaný v řeči naší slovanské,
 Spočívát v něm jádro křesťanské,
 A kněh rostou všeho druhu stohy.

Tak své obětuje Slovan vlohy,
 Bez škol, bez podpory bez panské
 Zniká cizoty zlé, pohanské,
 By se lid náš zmohl přecubohý.

Tak i dále s neunavnou pílí
 Necht' se duch váš k práci svaté chýlí,
 Vůdcové, vy lidu příkladní!

Mámeť písemnictvo základní,
 Svatí naši nám je posvětili,
Slovansky když *Pismo* přeložili.

50.

**Ss. Cyrill a Method, vzorové víry a pravo-
 věrnosti.**

Tam, kde schází nebes dcera — víra,
 Hřích své hnusné rejdy provodí,
 Tam se plémě ctnostné nerodí,
 Obraz Boží jen se s duše stírá.

Svět se vyšší duchu uzavírá,
 Divě pochoť tělem vévodí,
 Až se stud i kázeň zahodí,
 Člověk naskrz nebi odumírá! —

Proto Cyrill, Method, naše vzory,
 Vymodlili sobě víru s hory,
 Aby věrou svatými se stali.

Toutěž věrou Slovany pak jali,
 A zdroj její štěpy ctnosti živil,
 Řím pak ryzost uznal a se divil.

51.

Ss. Cyrill a Method, vzorové naděje.

Kolem víry, co kol jilmy silné
 Pne se co kmen vinný — naděje,
 Bez níž nic se v světě neděje,
 S důvěrou jsou sestry nerozdílné.

V ní jest kořen snahy neomylné,
 Otvírá všech srdcí veřeje,
 Odmítá všech vzdorů závěje
 A pne ku činnosti rámě pilné.

Vším, nač světák mlsně shlížel,
 Svatým našim dvůr se ponabízel,
 Avšak sláva, rozkoš jsou jim vadou.

Světcí ti svou naděj' v Krista kladou,
 Bohatstvím a slávou jim vždy jesti,
 Slovaný když vědou Krista křestí. —

52.

Ss. Cyrill a Method, hrdinové lásky.

Víra jest to zářné Boží světlo,
 Z něhož lásky zážeh v hrudi hřeje,
 Vášně plamen ihned v nitru ztleje,
 V které souhvězdí to s nebe sletlo.

O! kde takovéto kvítko zkvetlo,
 Tam ctnost libou vůni stále zeje,
 Símě dobra po oboru seje,
 Byť se peklo proti němu střetlo.

Proto také třetí nebes kráska
 Víže bratry svaté jako páska,
 Jejž pouto nic víc nerozdvojí.

O ta spasná k Pánu Kristu láska,
 Jakou slastí v nebi bratry kojí! —
 Blažení jsou v lásky věčné zdroji! —

53.

Ss. Cyrill a Method, ozdoby svatořečnictví.

Že jsou vzácné hlahozvěstů nohy,
 Za prorokem svatý Pavel praví,
 Jehož pro Božské kdys pro výpravy
 K poctě hodlali klást mezi bohy.

Mají řečníkové zvláštní vlohy,
 Řeč jim plyne hned jak potok hravý,
 Hned zas řítí se jak přival dravý,
 Církev Páně dík jim vzdává mnohý.

Hněvem Božím *Eljáš* prorok háral,
Zlatoústý bez ohledu káral.
Skarga šlechtě hřimal dlužnou hanu.

Vjeira neušetřil Vatikánu,
Cyrril ostře se soky se hádal,
 Klidně *Method* Písma porozkládal.

54.

Ss. Cyrill a Method, vzorové čistého úmyslu.

Pracuj každý na slovanském luze,
 Jak ti dáno Pánem milý synu!
 S chutí měj se k práci, měj se k činu,
 Při škole neb chrámu, péře, pluze.

Nenávidím zahálečné luze,
 Tento na lov, onen na hostinu
 Spěchá — já se k svojí vinu
 S rebe pošlé ušlechtilé Múze,

Heslem naším: Vše jen k Boží chvále,
 Ke cti vlasti pracujme jen stále
 Podle apoštolův našich vzoru.

Že jsou všecko Pánu v obět kladli,
 Vavřiny jim posud neuvadly,
 V blaženců tam radují se sboru.

55.

Slavnost ss. Cyrilla a Methodia (9. Března.)

Dobrou pravdu pořekadlo praví:
 „Že je pěšky jako za vozem,“
 V tom, že Morava jak cizozem
 Svátek apoštolů svojich slaví.

Moravo, viz! krásný příklad staví
 Milá sestra tvoje, Česká zem,
 Když pouť se slavnostným hlomozem
 V máji nastupují Čechů davý.

O můj lide! bol mi srdce ouží,
 Že nám putovati nelze posud,
 Kam náš duch vždy a tak mocně touží.

Kdy ach! pomine nás zlý ten osud?!
 K Velehradu přej nám Bože jíti,
 Vždyť ne sebe, Tebe chcem tam ctíti! —

56.

Ss. Cyrill a Method, vzorové horlivosti apoštolské.

Mohutná to proudí v duši síla,
 V níž duch Páně ráčil zvolit byt,
 V nadšenosti v ní jsa poukryt
 Velkolepá provozuje díla.

„Horlivost“ — tak slove ona žila,
 Onen pružný skvělých činů prýt,
 Jakýmž do slávkých jest srdcí vryt
 Pommik na Methoda, na Cyrilla.

Tu hned v Krimu slyšet jich co zvěsty,
 Tam zas po západě váží cesty;
 U nás královské je dvory hostí,

Tam zas v chýžích učí pravdě, ctnosti,
 Bez oddechu hlásí spásu Krista,
 Proto se jim slávy věnec chystá.

57.

Ss. Cyrill a Method osočení za kacíře.

Cyrill, Method přišli jsou k nám z dáli,
 Když se Řecko Říma strhovalo,
 K rozporu se celé skloňovalo,
 Tenkrát z Carhradu se odebrali.

Soci ihned zbraně té se jali,
 Rozkolnictví hned se podkládalo,
 Avšak z Říma vyrčení se stalo,
 Aby bratří nekacířovali!

Tak až posud mnohý jazyk hadí
 Tobě, bratře, v působení vadí,
 Dělat v víře ti velké hluky,

Pro viru sám nenatáhna ruky,
 V ústech maje ji neb na papíře
 Vykřičuje jiné — za kacíře!

58.

Tisícletí příchodu ss. Cyrilla a Methodia na Moravu. (863.)

Hlásaliť jsou druhdy slovo spásy
 Cyrill, Method kolem *Květnice*,
 Lipůvská to v rumech kaplice
 S Klementovým jménem posud hlásí.

Vlasti má! o kterak blažená jsi,
 Či zda netěší tě velice
 Dočkat prvního se tisíce
 Let, co v tobě ředli model đasi?

O již probudilo se jich mnoho,
 V nichž cit úcty k slávkým zvěstům plane,
 Co duch nový z kobek dějin vane!

Aj! tu rostou ctitelové kupou,
 Pudí z lidu nevšímavost tupou,
 Svati naši — mají radost z toho! —

59.

Církev moravská, matka církve české.

Slyšte zbožní Čechův zástupové,
Když se vám tu něčím pochlubíme,
Ač to z marnivosti nečiníme,
Ale že jsme krevní národové.

Církev naše matkou vaší slove,
Neboť *Bořivojem* víry símě
Potvrzené ve posvátném Římě
Vzali od nás vaši pradědové.

Divný osud krutě námi zmítal!
U vás vlast a církev zkázu vzaly,
Když ji Uhři vztekli rozkotali!

U vás obojí sad mile zkvítal.
Prvního jsme měli Čecha Jana
Biskupa — tím náhrada nám dána.

60.

Pobídnutí k stavení památek ss. Cyrillo-Methodějských.

Již se Cyrill, Method k vlasti blíží
Sprostít lid náš pohanského klamu;
Klíčem víry — toho drahoukamu
Zbavit pout ho, jež mu duši tíží.

Po cti, slávě nic se neohlíží,
Do Božího nevnáší zisk chrámu,
A by lid znal víry bytnost samu,
V řeči jeho slávké s ním se víží.

Slávi těmi věrověsty slynou!
Lide můj! ach kdo je toho vinou?
Neznal's hrobu, neznals jejich činů!

Po dnešní až téměř po hodinu —
O jaký to obor pro náhradu —
Bez chrámů jsou — *kromě Velehradu!*

61.

Svatí Sedmipocetníci církve bulharské.

Methode! to tvoji smrti těcha,
Gorazd dědicem žeť v úradě,
Na němž, na pevném co základě.
Zkvěsti může sije tvoje plechá.

Jen-li Viching zlý ji růsti nechá?
Mysl jeho, zvyklá ve zradě,
Čihá sama v církvi po vládě,
Zhostiti se slávkých záků spěchá.

Ach! tu *učni Methodovi* v hoři
Opouštějí hrobku mistra svého —
Bez nich moravský se Sion boří —

Vyhnali jich od nás, od dlužníkův;
Bulharsko jim přálo stánku ctného.
Ctíc jich jménem *Sedmipocetníkův*.

62.

Smrt sv. Cyrilla. (Obraz Dědictví.)

Method s žáky zdobí ve kotouči
Lůžko bratra, jenž tu končí dráhu,
Tělo chabne, duch však zdílí snahu,
Pro niž nerad se světem se loučí.

Milé Slávy bratru odporoučí:
„Drahý bratře! Blížím se již svahu —
Neostav ty Moravany vrahu —
Vrať se! pod tebou se podoučí.“

An tak smutné „Vale!“ všem jim dává,
Žádné oko bez slz neostává,
Že tak v brzce Pán vzal sluhu k sobě,

Ctyřicet dvě let měl v oné době.
Ach, jak splatíš Cyrillovu lásku?
Pomni pfi „loučení“ na obrázku!

63.

Zásluhy ss. Cyrilla a Methodia o národy slovanské.

Nebyl vzdělaným Sláv beze křestu
 Klada modlám žertvy na luhy,
 Hříchův, bludův stížen neduhy,
 Jako blbý sniženost svou nes' tu.

Veliké nás slávských věrověstů
 K sobě zavazují zásluhy,
 Mnoho platit máme za dluhy,
 Že nám k pravdě proklestili cestu.

Jejich rukou mocný *Perun* padá,
 Vnada *Lády* v očích lidu svadá,
 S *Radhoštěm* již *Svantovít* se kácí.

Kříži ustupují bozi všelijací,
 A již křesťanské se chrámy staví,
 V nichžby Kristus přebýval, Bůh pravý!

64.

Jinou zásluhu si vydobili
 Svatí naši o lid slovanský,
 Že náš milý jazyk krajanský
 V bohoslužbě u nás uvodili.

Jazyky dřív svatými jen byly:
 S židovským a řeckým římským:
 Potud nezkusil svět křesťanský,
 By se ostatní jim přidružily.

Teď však tato z Říma přišla správa,
 Každý jazyk že má stejná práva.
 Takto řeč jest naše posvěcena,

Proto tehdy v chrám jest uvedena.
 Nyní v latině se obřad děje,
 An tím jednoty se páska skvěje.

65.

Třetí zásluhu ti pouvedu,
 Jižto Cyrill, Method o nás mají,
 Po slovanském po celém že kraji
 Rozšířili novou *abecedu*.

Slovan neměl o čtenách ni sledu;
 Pojmy, anýž v duchu zrají,
 Jenom písmem vně se rozkládají,
 Kde pak vzít měl ubohý Sláv vědu?

Aj! tu mudrc Cyrill skládá čteny,
 A tak plynná, zvučná jejich slova
 Papír jako vtělená již chová.

Základy jsou vědám položeny!
 Který rod má také apoštoly,
 By věd první vzdělali mu roli?

66.

Sv. Pavel, zakladatel obce Soluňské.

Pavel svatý! — k toho zvuku jména
 Slastí tetelí se útroba,
 Církev slovanské onť ozdoba.
 Nebť jím spása v Slovanech jest zděna.

K Illyřům jím víra donešena —
 Titus, Pavlova to nádoba,
 Dalmatům zas kázal, pro oba
 Církev Páně vsudy byla ctěna.

Lid náš uzřel spásy své však zoru
 Založením Soluňského sboru,
 Jež i poctil Pavel listem dvojím.

Tam se *Cyrill*, *Method* narodili,
 V duchu Pavlově se vycvičili. —
 Blaženým tím citem hruď svou kojím.

67.

Břetislav na rumech Velehradu.

Marius jak na zděch Karthaginy,
Jeremiáš ssutém na Sionu —
Achilles tak český v smutném sklonu
Velehradské zírá zříceniny.

Nemá kvílit slavné pro dějiny
Udalé kol moravského trónu?
Maďar, jehož vypudil až k Hronu,
Obrátil tu slávu v zbořeniny!

Zde ach! zde u víry svaté zdroje
Křestil otce Method Bořivoje!
Zde stál prestol slavný Svatopluka!

Zde, by ztráty nehnětla ho muka,
„Druzi!“ volá, „hned se k práci mějte,
Z kořisti to vzaté vystavějte!“ —

68.

Hrob sv. Methodia.

Kde ach! kde jest hrobka Methodova,
Která trať té půdy naší hosti
Drahé věrověsta toho kosti,
Jehož paměť Slovan v úctě chová?

Také úvahy má mysl snová,
By k té tisícleté ku slavnosti,
K hodu posvátného úplnosti
Zavítala zpráva tato nová.

Ach! ty milý Bože na výsostech!
Pro naše to chřichy, pro neřesti
K naší hanbě — musíme to nésti?

Milostiv buď v svatých zůstalostech!
Chceme odkát předků dávných zlobu,
Jen nás doved k Methodovu hrobu!

69.

Poutě na Velehrad.

Jako Turci, ač se stydím za ně,
By dle víry své se chovali,
Váží cestu, třeba ze zdáli,
By se octli v prorokově staně;

Sionské jak zahledli jsou báně
Židé, na kolena padali,
Radostí jak děcka plakali,
Že jim možno do chrámu vjít Páně:

Moravan tak k Velehradu chvátá!
Ať zní: „Aj! již Velehrad se září!“
Nebo: „Dítky na odchod se strojme!“

Poutníkovi slza stkví se v tváři!
Radost řídka srdce jeho projme,
An tu slyší hlásat slova svatá.

70.

Založení kláštera Velehradu. (r. 1190.)

Na hradby, kde statné Velehradu
Cyrill svatý prápor vztýčil kříže,
Methodova stolce, hrobu blíže,
V údolí kol lesinatých sadů,

Tam již s bohatýry vede radu
Vladislav ten moravský náš kníže,
Na které se místo pověst víže,
By stál klášter městu za náhradu.

Aj, již základní se kámen vráží —
Pne se klášter k nebes výšinám —
Bernardova brať v něm sídlí zdárná.

Titěž bratři svatý poklad stráží
Věstice ho pozdním dějinám —
Zapírání toho jest věc *marná!* —

71.

Nadšení pro obnovu Velehradského chrámu.

Aj! jaký to téměř div divoucí
Po dvojstoletém skoro spánku,
Po budivém, vševládoucím vánku
Zbudil Slávy Pán Bůh všemohoucí.

Jaká se tu jeví láska vroucí
K Velehradeckému svatostánku,
Lid v něm vidí svoji víry schránku
Budoucnosti rúkojemství skvoucí.

O té krásné lidu nadšenosti!
Stáde s pastýři v ní zápolí,
I ten chudák k dárku přivolí.

Každý přispěti chce ku slavnosti
Tisíceleté, by se choť ta milá
Krista hodnou slávou ozdobila.

72.

Sv. Methoda papež vysvobodí z vazby německé hrozením kletby.

Sok se krutým smíchem z toho válel,
Methoda když lstivě podškopil;
By však reka v hoři utopil,
Ani na okamžik nezahálel.

By však stádcí blaha nepokálel,
Svárů, různic v církvi neztropil,
Msty se sladké do dna nedopil,
Moravě ho vydat neotálel.

Otec svatý přísnou kletbou hrozí;
Pykají hned vášně soci mnozí,
A již k stádcí Method odtud letí.

S touhou vítají jej věrné děti.
A zas blaho jejich prost pout množí
Vyznavač ten statný a muž Boží.

73.

Básnictví.

Básnictví! ty krásná nebes dcero,
Sedíš v nadhvězdném ty zástolí,
Tebe v sňatek pojmout zápolí
Vezdy pozemčanů tisícero;

Avšak mnohý básnické své péro
Ve parnasských vodách bátolí,
Či jen k Venuši se chlácholí
Nedbaje, co praví „desatero.“

Básnictví jen v službě církve *svaté*
Z pramenů se řine nebeských —
Jinde z židel dosti nehezkých.

Velebím tě pěvče Sušile,
Žes tu dráhu klestil zmužile! —
Sledujem tě dráze na počaté.

74.

Mše svatá.

Pomyslete tok si velkolepý
Průlivu, z něž síla veliká
Po všech stranách nivy promývá
Blažíc vláhou pole, sady, štěpy.

Sledujme ho až tam v hor těch sklepy,
Z nichž co pramen první vyniká,
Až kde mocně, jak řek vladyka
Vlaží sem tam suchopárné stepy.

Každá vlnka jesti nový zase
Pramen tvorům, o něž zavádí,
Tatáž všudy, vezdy k nové spáse.

Tak i ona obět ve své kráse
Spásu v duše naše převádí,
V nížto Pán náš Božský ukrývá se.

75.

Chvalozpěv.

Jako k hvězdám bratrů Heleniných
 Lodník radostný svůj řídí zrak,
 Blíženců kdy v temné noci znak
 Po vodách když spatří nehostinných:

I my dvě tak bratří dobročinných
 Vynášíme vzhůru do oblak,
 Majíce jich Božské moci za zázrak
 Klademe dík vřelý z úst jim vinných.

Sasíkův a Frankův meč i lest
 Na vybranou dával smrt neb křest
 Slovanskému lidu ubohému.

Moudrost svatých bratří zvítězila,
 Naše zvůry vírou sírodnila,
 Klaněl se již Slovan Bohu svému.

76.

Proroctví Methodovo.

Když pak obřad svatý dokonali,
 Bořivoje libá blahověst,
 Jazyk jeho tajnou jeví zvěst,
 Jeho zraky věstícím ohněm plály.

„Vizte sem! kde pevné hradby stály,
 Slovanského urozenstva trest —
 Nesvornosti synův na potrest —
 Vtrhnou lotři, by vše rozkotali!“

Aj! jak pádí čeleď Arpadova
 Na komoních neunavených,
 A ta Morava jak sírá vdova

Na hrobě svých synů zmořených
 Zalká na ssutinách hradů dávných —
 Na svalinách chrámů svých slavných.“

77.

„Vyšehrade český! jarou silou
 Rod tvůj zkřísí obec slovanskou,
 Za svou přijme mou choť moravskou,
 Choť tu posvátnou, mně věčně milou.

Obě sestry, laskou spjaté čilou,
 Přízní oblažené sousedskou,
 Vojtěchovou berlou biskupskou
 Řízené pak dlouhou šťastně chvílou —

Jak dvě družné lípy v jednom sadě
 Oblaží rod Slávů na západě —
 Pod orlím se posléz praporem

Spojí různí rodem, hovorem
 Národové — bude jeden Pán
 Od všech synů stejně milován!“ —

78.

Sochy ss. Cyrilla a Methodia v Praze v
Týně. (1847.)

Věstbu tuto kníže v srdci choval,
 Na důkaz pak mysli zkroušené,
 Z touhy k Pánu Kristu plamenné
 Bořivoj chrám Týnský vybudoval.

A když stavbu svatou obdivoval,
 Do schránky dal vložit svecené
 Pergamen, jenž téhož plemene
 Moravského osud prorokoval.

Že pak zmlklo proroctví to psané,
 V církvi Bořivojem odkázané,
 Nové vítají nás ozdoby

Českým dlátem skvěle vytesané —
 Proroků k nám mluví podoby —
 Ferdinandem Čechům darované! —

79.

Chvalozpěv na ss. Cyrilla a Methoda.

Že jen ducha všemohoucí síla
 Jest a věčně bude vítězem,
 Byť se ohradila železem,
 Ji jsou podrobena mocná díla,

Moudrost Bratří svatých potvrdila
 Blahodatným Pisma nálezem,
 Jímžto postavena naše zem
 Do řady těch vzdělaných jest byla.

My zde z dálky nyní polotmavé
 Clonou věků na půl zastřené,
 Na to světlo zříme pronikavé,

Koříme se pravdě věky stvrzené:
 Více nežli mečů na tisíce
 Mírná pořídila *Cyrylice!*

80.

Vám se láska vašich učenníků
 Za tu Vaši lásku dostala,
 Z vaší slávy lesku nabrala
 Sláva velkomocných panovníků.

Ač nemáte slávy *mučenníků*
 Vám tu slávu Sláva odňala:
 Vašemu ač srdci zafala
 Kruté rány zloba závistníků.

V myslí své jste mučenníky byli,
 Ač vás skřípcem hrozným nemučili,
 Přec hrud' vaše strastmi ochofela;

Třebas lebka na hranici neshořela,
 Mírný Slovan s jemnějšími mravy
 Uchránil vás této trpké slávy.

81.

S vámi jiných mužů stíny siné
 Před mojí se zrakem živě pnou,
 S bojarskou tu v boku družinou
 Na čele jich statný Boris slyne.

Před myslí mi Svatopluk se šine
 S Kocelem i otcem Privinou
 Bořivoj tam s celou rodinou,
 K nimž se vroucně moje duše vine.

Toto krvi nepokřtěné plémě
 Krví chránilo své vlastní země,
 Když z té strany kříž, tam Svantovit

Vrahy železné a mírný lid;
 Jako hesla na se ozbrojila,
 Dlouhých válek řada vystoupila.

82.

Dědictví ss. Cyrilla a Methoda.

Od milosti k řeči přirozené,
 Kterou matka mluví milená,
 Není dál svým rodem vzdálená
 Svatá láska k vlasti drahocenné,

Nežli v jednom lůně ze semene
 Jednoho dvě dítko zplozená;
 A zas tato láska zrozená
 Výš své prýty k lásce Boží žene.

To je jisto: bez lásky že k vlasti
 Základ vyšších ctností nelze klásti;
 Ona vede k lásce Církve, krále,

Živí věrnost k oboum neustále.
 Proto z lásky našich věrověstů
 Dědictví tu naše razí cestu! —

83.

Touha po spojení v jednotu Církve.

Nešťastné to jesti rozkolnictví,
Které Církev porozdvojilo,
V Photiově hlavě zrojilo
Toho semeno se odbojníctví.

Odtud plémě pro zlé pro kacířství
Na naše se zvěsty zrotilo,
To jim vhodné za zbraň sloužilo,
Majíc nauku jich za bloudníctví.

My však zmoudřivše to jistě víme,
Bez že hlavy v Církvi není jednoty.
Proto vroucně k nebi se modlíme,

By nebylo v Církvi svaté různoty.
Svatí Cyrille a Methoději!
Proste, ať k nám bratři bludní spějí! —

84.

Víra se šíří z Moravy do Čech.

Zvony znějí v slavném Velehradě
Víru oslavujíc křesťanskou,
Method vodou zmáčí Jordánskou
Společníka Slávy na západě.

Sbory zpěvákův a kněží při obřadě
Liturgii pějí slovanskou,
Na to s družinou svou velpanskou
Touží kníže po svém Vyšehradě.

Aj! již Čechův kníže, již se loučí,
Method Kaicha mu odporoučí.
Sotva dokončili těžkou cestu,

Ludmila již blíží se ku křestu,
Kaich s ní pak k velké Boží chvále
Vychovali Váceslava krále.

85.

Víra se šíří z Čech do Uher.

Již pak Vojtěch do Moravy chvátá —
Ať se s dráhy víry nevyšine,
Vztekem maďarským ať nezahyne
Sire národnosti pevnost svatá.

Vojtěchova láska k vlasti zřátá
Methodovu síji k sobě vine,
Do Uher až sláva jeho slyne,
Péče jeho po Tatrách je rozepjata.

Uherského lidu veliteli
Srdce touhou po tom světeci hoří:
„Přijď k nám,“ prosí, „svatý učiteli!“

„Přijď, ať model ohrady se zboří!“
Vojtěch v Ostřihomě Krista věští,
Stěpána tam, krále jejich, křestí! —

86.

Víra se šíří z Čech do Polsky.

Z Polsky klušou posli vypravení
K Vyšehradu mají zaměřiti
A tam ruku kněžny vyprostiti
Královské přinesše pozdravení.

Dobrovka jim vece u zardění:
Chce-li kníže ruku moji míti,
Musí v Krista dříve uvěřiti —
Pak jen možné jesti zasnoubení.

Svolil Mečislav hned, polský kníže,
Kloní šiji pod jarmo již kříže!
Po něm urozenstvo, národ celý

Následuje tento příklad skvělý;
A tak strom již katolické víry
Zaujímá slovanský svět šířý.

87.

Velehrad a Karlín.

O ty milý, český Karolíne!
 Miloskvěle se aj! porozkládáš,
 Na břehách tam Vltaviných strádáš,
 Že tu vody, tam tě parník mine.

Přichozímu od nás lůno tvoje kyne,
 Jako perla Prahu poobkládáš,
 Jako strážný genius ty bádáš,
 Kudy dráha k Moravě se vine?

Nový chrám tam kyne svému stádu;
 Svatým Cyrillu a Methodovi
 Zasvěcen má býti stan ten nový.

Základní sám císař vložil kámen:
 Ukazuje cestu k Velehradu —
 Tam si řeknem: „Bratřími jsme!“ Amen.

88.

Díkučinění a prosba.

Tebe, Bože dobrý! velebíme,
 Žes k nám věrověsty vypravil,
 Jimi národ z mrákot vybavil,
 Za to vroucí díky Tobě díme.

Dík též tobě, staroslavný Říme,
 Žes jich v řadu Svatých postavil;
 Že jich zvláštním svátkem oslavil
 Biskup náš, Jan sedmý, též dík díme.

Zachovej, o Pane všemohoucí!
 Pia otce těžce sklíčeného —
 Nakloniž nám Slávům srdce vroucí *

Také panovníka mohutného.
 Dík vám, Cyrille a Methoději!
 Vám má ústa tyto písně pěji!! — —

Omyly v tisku.

Strana	sloupec	řádek zdola	řádek shůry	místo	čti
2	1	19	—	zakladati	<i>nezakládati.</i>
9	2	15	—	otrovu	<i>ostrovu.</i>
—	—	23	—	kaolický	<i>katolický.</i>
10	1	3	—	kotvic	<i>kotvici.</i>
16	1	—	19	staroslovanské	<i>staro-slovenské.</i>
37	2	—	11	jazyku	<i>v jazyku.</i>
45	2	14	—	za Jan	<i>za Jana.</i>
54	2	—	1	biskupský	<i>kollegiální *) či metropolitní.</i>
55	2	1	—	v závěrečné	<i>v pozdější.</i>
74	2	19	—	čtvrtého biskupa	<i>čtyry biskupy.</i>
76	2	8	—	v poslední	<i>v pozdější.</i>

NB. Menší chyby tiskové laskavý čtenář sám opraviti račiž.

*) Chrám *svatojirský* v Praze byl první kollegiální chrám v Čechách, a máje v sobě hroby českých vévodů byl též prvním metropolitním, hlavním chrámem země české. Zde byl zvolen první biskup český *Dětmar Sas*, an si ho sem abatyše *Mlada z Děvina* pozvala. Lid ho tu viděl a jednohlasně za biskupa pražského zvolil.

